

Jaarbericht 2016

OPENBAAR MINISTERIE

Jaarbericht 2016 in perspectief

Maatschappelijke resultaten

Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM

High Impact Crime

Ondermijning

Internationale samenwerking

Rijksrecherche

Integriteit

Organisatie

Productie

Kerncijfers

Jaarbericht 2016

OPENBAAR MINISTERIE

Inhoud

VOORWOORD	3
JAARBERICHT 2016 IN PERSPECTIEF	5
PRESTATIES VEILIGHEIDSAGENDA	8
MAATSCHAPPELIJKE RESULTATEN	10
Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM	10
High Impact Crime	14
Overvallen, woninginbraak en straatroof	15
Kinderporno en kindersekstoerisme	17
Discriminatie	21
Slachtoffers	26
Ondermijning	28
Georganiseerde criminaliteit	29
Afpakken	33
Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	36
Fraude	43
Mensenhandel en -smokkel	46
Terrorisme en radicalisering	49
Internationale samenwerking	51
RIJKSRECHERCHE	54
KLACHTEN	56
INTEGRITEIT	58
ORGANISATIE	60
Optimale organisatie	60
Kwaliteit en organisatieontwikkeling	61
HRM	65
Financiën	67
ICT en informatievoorziening	68
PRODUCTIE	69
KERNCIJFERS	72

Lokale veel-
voorkomende
criminaliteit /
ZSM

10

High Impact
Crime

14

Ondermijning

28

Organisatie

60

Voorwoord

Foto: Loes van der Meer

Of het nu ging om de aanpak van criminele motorbendes, discriminatie, high impact crime als woninginbraken of roofovervallen of veel voorkomende criminaliteit zoals uitgaansgeweld, vernielingen en diefstal; het afgelopen jaar is met talloze strafzaken bijgedragen aan een rechtvaardiger en veiliger Nederland. De medewerkers van het OM verdienen een groot compliment voor hun grote betrokkenheid en vakmanschap. Zij zijn de kurk waarop het OM drijft. Met hun inzet en passie maken zij het OM.

Er liggen nog grote uitdagingen in het verschiep, ook al hebben we belangrijke stappen gezet. Het OM is wezenlijk veranderd. We werken binnen en buiten de strafrechtsketen samen met partijen die kunnen bijdragen aan een veiliger Nederland. We hebben ons zodanig georganiseerd dat we verschillende vormen van criminaliteit effectief kunnen bestrijden. Net als onze partners zijn we niet meer gebonden aan kantooruren. Het OM is 24 uur per dag beschikbaar. Elke dag van de week zijn we 14 uur aanwezig op de ZSM-locaties om veel voorkomende criminaliteit aan te pakken. Waar dat soort zaken voorheen vaak door meerdere handen ging, zet het OM daar tegenwoordig gedreven juristen op in die als assistent-officier de zaak zo snel en slim mogelijk van begin tot einde oplossen.

Onder de motorkap, doorgaans onzichtbaar voor de buitenstaander, is hard gewerkt aan de kwaliteit van processen en ICT. Daardoor is het OM in verschillende opzichten een professionelere organisatie geworden die midden in de maatschappij staat en zich blijft vernieuwen om te zorgen voor een passend antwoord op nieuwe en oude criminaliteit.

Terecht is de positie van het slachtoffer in het strafproces versterkt. Het OM komt actief op voor de belangen van het slachtoffer en weegt die expliciet mee in de afdoening van de strafzaak. Dat betekent het leveren van maatwerk in alle zaken van het OM, vanaf de aangifte tot aan de afdoening van de zaak in hoger beroep. Het maatschappelijk effect van elke strafzaak staat uiteindelijk centraal. In grote ondermijningszaken tegen rechtspersonen die met een hoge transactie worden afgedaan weegt daarom zwaar mee welke maatregelen dergelijke ondernemingen hebben genomen om herhaling te voorkomen. Bij veel voorkomende criminaliteit zorgt het OM er met snelle en slimme interventies voor dat crimineel gedrag wordt bestraft op een zodanige manier dat verdachte en slachtoffer verder kunnen met hun leven. Een pilot met mediation in het strafrecht, waarbij de uitkomst van een bemiddelingstraject meeweegt in de

afdoening van de strafzaak, is daarvan een goed voorbeeld.

Het OM is flexibel ingesprongen op verscheidene onvoorziene ontwikkelingen. De toegenomen terreurdreiging vergde een internationale aanpak, waarin het OM met de politie, inlichtingendiensten en andere partners samenwerkte om te voorkomen dat geradicaliseerde jongeren uitreisden. Nu is de focus gericht op het voorkomen dat zij ongehinderd en onzichtbaar terugkeren in de Nederlandse samenleving. De toegenomen immigratiestromen stelden de solidariteit in de samenleving op de proef. Samen met het bestuur is het OM zich hard blijven maken voor een klimaat waarin het democratisch debat kan blijven worden gevoerd. Daarbij trad het OM tegelijkertijd op tegen mensenhandel en mensensmokkel. De problematiek rond verwarde personen heeft een andere rol van het OM gevraagd. De samenwerking met instanties in het zorgdomein is versterkt, zodat zorg en strafrecht elkaar beter aanvullen.

Om deze ontwikkelingen door te kunnen maken, is de OM-organisatie verder geprofessionaliseerd. Verantwoordelijkheid voor prestaties en kwaliteit gaan steeds natuurlijker hand in hand met verantwoording afleggen aan rechter,

politiek, toezichhouders en departement. De goedkeurende accountantsverklaring illustreert de volwassenwording van het OM op dit vlak.

Ook is geïnvesteerd in de mensen. Het werk van het OM is zowel veeleisend als uitdagend. Medewerkers dragen veel verantwoordelijkheid en hebben veel ruimte om hun werk en loopbaan zelf in te richten. De organisatie van het OM moet hen daarin ondersteunen. De wijze waarop mensen worden geworven en opgeleid is veranderd. We hebben nieuwe functies geïntroduceerd om het werk optimaal uit te kunnen voeren en kunnen daarmee ook een evenwichtig carrièreperspectief bieden.

We investeren in duurzame inzetbaarheid van mensen in een steeds meer gedigitaliseerde strafketen. We zorgen er ook voor dat het OM zijn professionele cultuur behoudt. Door een volwassen integriteitsbeleid houden we de integriteit van onze mensen voortdurend in de gaten. We stellen expliciet de vraag aan de orde wat het betekent om te werken in een organisatie met een bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ook werken we aan een OM dat een afspiegeling is van de samenleving die wij dienen. Een mooie stap daarin is de samenwerking tussen het OM en de Stichting Ongekende Talenten die tot doel heeft de culturele diversiteit binnen het OM te bevorderen.

Voortdurende verbetering is een onlosmakelijk onderdeel van het werk van het OM. De afgelopen jaren is het fundament onder het OM versterkt. Het bouwen is niet af. Er is sprake van een substantieel handhavingstekort en van bepaalde vormen van criminaliteit bestaat nog maar een zeer beperkt beeld. De aanpak van die

criminaliteit vraagt andere expertise en vaardigheden en voldoende capaciteit. Incidenten en onderzoeken laten nog altijd zien dat er nog veel verkokerd en langs elkaar heen gewerkt wordt. Er moeten de komende jaren fundamentele slagen worden gemaakt in de versterking en verduurzaming van ketensamenwerking, ketenkwaliteit en ketencultuur. Er zijn investeringen in ketenbrede ICT-voorzieningen nodig terwijl de financiële positie van het OM nog wankel is. Daarom blijft verdere vernieuwing noodzakelijk, zodat we ook in staat zijn de problemen van morgen het hoofd te bieden.

Met trots en plezier kijk ik terug op de ontwikkeling die het OM de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Ik draag het stokje over aan mijn opvolger in het volle vertrouwen dat het OM zich met hart en ziel zal blijven inzetten voor een rechtvaardige en veilige samenleving.

Namens het College van
procureurs-generaal,

Herman Bolhaar
Voorzitter

Jaarbericht 2016 in perspectief

Dit Jaarbericht geeft een uitgebreid overzicht van de activiteiten en resultaten van het Openbaar Ministerie in 2016. Het gaat zowel over de primaire taken van het OM als over de ontwikkeling van de organisatie.

De inspanningen van het OM stonden natuurlijk niet op zich. Maatschappelijke bewegingen, ontwikkelingen in het veiligheidsdomein en knelpunten in de strafrechtsketen bepalen de context waarin het OM werkt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste onderdelen van die context geschetst. Ze vormen het perspectief waarin de lezer de andere onderdelen van dit Jaarbericht kan plaatsen en duiden.

Terrorisme

Het behoeft geen toelichting dat aanslagen in Europa en in de rest van de wereld grote impact hebben op het dagelijks werk van het OM en op de manier waarop het maatschappelijk debat over veiligheid wordt gevoerd.

Spanningen en polarisatie in de samenleving

Tussen verschillende groepen in onze maatschappij is sprake van spanning. Die spanning heeft onder andere te maken met angst voor radicalisering en de gevolgen van migratie. De gemoederen lopen hoog op en het debat wordt vaak zeer scherp gevoerd. Er worden bedreigende, beledigende en discriminerende uitlatingen gedaan, vaak via social media. Het vrijelijk kunnen uiten van opvattingen is in een rechtsstaat een groot goed, dat wordt beschermd door de Grondwet. Tegelijk bestaan er grenzen, die door het strafrecht worden bewaakt en die helpen de diversiteit in Nederland te beschermen. Die grenzen zullen de komende jaren opnieuw moeten worden gemarkeerd.

Zichtbare en onzichtbare criminaliteit

De criminaliteitscijfers laten al jaren een daling zien, zeker voor de zichtbare criminaliteit met directe slachtoffers, zoals roofovervallen of woninginbraken. Dat is goed nieuws. Tegelijk zijn er zorgen over vormen van criminaliteit die nu nog onvolgende zichtbaar zijn. Door steeds verdergaande toepassing van informatie- en communicatietechnologie ontstaan nieuwe kwetsbaarheden in de maatschappij en kansen voor criminaliteit. Er is maar zeer beperkt zicht op de aard en de omvang van deze nieuwe criminele fenomenen, die een grote impact op slachtoffers en een ontwrichtend effect op de samenleving kunnen hebben. De komende jaren zullen alle zeilen bij moeten worden gezet om te zorgen dat deze nieuwe vormen van criminaliteit in beeld komen.

Veranderde aard van de criminaliteit

Veel vormen van criminaliteit worden steeds complexer en hardnekkiger van aard. In toenemende mate is sprake van ingewikkelde financiële constructies en verwevenheid met legale structuren. Criminelen proberen optimale omstandigheden te creëren door gebruik te maken van corruptie bij overheidsdiensten of door bestuurders en ambtenaren te bedreigen en te intimideren.

De accelererende digitalisering en de ontwikkelingen in de cyberomgeving drukken een groot stempel op de aard van vrijwel alle criminaliteit. Het gaat om veel voorkomende delicten als phishing en

internetoplichting, maar ook om reële cyberdreigingen die zijn gericht op de ondermijning van politiek en bestuur en het saboteren van maatschappelijk vitale diensten, systemen en processen. Dat gebeurt allemaal in een internationale context; grenzen bestaan niet in deze digitale en virtuele criminele omgeving. Cybercriminelen kunnen vanaf elke plek ter wereld in een oogwenk duizenden slachtoffers maken. Het bijstaan van deze slachtoffers vraagt een andere aanpak en noopt tot innovatie in de aanpak en preventie van cybercrime.

Handhavingstekort

OM en Politie hebben in 2016 in een gezamenlijke verkenning zichtbaar gemaakt dat er sprake is van een kwalitatief en kwantitatief tekort aan capaciteit. In die verkenning wordt gesignaleerd dat, als gevolg van capaciteitsgebrek, jaarlijks naar schatting enkele tienduizenden aangiften of meldingen van veel voorkomende criminaliteit niet worden opgepakt, terwijl er wel aanknopingspunten voor opsporing of vervolging zijn. Ook bij de zogenaamde haalcriminaliteit, waarnaar het OM en de opsporingsdiensten actief op zoek gaan, kan niet altijd voldoende worden doorgepakt.

In de afgelopen twee jaar is er met name veel druk op de capaciteit ontstaan door de extra inspanningen die nodig waren voor vreemdelingentaken en de aanpak van radicalisering en terrorisme. Grote onderzoeken, zoals dat naar de ramp met de MH17, vroegen veel aandacht. Ook de

Foto: Loes van der Meer

reorganisatie van de politie, waardoor vacatures niet werden opgevuld, droeg bij aan het handhavingstekort.

Focus op effect

De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde is de klassieke taak van het OM. Daar blijft het OM stevig op inzetten. In de kern bestaat het werk van het OM dus uit het behandelen van strafzaken. Om dat effectief te kunnen doen, is een goed functionerende strafrechtsketen nodig. OM, Rechtspraak en Politie, de belangrijkste schakels in die keten, spannen zich daarvoor doorlopend in. Eind 2016 publiceerden zij gezamenlijk het rapport *De toekomst van de strafrechtspleging*, waarin zij uiteenzetten wat er nodig is om de strafrechtspleging te laten voldoen aan de eisen van deze tijd. Ketendigitalisering is daarin een cruciaal aspect. Met name de informatievoorziening, in het bijzonder de digitale gegevensstroom door de keten, werkt nog niet naar behoren. De kans op fouten is daardoor groot en er wordt onvoldoende geproefteerd van moderne mogelijkheden. De afgelopen jaren zijn belangrijke verbeterstappen gezet, maar het veranderingstempo van de informatievoorziening van

de strafrechtspleging moet omhoog. Om de maatschappelijke opdracht te kunnen blijven vervullen, is een ketenbrede 'systeemsprong' op het gebied van digitalisering en ICT nodig.

De manier waarop strafzaken worden opgespoord en afgedaan is veranderd, teneinde met elke strafzaak een maximaal maatschappelijk effect te bereiken. Een interventie leidt niet altijd meer tot een individuele strafzaak. Het OM kiest steeds vaker en bij vrijwel alle vormen van criminaliteit voor een aanpak op maat, waarin het maatschappelijk probleem centraal staat. Per definitie betekent dat samenwerken met een groot aantal en zeer diverse partners, in bijvoorbeeld Veiligheidshuizen, op ZSM-locaties en in casusoverleggen radicalisering. De inzet van het strafrecht versterkt de maatregelen van andere partijen en andersom. Ook door het gezamenlijk plegen van preventieve interventies kan een goed maatschappelijk resultaat worden bereikt.

Het OM krijgt steeds vaker te maken met personen met psychische, emotionele of verstandelijke problematiek. De bescherming van de samenleving, hun directe

omgeving en deze personen zelf vragen een multidisciplinaire en persoonsgerichte benadering, waarin zorg en strafrecht nauw moeten samenwerken. Strafwordt vaak effectiever in combinatie met zorg. En zorg heeft meer impact als er op de achtergrond een sanctie dreigt. Waar de balans ligt, is per geval verschillend. En varieert ook met de tijdsgeest.

Deze veranderde benadering betekent dat het OM veel energie steekt in activiteiten die niet leiden tot de instroom van strafzaken. Deze inzet van OM-capaciteit leidt wel degelijk tot maatschappelijk effect, maar is niet terug te zien in de cijfers.

ZSM

Andere manieren van werken vragen om andere vaardigheden. Naast hoogwaardige juridische kennis, is flexibiliteit, inlevingsvermogen en creativiteit nodig om de beste oplossingen te kiezen voor een verscheidenheid aan zaken. Zoals de naam al aangeeft, gaat het bij veel voorkomende criminaliteit om delicten waarvan burgers snel slachtoffer kunnen worden. Denk aan (winkel)diefstal, vernieling, licht uitgaansgeweld of verduistering. De impact van dergelijke zaken kan moeilijk worden

onderschat. Het is daarom belangrijk daadkrachtig en afgewogen op te treden tegen deze vormen van criminaliteit. In de ZSM-aanpak werken (assistent-)officiëren samen met de ketenpartners aan een oplossing op maat in elke zaak. Goede rechtsbijstand is daarbij van groot belang. Op deze manier wordt een groot deel van de veel voorkomende criminaliteit aangepakt. Het is de ambitie van het OM om op basis van het huidige fundament de kwaliteit verder te versterken, waarbij onder andere de rechtsbijstand op ZSM-locaties verder vorm zal krijgen

Kwaliteit van de opsporing

In opdracht van OM en Politie is in 2016 een sterkte-zwakte analyse van de opsporing opgesteld. Politie en OM hebben daarna in het programma 'Herijking Opsporing' de handen ineengeslagen om de kwaliteit van de opsporing structureel te verbeteren. De aandacht richt zich op het borgen van vakmanschap en het creëren van een cultuur waarin het normaal is om elkaar aan te spreken op gezag en kwaliteit. Innovatie wordt aangemoedigd. Het programma richt zich ook op de noodzakelijke technische vernieuwing van ICT-faciliteiten en forensische en tactische

opsporingsmiddelen en -technieken. De komende jaren werken OM en politie verder aan deze herijking.

Investerings

Na een lange periode van noodzakelijke krimp, is in 2016 geld beschikbaar gekomen voor gerichte investeringen in de aanpak van specifieke problemen. Ze geven het OM wat meer armslag om oude en nieuwe criminaliteit te bestrijden, nog effectievere interventies te ontwikkelen en daarvoor nieuwe partners te vinden. Dat is hard nodig. Zoals hierboven al gesteld, is er sprake van een substantieel handhavingstekort. Er blijven zaken liggen, zowel bij de aangiftecriminaliteit als bij de criminaliteit zonder directe slachtoffers waarbij het OM zelf actief op zoek moet. Bovendien vraagt de aanpak van nieuwe vormen van criminaliteit andere expertise en vaardigheden. De komende jaren zullen fundamentele slagen moeten worden gemaakt om de ketensamenwerking, de ketenkwaliteit en de ketencultuur te versterken en te verduurzamen. Incidenten en onderzoeken laten nog altijd zien dat er, ondanks de nodige verbeteringen, nog veel verkokerd en langs elkaar heen wordt gewerkt. Verdere vernieuwing blijft

noodzakelijk, opdat het OM zich ook de komende jaren, samen met de partners, sterk kan blijven maken voor het in stand houden van onze rechtsstaat, de veiligheid van burgers en het bedrijfsleven en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van mensen. ●

Prestaties Veiligheidsagenda

In de Veiligheidsagenda 2015 - 2018, opgesteld door de minister van Veiligheid en Justitie, de regioburgemeesters, de Nationale Politie en het College van procureurs-generaal, zijn de doelstellingen vastgelegd waaraan het OM zich heeft gecommitteerd. De doelstellingen zijn bijna allemaal gehaald, veel ruimschoots.

Ook criminaliteit waarover geen afspraken zijn gemaakt in de Veiligheidsagenda, is bestreden. De prestaties worden in de volgende hoofdstukken toegelicht. Aan het eind van dit Jaarbericht zijn nog een beschrijving en een overzicht opgenomen van alle prestaties van het OM.

Beleidsafspraken

	Realisatie 2014	Realisatie 2015	Norm 2016	Realisatie 2016	Realisatie t.o.v. (plafond)norm 2016 (%)
Ondermijning					
Aantal aangepakte criminele samenwerkingsverbanden	1.025	1.188	950	1.369	144%
Cybercrime					
Aantal complexe opsporingsonderzoeken	19	21	30	34	113%
Aantal aan OM aangeleverde verdachten cybercrime regulier	120	124	190	171	90%
Horizontale Fraude					
Aantal aan OM aangeleverde verdachten horizontale fraude	nb	2.077	1.600	2.780	174%
Afpakken					
Incasso	€ 135.971.765	€ 143.576.295	€ 100.560.000	€ 416.477.902	414%
Kinderporno*					
Pro-actief (lopend/afgerond) ¹	nb	25	20	20	100%
Regulier (afgerond) ²	nb	364	230	335	146%
Eenvoudig (afgerond) ³	nb	453	370	521	141%
Alternatief (afgerond) ⁴	nb				
Totaal aantal interventies	nb	842	620	876	141%
High Impact Crime					
Aantal woninginbraken	70.975	64.560	80.765	55.470	131%
Aantal voltooide woninginbraken	49.156	44.436	56.542	38.212	132%
Ophelderingspercentage	10,4	9,4	10,3	9,7	94%
Aantal overvallen	1.267	1.239	1.596	1.133	129%
Ophelderingspercentage	58,1	49,6	49,2	55,9	114%
Aantal straatroven	5.418	4.731	6.534	4.165	136%
Ophelderingspercentage	30,2	28,5	29,2	28,9	99%

1. Pro-actieve opsporingsonderzoeken: achterhalen verdachten die niet in beeld komen via reguliere meldingen; inzet nieuwe tools en methodieken.
2. Reguliere opsporingsonderzoeken: volledig opsporingsonderzoek nodig vanwege relevante hoeveelheid of ernstiger vormen van strafbaar materiaal, recidive, gevoelig beroep en dergelijke.
3. Eenvoudige onderzoeken: met name gericht op inzet voorwaardelijk sepot (behandeltraject en reclasseringstoezicht).
4. Alternatieve interventies: gericht op meldingen (uit buitenland) met zwakke/geen verdenking: waarschuwing.

Foto: Harry Kors

Maatschappelijke resultaten

Lokale veelvoorkomende criminaliteit / ZSM

- Bijna 109.000 misdrijfzaken via de ZSM-aanpak ingestroomd.
- ZSM-aanpak heeft meerwaarde.
- Circa 5.200 alternatieve afdoeningen door reprimande of verwijzing naar Halt.

Veel voorkomende criminaliteit daadkrachtig, snel, passend en efficiënt aanpakken staat centraal in de ZSM-werkwijze. De afdoening van de strafzaak dient passend te zijn, het slachtoffer moet recht worden gedaan en de sanctie moet zijn toegesneden op de persoon van de dader en de ernst van het delict. Bestrafing is een belangrijk element van het

optreden tegen strafbaar gedrag. Ook opvang van het slachtoffer, schadevergoeding en zorg en begeleiding van de dader zijn belangrijk. Om tot de juiste mix te komen, werkt het OM op een ZSM-locatie samen met ketenpartners, politie, reclasseringsorganisaties (3RO), Slachtofferhulp Nederland (SHN) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK).

Aanpak en rol van het OM

Alledaagse criminaliteit als (winkel)diefstal, vernieling, licht uitgaansgeweld of verduistering zorgt voor veel overlast en vraagt om een daadkrachtig en afgewogen optreden. Daarvoor is de ZSM-aanpak bedoeld. De essentie is dat in elke zaak maatwerk wordt geleverd via een aanpak die recht doet aan de belangen van de dader, het slachtoffer en de maatschappij. Daarbij is snelheid een belangrijk element; daders en slachtoffers weten snel waar ze aan toe zijn.

Ruim vijf jaar na de start van ZSM is de werkwijze zo vanzelfsprekend geworden dat weinigen zich nog lijken te herinneren dat de ZSM-aanpak een antwoord was op niets minder dan een dreigende crisis: de aanpak en opsporing van veelvoorkomende criminaliteit werd ineffectief. Kleine zaken kampten met lange doorlooptijden. Tussen ketenpartners als politie, OM, slachtofferhulp, reclassering, kinderbescherming en advocatuur stonden schotten. Iedereen was gericht op het eigen werk in de keten, voerde dat grotendeels alleen uit, en leverde het product pas daarna aan bij de volgende partner in de rij. Er was weinig rechtstreekse communicatie tussen de ketenpartners, aangevers, slachtoffers, verdachten en advocaten.

Vijf jaar later, in 2016, is ZSM niet weer weg te denken; de ketenpartners werken vanzelfsprekend samen aan dezelfde zaken, tegelijkertijd, in één ruimte. De politie komt binnen met verdachten en als het OM niet veel later een beslissing neemt over het vervolg, heeft de officier van justitie de adviezen en belangen van al de partners gezien, gehoord en meegewogen. Een relatief geruisloze revolutie.

Niet dat fouten nu zijn uitgesloten. Maar de ZSM-aanpak, ondersteund door een drastische organisatieverandering op de parketten, verenigt veel goeds. Snelheid, die ook kwaliteit is. Samenspel, dat zorgt voor de interventie die het best de belangen dient van slachtoffer, verdachte, buurt en stad. Zichtbare aanwe-

zigheid: tegenwoordig is het OM zeven maal 24 uur beschikbaar en zeven maal 14 uur aanwezig op de ZSM-locaties.

De ZSM-aanpak ontlast het beroep op het rechtssysteem. Maar ZSM-interventies zijn geen eenheidsworsten, stuitend over één lopende band. Waar eerder veel strafvorderlijke beslissingen door gemandateerde OM-medewerkers werden genomen zonder al te veel inhoudelijke bemoeienis van officieren, vormen aanklagers nu de spil in het ZSM-netwerk. Het zijn officieren en assistent-officieren die nu ook in relatief kleine onderzoeken hun gezagsrol kunnen waarmaken. Juist in ZSM-zaken is hun magistraatlijk oordeel een noodzakelijke waarborg. ZSM is immers de 'plek van het eerste oordeel', de plaats waar alle informatie (over het incident, achtergronden en betrokkenen) wordt gewogen. Daar kunnen beslissingen en vervolgtrajecten nog alle kanten op. Zaken kunnen worden geseponeerd; ook onder de voorwaarde dat een slachtoffer zijn schade vergoed krijgt. Zaken mogen snel, maar moeten dat niet. Officieren beslissen regelmatig tot dagvaarding, zodat een verdachte voor de rechter komt. Als een verdachte meer gebaat is bij zorg, kan zijn zaak naar het Veiligheidshuis worden gestuurd, zodat de straf- en zorgpartners daar tot de beste interventie kunnen komen. In het verdeelcentrum ZSM gaan snelheid, effectiviteit en magistraatlijkheid hand in hand.

De ZSM-invloed valt niet te onderschatten. ZSM betekende een grote innovatie bij alle ketenpartners die allemaal serieuze wijzigingen in hun manier van werken moesten doorvoeren en een verandering van cultuur moesten doormaken. Daardoor kon parallel werken in plaats van in een keten mogelijk worden. De filosofie ervan wordt ook in grotere ondermijningszaken toegepast. Ook daar stelt het OM, met partners als politie, bijzondere opsporingsdiensten, toezichthouders en ministeries de vraag hoe strafrechtelijke, bestuurlijke en fiscale handhaving elkaar kunnen versterken.

Bruinvis achter auto gebonden

Zes jongens binden op 29 februari 2016 een bruinvis achter een auto en rijden zo over de Sedyk in Sexbierum. Daarbij laat de kop los van de romp en komen de ingewanden en een foetus naar buiten. Hoewel uit sectie door de Universiteit in Utrecht blijkt dat het dier al eerder is overleden, veroorzaakt

het incident veel commotie in de maatschappij en op social media.

De officier van justitie spreekt de jongeren, in aanwezigheid van hun ouders, indringend toe. Zij legt uit dat de jongens voor baldadigheid kunnen worden gestraft, maar dat zij besluit de zaak

tegen hen voorwaardelijk te seponeren met een proeftijd van drie maanden.

Zij stelt wel als bijzondere voorwaarde dat de zes een dagdeel educatie moeten volgen over de bruinvis bij SOS Dolfijn in Harderwijk. Daarnaast moeten zij gezamenlijk 200 euro doneren aan deze stichting. Dat hebben zij gedaan.

Foto: Rob Acket

Jeugdige daders in gesprek met bekogelde asielzoekers

Op 13 mei 2016 bekogelen acht jongens vanuit twee auto's het asielzoekerscentrum in Gilze in Noord-Brabant. Zij raken enkele asielzoekers, waarbij een man lichtgewond raakt aan zijn arm. De politie ziet dit gebeuren. Na een korte achtervolging worden vijf jongens aangehouden voor openlijke geweldpleging.

Op de ZSM-locatie wordt de zaak voorgelegd aan de dienstdoende officier van justitie. De vijf minderjarige verdachten hebben een blanco strafblad. Zij zien hun actie als grap waarvan zij op dat moment de ernst niet inzien. De slachtoffers zijn erg geschrokken en begrijpen niet waarom ze zo zijn behandeld.

De officier besluit de twee partijen met elkaar in gesprek te brengen. De andere drie verdachten krijgen de kans zich vrijwillig te melden. De jongens, tussen de 14 en 18 jaar, moeten de volgende dag op het AZC in gesprek met de bewoners, hun excuses aanbieden en uitleggen waarom ze tot hun daad zijn gekomen. De officier zal de uitkomst van het gesprek daarna betrekken in haar beslissing over de strafzaak.

Op het AZC gaan de acht jongens en de slachtoffers, vier mannen en vier vrouwen

van Afghaanse en Syrische afkomst, met elkaar in gesprek onder begeleiding van de wijkagenten en medewerkers van het AZC. De nog steeds geschrokken asielzoekers vertellen over de martelingen waarvan zij in eigen land slachtoffers zijn geworden. Nederland leek hen een land waarin iedereen tolerant en aardig is. Bekogeld worden met eieren komt daarom hard aan.

De jongens vertellen op hun beurt dat het nooit hun bedoeling was om de asielzoekers te terroriseren en zijn erg onder de indruk van de verhalen. "Het was gewoon een domme actie". Ze bieden hun oprechte excuses aan. Ze voelen zich behoorlijk opgelaten door hun gedrag en beloven het nooit meer te doen. De acht asielzoekers aanvaarden de excuses. Er worden zelfs selfies met elkaar gemaakt.

De officier van justitie is tevreden over het gesprek en hoe de slachtoffers zich daarna voelen. Zij ziet dat de jongens hier veel meer van hebben geleerd dan wanneer ze bijvoorbeeld een werkstraf zouden hebben gekregen. Zij sluit de zaak daarom met een sepot. De slachtoffers kunnen zich ook vinden in deze oplossing.

Door de aanwezigheid van alle ketenpartners op een ZSM-locatie wordt informatie-uitwisseling en samenwerking bevorderd. Wanneer alle relevante informatie beschikbaar is, kan de juiste beslissing worden genomen en kan het beste traject voor dader en slachtoffer worden gekozen. Slachtofferhulp Nederland benadert slachtoffers van zaken die binnen ZSM worden behandeld. Het slachtoffer wordt ondersteund bij het maken van een goede schade-inventarisatie en er is bijzondere aandacht voor diens specifieke wensen en belangen. Dit is van belang voor het slachtoffer én voor het OM met het oog op de uiteindelijke afdoeningsbeslissing. Dankzij de permanente deelname van de Raad voor de Kinderbescherming is er bij alle ZSM-partners een zogenaamde 'jeugdmindset' ontstaan. Het gaat bij jeugd steeds meer om een combinatie van straf en zorg met als leidende gedachte 'licht waar het kan, zwaar als het moet'. Door de nauwe samenwerking wordt de reclassering vroegtijdig betrokken. Hierdoor kan zij snel adviseren over een verdachte en direct de interventies plegen die echt nodig zijn om herhaling van overlast of de delicten te voorkomen. Zo kunnen criminele carrières bijtijds worden afgebogen.

Doelstelling en resultaten

In 2016 zijn aan de ZSM-tafel 189.000 verdachtendossiers behandeld. Een deel van die dossiers is doorgestuurd naar het Veiligheidshuis, een deel van de zaken is direct geseponeerd en een deel is afgedaan met een alternatieve afdoening. Uiteindelijk zijn 109.000 zaken bij de parketten ingestroomd.

In 2016 heeft een tussenevaluatie van de ZSM-werkwijze plaatsgevonden. Daaruit bleek dat de betrokken ketenpartners de samenwerking in de ZSM-aanpak voortvarend hebben vormgegeven en deze allemaal zien als een verbetering. Uit de evaluatie blijkt ook dat er nog enkele knelpunten zijn waarop ketenpartners verder moeten investeren. De informatie-uitwisseling tussen de deelnemende partners kan nog beter. Ook de kwaliteit van de behandeling van de zaken moet verder worden versterkt. In de praktijk bestaat soms spanning tussen het belang van snelheid enerzijds en zorgvuldigheid aan de andere kant. De procureur-generaal bij de Hoge Raad constateerde in 2015 dat in een aantal gevallen de schuldvaststelling door het OM onvoldoende was onderbouwd. Dat was aanleiding voor het OM om verbetermaatregelen te nemen.

Een ander aandachtspunt voor de komende tijd is de manier waarop de financiering en de verantwoording van de ketenpartners is vormgegeven. Dat blijkt per organisatie anders geregeld en is nog niet geënt op de intensiteit van de samenwerking die zich bij de ZSM-werkwijze heeft ontwikkeld.

Alle partijen zijn van mening dat de aansluiting van de advocatuur in de eerste fase van het opsporingsonderzoek van belang is. De ketenpartners en het ministerie van Veiligheid en Justitie willen in overleg met de advocatuur de rechtsbijstand op ZSM op korte termijn verder vormgeven. Daarnaast wordt in de vorm van pilots op een aantal plaatsen in het land onderzocht op welke wijze strafzaken waarbij de verdachte voor de rechter moet verschijnen sneller kunnen worden afgedaan dan nu gebruikelijk is (8-12 weken na de beslissing tot dagvaarden). ●

Foto: Hans molenaar

Maatschappelijke resultaten

High Impact Crime

Het verlies van een dierbare slaat een blijvend gat in het leven van nabestaanden. Zedenmisdriven of ernstige geweldpleging leveren een aantasting van de menselijke integriteit op en laten vaak diepe sporen na in de levens van slachtoffers. Roofovervallen leiden vaak tot lichamelijk letsel en hebben net als delicten als woninginbraken veelal langdurige psychische klachten tot gevolg. Dergelijke criminaliteit grijpt zwaar in op het leven van slachtoffers en nabestaanden en veroorzaken maatschappelijke onrust. Vanwege die grote impact wordt deze criminaliteit 'High Impact Crime' genoemd.

Zeker in dit soort zaken doet het OM er alles aan om recht te doen aan slachtoffers, nabestaanden en de maatschappij. Met de strafzaak wordt een stevig moreel oordeel uitgesproken dat deze vormen

van criminaliteit niet worden getolereerd. Daarbij horen straffen die gericht zijn op het voorkomen van recidive, maar die ook een passende vergelding zijn voor de gepleegde misdaad. Daar waar nodig past het OM, samen met partners als de gemeenten, politie, reclassering en jeugdzorg, een gebiedsgerichte of persoonsgerichte aanpak toe, waarbij gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden van het strafrecht, bestuursrecht en de zorg.

Het OM werkt in zaken van huiselijk geweld en kindermishandeling vanuit de visie dat een strafrechtelijk traject moet bijdragen aan de veiligheid en veerkracht van de betrokken, vaak kwetsbare personen. Het OM ondersteunt slachtoffers bij het uitoefenen van hun rechten en zorgt samen met de partners dat zij niet in de kou staan.

Overvallen, woninginbraak en straatroof

- Verdere daling overvallen, woninginbraken en straatroven.
- Ophelderingspercentages stijgen licht.
- Aandeel opgeloste woninginbraken en straatroven blijft iets achter bij de norm.

Foto: Bas Kijzers

Overvallen, woninginbraken en straatroven hebben een enorme impact op slachtoffers. Bij dit soort delicten gaat de maatschappelijke schade de materiële schade ver te boven. Terwijl het de daders alleen om geld te doen is, maken zij met hun misdaad grote inbreuk op de dagelijkse levens van hun slachtoffers. Slachtoffers voelen zich niet langer veilig in hun meest persoonlijke omgeving en raken hun vertrouwen in andere mensen kwijt. Naast lichamelijk letsel kunnen langdurige psychische klachten het gevolg zijn. Niet alleen de directe slachtoffers worden getroffen. Dergelijke criminaliteit beïnvloedt veiligheidsgevoelens in de hele omgeving. Dat rechtvaardigt de onverkorte aandacht voor de bestrijding van deze criminaliteit.

Aanpak en rol van het OM

Bij de bestrijding van high impact crime gaat veel aandacht uit naar de slachtoffers en worden daders stevig aangepakt. Daarbij horen straffen die de maatschappelijke afkeuring van dergelijke misdaden tot uitdrukking brengen. Van belang is ook te voorkomen dat daders in herhaling vallen. Dat gebeurt door samen met partners in de strafrechtsketen de straffen en de begeleiding bij de re-integratie in de maatschappij zoveel mogelijk te laten aansluiten op de persoonlijke situatie van de dader. Met bijzondere voorwaarden, zoals verplicht toezicht door de reclassering, kan een op de persoon toegesneden interventie gedragsverandering bevorderen. Een voorwaardelijke straf zorgt voor een stevige stok achter de deur; zo kunnen jeugdigen of jongvolwassenen door vrijheidsbeperkende voorwaarden, eventueel in combinatie met elektronisch toezicht, worden gestimuleerd om een niet-crimineel dagritme aan te leren waarin zij overdag naar school gaan en 's avonds en 's nachts thuis zijn.

Niet iedereen die met justitie in aanraking komt laat zich door een strafrechtelijke interventie blijvend van nieuwe misdaden

afhouden. Sommige daders blijken nauwelijks in staat hun criminele leven op te geven. In die gevallen wordt ingezet op het langdurig van de straat halen. Criminelen die onvoorwaardelijke gevangenisstraffen uitzitten, kunnen in die periode geen nieuwe misdaden plegen.

Op landelijk en op lokaal niveau zoekt het OM de samenwerking met het bedrijfsleven door deelname aan de Nationale en de Regionale Platforms Criminaliteitsbeheersing. Dergelijke samenwerking vindt tevens plaats in de Taskforce Overvallen. Voor de landelijk gecoördineerde aanpak van de zwaardere overvallen en ram- en plofkraak op geldautomaten – veelal gepleegd door dadergroepen die actief zijn in binnen- en buitenland – is een Regiegroep Eenheidsoverstijgende Opsporing Gewelddadige Vermogenscriminaliteit ingericht, waarin ook het OM is vertegenwoordigd.

Slachtoffers van high impact crime kunnen rekenen op ondersteuning tijdens het strafproces.

Doelstelling en resultaten

De aanpak van woninginbraken, straatroven en overvallen wordt op maat, in samenspraak met politie en de gemeenten, lokaal en regionaal bepaald. Dit heeft succes. Het aantal straatroven, overvallen en woninginbraken blijft dalen en ligt inmiddels al onder de doelstellingen voor 2018. Daarmee zijn de doelstellingen in de Veiligheidsagenda voor 2016 meer dan gehaald.

Ook voor de ophelderingspercentages zijn doelstellingen geformuleerd. Voor overvallen is die doelstelling ruimschoots gehaald, voor woninginbraken en straatroven zitten de resultaten net onder de norm. Vergeleken met 2015 zijn de ophelderingspercentages voor alle drie de categorieën gestegen. ●

Traumatische overval Zoetermeer

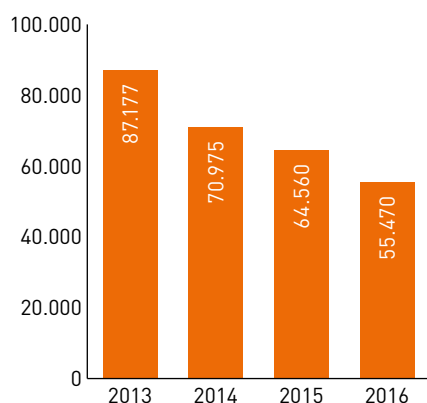
Op 25 februari 2016 gaat om 20.10 uur de bel bij een Zoetermeerse woning. De bewoonster, die alleen thuis is met haar 7-jarige dochter, doet de deur open en krijgt de schrik van haar leven. Drie mannen dringen het huis binnen. Ze wordt geduwd en valt op de grond. Het meisje wordt in haar slaapkamer vastgebonden en de moeder wordt mishandeld tot zij het bewustzijn verliest. Drie kwartier later vertrekken de overvallers met veel geld, sieraden en horloges.

De drie hoofdverdachten komen in beeld, nadat twee helers online een deel van de buit van de woningoverval aanbieden. Het gaat om een 16-jarige, een 17-jarige en een 18-jarige man. Tijdens de strafzitting benadrukt de officier van justitie de ernst van de feiten. Tijdens de woningoverval is fors geweld gebruikt. Daarnaast zijn moeder en dochter van elkaar gescheiden en apart van elkaar vastgebonden, wat voor beiden traumatisch is. 'De overvallers denken niet aan de slachtoffers, maar zijn alleen uit op eigen gewin,' aldus de officier. 'Ze hebben de slachtoffers sterke gevoelens van onveiligheid bezorgd.'

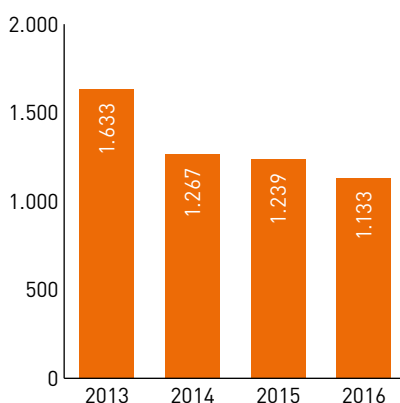
Tijdens het onderzoek blijkt dat de drie mannen nog achter drie andere woningbraken zitten, gepleegd met sleutels die een van de verdachten heeft gestolen van leeftijdsgenoten.

De officier van justitie vindt daarom een lange celstraf in een jeugdgevangenis en voor de jongste twee verdachten daarnaast ook nog een PIJ-maatregel passend, zodat zij na hun straf nog langdurig en intensief behandeld kunnen worden voor de bij hen vastgestelde persoonlijkheidsproblematiek. Dit is nodig om herhaling van dit soort feiten in de toekomst te voorkomen. Daarnaast moeten ze een forse schadevergoeding betalen aan het slachtoffer van de woningoverval. De rechtbank is het hiermee eens, maar legt iets lagere straffen op dan de officier van justitie in eerste instantie eist. Eén van de verdachten krijgt een taakstraf van tachtig uur, de andere twee jeugddetentie van respectievelijk twintig en tien maanden.

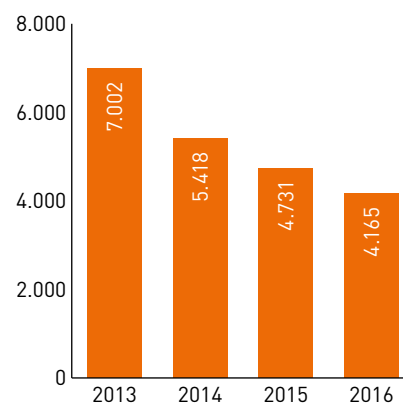
Aantal woninginbraken

Aantal overvallen

Aantal straatroven

Kinderporno en kinderekstoerisme

- Zeer sterke stijging aantal internationale meldingen kinderporno op internet.
- Ruim 800 interventies, waaronder de strafrechtelijke aanpak van 386 zaken.
- Focus op het stoppen van het misbruik en het beschermen van slachtoffers.

Foto: Loes van der Meer

Kinderen behoren tot de meest kwetsbare categorie slachtoffers en kunnen hun leven lang nadelige gevolgen ondervinden van seksueel misbruik. Dit raakt ook hun directe omgeving, zoals ouders en andere familieleden. Om slachtoffers van kinderporno te kunnen helpen, is het van groot belang dat de slachtoffers op gevonden beelden zoveel mogelijk worden geïdentificeerd en dat misbruik wordt gestopt.

De opsporing van kinderporno en kinderekstoerisme kent een grote digitale component. Daders maken gebruik van alle mogelijkheden die de virtuele wereld biedt. Denk aan het met een valse identiteit benaderen van grote aantallen potentiële slachtoffers, het gebruik van digitale afschermingsmethoden en het verspreiden van materiaal via het 'dark web'. Door het grensoverschrijdende karakter van het internet is internationale samenwerking niet meer weg te denken uit de opsporingspraktijk. Dit komt bij kinderekstoerisme nog sterker naar voren. Daders van kinderekstoerisme misbruiken kinderen die zich in een kwetsbare positie bevinden in landen die zij als veilig voor hun activiteiten beschouwen of dragen bij aan dergelijk misbruik in het buitenland, bijvoorbeeld door middel van live streaming.

Aanpak en rol OM

Bij de bestrijding van kinderporno en kinderekstoerisme wordt heel precies bekeken om wat voor type verdachte het gaat. Relatief lichte zaken worden aangepakt met een eenvoudige of alternatieve interventie, zoals de 'Indigo-aanpak', waarbij een verkort opsporingsonderzoek eindigt in een voorwaardelijk sepot met een verplicht behandeltraject. Zo fungeert het strafrecht als stok achter de deur.

Door deze aanpak blijft meer ruimte over voor de identificatie van slachtoffers en het opsporen van vervaardigers van kinderporno en misbruikers die leiden tot een strafdossier. Op recidivisten,

daders opererend in besloten netwerken en daders die een direct risico vormen wegens actueel misbruik of risicovolle beroepen en posities, wordt zwaarder ingezet.

Elke politie-eenheid heeft een eigen team dat zich bezighoudt met de bestrijding van kinderporno en kinderekstoerisme, het Team Bestrijding Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (TBKK). Zij geven opvolging aan meldingen van kinderporno en kinderekstoerisme en verrichten onderzoek dat zowel op het achterhalen van Nederlandse daders als op het identificeren van Nederlandse slachtoffers is gericht, zodat zij uit hun situatie kunnen worden gehaald. Het TBKK van de Landelijke Eenheid

Ruim 10 jaar gevangenisstraf voor grooming

Aydin C. wordt begin 2017 na een langdurig strafrechtelijk onderzoek veroordeeld voor een groot aantal zedendelicten, alsmede voor afdreiging, woningoplichting, identiteitsfraude, computervredebreuk en drugsbezit. Hij krijgt de maximale gevangenisstraf van 10 jaar en 243 dagen. Onder zijn slachtoffers bevinden zich 34 destijds minderjarige meisjes in binnen- en buitenland.

Aydin C. weet door zijn zeer geraffineerde manier van werken lange tijd onder de radar te blijven. Hij gebruikt online veel verschillende aliases. Hij bouwt geduldig het contact op met zijn jonge slachtoffers. Hij weet de meisjes naakt voor de camera te krijgen, terwijl zijn ware identiteit verborgen blijft. Zodra hij de meisjes in zijn macht heeft, verandert de toon van het gesprek en begint hij te chanteren met beelden waar de meisjes naakt op te zien zijn. Als ze niet meer handelingen uitvoeren voor de webcam, dreigt hij de beelden te verspreiden aan vrienden en familie. Soms doet hij dat ook echt. In enkele gevallen duurt dat proces jarenlang.

Het machts spel eindigt als Facebook bij de politie melding doet van een opvallende

gebruiker die verschillende aliases heeft. Die melding betekent de start van een uitgebreid strafrechtelijk onderzoek. Het blijkt niet gemakkelijk hem te vinden, omdat hij veel inspanningen verricht om verborgen te blijven. Maar langzaam vallen de puzzelstukjes op hun plaats en uiteindelijk wordt Aydin C. ontmaskerd. Ondanks de grote hoeveelheid informatie op de in beslag genomen computer van de verdachte, ontkent hij iedere betrokkenheid. Ook weigert hij na zijn aanhouding aanhoudend mee te werken aan psychologisch en psychiatrisch onderzoek. Tijdens de zitting vraagt de rechtbank herhaaldelijk op indringende wijze op de inhoud van het dossier te reageren. Dat doet hij niet.

Aydin C. zal ook in Canada worden vervolgd voor soortgelijke misdrijven, gepleegd tegen de destijds 15-jarige Amanda Todd die uiteindelijk zelfmoord pleegde. Die feiten staan los van het Nederlandse strafproces. De Canadese autoriteiten hebben om uitlevering van Aydin C. verzocht. De uitlevering is door de rechtbank Amsterdam toegestaan, maar het uitleveringsverzoek loopt nog in cassatie.

ondersteunt de regio's met expertise en doet de intake van internationale meldingen. Het houdt zich daarnaast bezig met proactieve onderzoeken waarin gericht wordt gezocht naar signalen die kunnen leiden tot zicht op netwerken van pedoseksuelen. Bezitters, makers en verspreiders van kinderpornografisch materiaal maken gebruik van geavanceerde encryptietechnieken, of ontmoeten elkaar via het 'dark web'. Internetverkeer loopt in toenemende mate over servers in verschillende landen. Het gaat dus vaak om internationale opsporingsonderzoeken die steeds complexer en arbeidsintensiever van aard worden.

Bij de opsporing en vervolging van kinderporno en kinderseks-toerisme spelen internationale samenwerking en contacten een cruciale rol. Buitenlandse verdachten of slachtoffers die in Nederlandse onderzoeken naar voren komen, worden gemeld bij de bevoegde buitenlandse autoriteiten en omgekeerd informeren andere landen het Nederlandse OM over betrokken Nederlanders. Ook wordt op operationeel vlak samengewerkt, met name via Interpol en Europol.

In 2016 is er verder geïnvesteerd in de in 2015 ingezette gerichte aanpak van kinderseks-toerisme. Het gaat daarbij niet alleen om Nederlandse verdachten die in het buitenland kinderen seksueel misbruiken, maar ook om diegenen die door middel van bijvoorbeeld live streaming vanuit Nederland bijdragen aan misbruik in het buitenland. Door middel van live streaming hebben verdachten een beeldverbinding met misbruikers over de hele wereld en laten zij, vaak tegen online betaling, video-opnames maken van kindermisbruik.

In de laatste jaren is de internationale instroom van meldingen met betrekking tot kinderporno sterk gestegen. Verklaringen hiervoor zijn de wereldwijd toenemende toegang tot het internet, de goede digitale infrastructuur in Nederland en een toenemend aantal jongeren dat zich online seksueel uit door onder andere 'sexting', dat is het uitwisselen van seksueel getint beeldmateriaal. Het onderzoeken van deze meldingen neemt veel capaciteit in beslag, wat ten koste kan gaan van de inzet op het actief opsporen van zwaardere feiten en grote netwerken.

Doelstelling en resultaten

Sinds 2015 ligt de focus bij de bestrijding van kinderporno en kinderseks-toerisme niet op de hoeveelheid verdachten, maar op maatwerk bij verschillende typen verdachten. Het OM maakt gebruik van een groter interventiepalet. Lichtere zaken worden met eenvoudigere onderzoeken opgepakt en afgedaan met een alternatieve interventie, gericht op gedragsverandering of het opwerpen van barrières. Dat vertaalt zich in een toename van het aantal eenvoudige onderzoeken en alternatieve interventies ten opzichte van 2015.

De reguliere en proactieve onderzoeken betreffen relatief zwaardere feiten dan in eerdere jaren, waardoor meer capaciteit in deze onderzoeken gaat zitten. Vaker is sprake van het zelf vervaardigen van kinderporno. Mede daardoor – en door de toegenomen technische en juridische complexiteit van de zaken – zijn in 2016 iets minder reguliere onderzoeken afgerond dan in 2015. Bovendien is niet de gewenste ruimte overgebleven om meer proactieve onderzoeken te draaien. Het voor 2016 in de Veiligheidsagenda ten doel gestelde totale aantal interventies van 620 is met 876 interventies echter ruimschoots gehaald.

In 2016 is de aanpak van kinderseks-toerisme geïntensiveerd. Dit betreffen complexe onderzoeken die de nodige tijd en capaciteit vergen. Er zijn in 2016 meer onderzoeken uitgevoerd dan in 2015.

Niet alle inzet op kinderseks-toerisme resulteert in het inzenden van een strafdossier aan het Nederlandse OM. Er wordt gestreefd naar vervolging door het land waar de feiten hebben plaatsgevonden. Daar is de rechtsorde geschokt en daar moet herstel plaatsvinden, ook voor de slachtoffers die daar wonen. Als het een Nederlandse verdachte betreft, ondersteunt de Nederlandse politie waar nodig met informatie en middelen, zodat het land waar de feiten plaatsvonden zelf in staat wordt gesteld om dergelijke feiten te bestrijden, ook in de toekomst. Als dit niet mogelijk blijkt, wordt gezien of vervolging in Nederland mogelijk is.

Er is in 2016 veel geïnvesteerd in de opbouw en uitwisseling van expertise en in internationale samenwerking. De verwachting is dat hier in komende jaren de vruchten van kunnen worden geplukt. ●

Aanhoudingen wegens kindersekstoerisme naar Thailand

In mei 2016 worden twee verdachten aangehouden op Schiphol als ze op weg zijn naar Thailand. De keuze om hen op Schiphol aan te houden, is bewust gemaakt om enerzijds te voorkomen dat ze op het vliegtuig stappen en anderzijds om te kunnen onderzoeken wat zij in hun bagage meevoeren. In de bagage wordt een grote hoeveelheid condooms en glijmiddel aangetroffen, spullen die passen bij de verdenking dat zij op 'seksvakantie' gaan. De mannen komen in beeld in het kader van een langer lopend internationaal onderzoek naar live streaming. Via die live streaming kijkt iemand in bijvoorbeeld Nederland tegen betaling via een live webcamverbinding naar kinderen in bijvoorbeeld de Filipijnen die seksuele handelingen verrichten. Vaak kan 'de klant' vooraf aangeven wat hij wil zien, het misbruik vindt als het ware plaats 'op bestelling'. In dit geval kunnen geldstromen gericht aan een dadergroep in de Filipijnen worden herleid naar deze twee verdachten.

Uit het onderzoek komt tevens naar voren dat de mannen regelmatig afreizen naar

landen in Zuidoost-Azië en naar Gambia. Van die landen is bekend dat het belangrijke bestemmingen zijn voor kindersekstoeristen. De mannen bekennen dat zij zich jarenlang schuldig hebben gemaakt aan onder meer het downloaden en bezit van kinderporno en live streaming met kinderen. Zij verklaren vele malen naar zogeheten bronlanden te zijn gereisd om daar seksueel contact met jongeren te hebben, waarvan zij echter ontkennen dat deze jonger dan 16 jaar waren. De mannen hebben verder in Nederland gedurende ongeveer 25 jaar zo'n 50 pleegkinderen in huis gehad, veelal jongens in de leeftijd jonger dan 16 jaar. Verder waren zij actief bij de zwemvereniging en huttenbouwprojecten, waardoor zij ook in Nederland veel contact met kinderen hadden. Er is onderzoek gedaan naar mogelijk misbruik van kinderen in deze situaties, maar daarvan is niet gebleken.

Het onderzoek loopt op dit moment nog en concentreert zich met name op het vinden van de kinderen die slachtoffer zijn geworden van de live streaming.

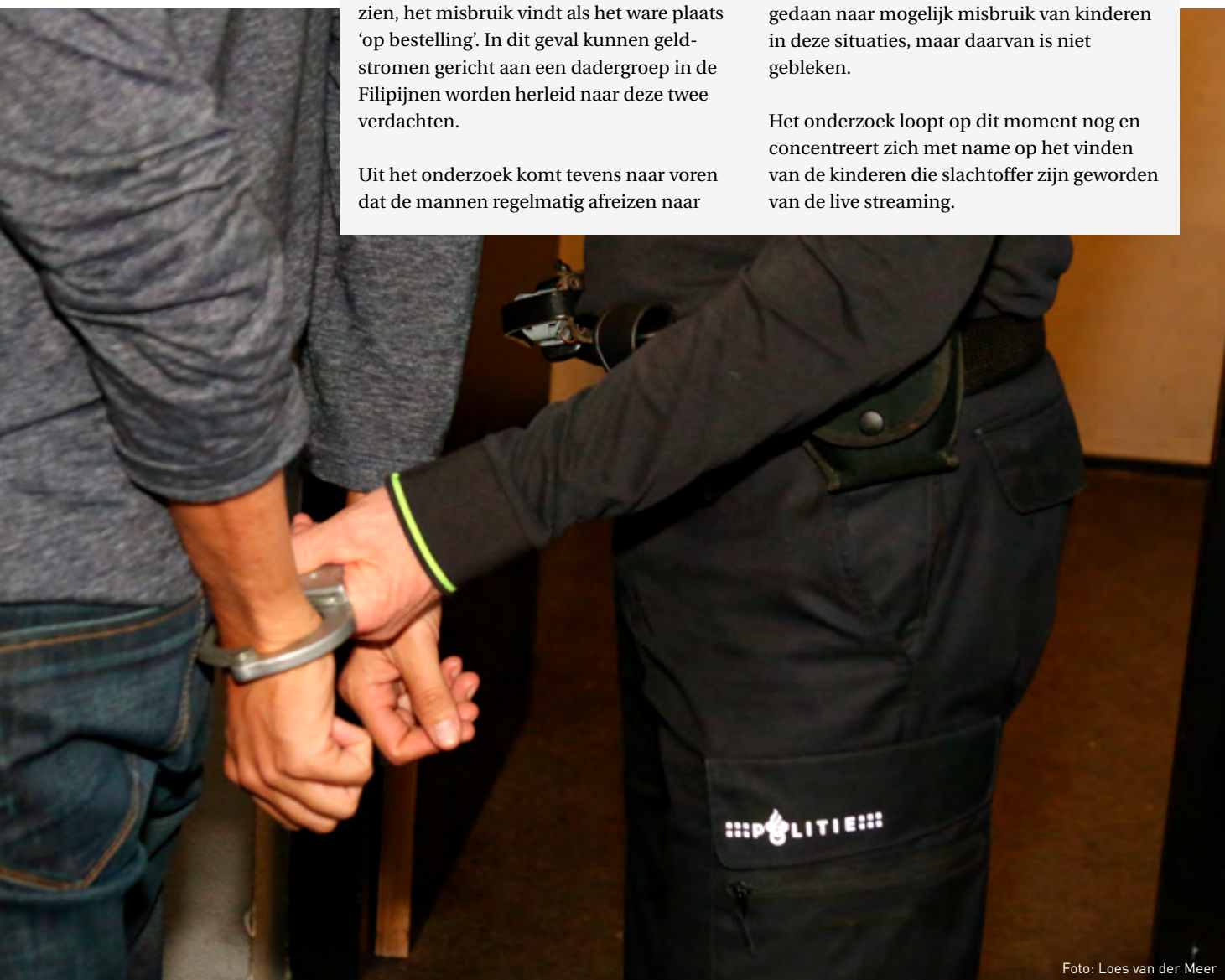

Foto: Loes van der Meer

Discriminatie

- Grote toename meldingen van discriminatie via internet.
- Toegenomen instroom discriminatiezaken.
- Aanpak discriminatie blijft prioriteit.

Foto: Loes van der Meer

Artikel 1 van de Grondwet bepaalt dat iedereen die zich in Nederland bevindt gelijk wordt behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. Discriminatie kent verschillende juridische vormen, zoals openbare belediging, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld en het bij de uitoefening van ambt, beroep of bedrijf discrimineren van personen wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht, seksuele gerichtheid of handicap. Ook kunnen 'gewone' delicten, zoals geweld of vernieling, soms discriminatoire aspecten hebben. Met de komst van social media hebben online uitingen van discriminatie een vlucht genomen.

Het OM draagt bij aan de bestrijding van discriminatie door de wettelijke grenzen te bewaken en daarmee kwetsbare mensen en groepen in de samenleving te beschermen. Daarmee bewaakt het OM het evenwicht tussen de vrijheid van meningsuiting en het verbod op discriminatie.

Aanpak en rol van het OM

Bestrijding van discriminatie is een taak van de samenleving als geheel. Het strafrecht kan daarin een belangrijke rol spelen, met name door de grenzen van het geoorloofde helder te maken. Wat mag je zeggen of twitteren en wat niet? Het is bijvoorbeeld niet eenvoudig om te duiden in welke gevallen het verbod op discriminatie voor gaat op de vrijheid van meningsuiting, zoals de strafzaak tegen politicus Geert Wilders illustreerde. Door zaken in de openbaarheid aan de rechter voor te leggen, wordt aan de hele maatschappij steeds duidelijker gemaakt waar de grens ligt.

Het uitgangspunt is dat een strafrechtelijke reactie volgt als de discriminatiebepalingen worden overtreden, een verdachte wordt gevonden en de zaak bewijsbaar is.

Naast strafrechtelijk optreden is het belangrijk dat andere maatregelen worden getroffen. Zo heeft de Europese Commissie op Europees niveau afspraken gemaakt met belangrijke social media bedrijven als Facebook, Twitter en YouTube om uitingen die in strijd zijn met het Kaderbesluit Racisme en Xenofobie binnen 24 uur van het net te halen.

Het OM heeft nauw contact met bijvoorbeeld de politie, gemeenten, antidiscriminatiebureaus en het Meldpunt internet-discriminatie (MiND). Dat meldpunt ontvangt per jaar ongeveer duizend meldingen van online discriminatie en treedt in overleg met internetaanbieders, zodat onoorbare uitingen online worden verwijderd.

Doelstelling en resultaten

Waar in 2015 290 verdachten van discriminatie werden ingeschreven bij het OM, is dat aantal in 2016 gegroeid tot 351 verdachten. Daarbij gaat het zowel om discriminatiefeiten als om andere strafbare feiten met een discriminatoir aspect, bijvoorbeeld het in elkaar slaan van iemand vanwege diens huidskleur of seksuele geaardheid. ●

Uitlating op Facebook over vluchtelingen

De rechtbank Den Haag veroordeelt op 15 december 2016 een 40-jarige man voor het plaatsen van een bericht op de Facebook-pagina van een regionale digitale krant. De man had een afbeelding geplaatst van de toegangspoort van een concentratiekamp, met daarbij de tekst: "Plaats vrijmaken voor vluchtelingen?? Auschwitz staat momenteel leeg!" Hij doet dit in reactie op een artikel op de Facebookpagina over de noodopvang van vluchtelingen in een sporthal in zijn gemeente.

Volgens het OM laat de man zich daarmee niet alleen beledigend uit, maar zet hij ook aan tot gewelddadig optreden tegen een groep mensen vanwege hun ras, in dit geval buitenlandse vluchtelingen die naar Nederland zijn gekomen.

De rechtbank is van oordeel dat de inhoud en tekst van de afbeelding een onmiskenbaar beledigend karakter hebben. Door te verwijzen naar het vernietigingskamp Auschwitz, waar meer dan één miljoen Joden en andere minderheden zijn omgebracht, suggereert de verdachte volgens de rechtbank dat vluchtelingen die naar Nederland komen eenzelfde lot zouden verdienen. Hoewel de verdachte in deze zaak zijn uitlating nog probeert te nuanceren, door te zeggen dat hij bedoelde dat het concentratiekamp Auschwitz daadwerkelijk tot een opvangcentrum voor vluchtelingen omgebouwd kon worden en dat hij

zich niet bewust was van het beledigende karakter van zijn uitlating, vindt de rechter dat niet echt overtuigend.

Door de advocaat van de man wordt ter verdediging aangevoerd dat de uitlating is gedaan in het kader van het maatschappelijk debat en daarom ook niet als onnodig grievend kan worden beschouwd, maar volgens de rechtbank is van een bijdrage aan een publiek maatschappelijk debat geen sprake.

Volgens de rechtbank kan niet bewezen worden dat de man met zijn uitlating heeft aangezet tot geweld tegen een groep, maar is van oordeel dat belediging van een groep mensen wegens hun ras wel wettig en overtuigend bewezen kan worden. De verdediging voert daarbij aan dat het onderdeel ras niet kan worden bewezen, aangezien de verdachte heeft verklaard dat zijn uitlating was gericht op vluchtelingen of asielzoekers in het algemeen. Dat ziet de rechtbank echter anders: de geplaatste afbeelding en tekst waren gericht op de groep vluchtelingen, die als gemeenschappelijke kenmerk heeft dat zij van niet-Nederlandse afkomst en nationaliteit is.

De rechtbank oordeelt dat het handelen van de man niet past binnen een samenleving waarin iedereen zich veilig moet kunnen voelen ongeacht ras, geaardheid, godsdienst of levensovertuiging. De man is veroordeeld tot een taakstraf van twintig uur.

Geweigerd voor een stageplaats

In het kader van zijn opleiding aan een hogeschool in Groningen is een student op zoek naar een stageplek. Zijn vader heeft hem in contact gebracht met de eigenaar van een agrarisch bedrijf, met wie hij een kennismakingsgesprek voert over een eventuele stage binnen het bedrijf. Alles lijkt in kannen en kruiken, tot de tuinder per e-mail meldt dat hij de stageplaats laat vervallen en afziet van verdere samenwerking.

De tuinder geeft als reden dat hij via de Facebookpagina van de student kennis heeft genomen van diens homoseksuele geaardheid. Hij geeft aan geen problemen te hebben met de geaardheid van de jongeman, maar wel met het uitleven daarvan, omdat dit niet strookt met zijn christelijke levensovertuiging.

Zowel door de student als de hogeschool wordt daarop aangifte gedaan tegen de tuinder, die tijdens zijn verhoor bekent dat hij de jongen inderdaad heeft geweigerd voor een stageplaats. Hij is zich er van bewust dat hij zich daarmee volgens de wet schuldig maakt aan discriminatie. Voor de man is dit echter een gewetenskwestie. Hij beroept zich dan ook op zijn geloof en zijn vrijheid van godsdienst.

Volgens de officier van justitie vormt de geloofsovertuiging van de man geen rechtvaardiging voor het maken van onderscheid op grond van de homoseksuele gerichtheid van het slachtoffer. Hij stelt in zijn requisitoir dat er sprake is van directe discriminatie op grond van homoseksuele gerichtheid. Door de wetgever is bewust gekozen voor de term 'gerichtheid' in plaats van 'geaardheid', wat inhoudt dat het niet alleen gaat om de bescherming van de hetero- of homoseksuele geaardheid tegen discriminatie, maar ook van het daarnaar leven.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De rechtbank veroordeelt de verdachte conform de eis van de officier van justitie.

Zie het interview op pagina 24 met Frederique Janss en Willem Nijkerk:

'Het is angst, onwetendheid en superioriteitsgevoel'

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

De verdachte schendt een van de kernwaarden van onze samenleving, te weten: gelijkheid. Daarom is een flinke boete op zijn plaats. De officier eist een geldboete van 1.600 euro, waarvan de helft voorwaardelijk. Tevens moet de verdachte een schadevergoeding aan de student betalen. De student heeft immers studievertraging opgelopen door het mislopen van een stageplaats.

Foto: Loes van der Meer

‘Het is angst, onwetendheid en superioriteitsgevoel’

Frederique Janss en Willem Nijkerk over discriminatie

“Mensen kunnen er zo diep door gekwetst zijn, dat ze niet meer kunnen of willen werken. Ze snappen het niet. Zijn ze dan minder waard, omdat ze een andere kleur, een handicap of wat dan ook hebben?” Dat zegt Frederique Janss, directeur Bureau discriminatiezaken Kennemerland en voorzitter van de Landelijke vereniging tegen discriminatie.

Naast haar knikt Willem Nijkerk, officier van justitie en afdelingshoofd Beleid & Strategie bij het parket Amsterdam instemmend. “Van niet mogen meedoen met een partijtje voetbal tot vervolgd worden om wie je bent: uitsluiting is afschuwelijk.”

Zijn jullie zelf wel eens gediscrimineerd of uitgesloten?

Frederique Janss: “Wij waren net verhuisd, toen ik op mijn zesde in de eerste klas van de lagere school kwam. Dus ik kende nog geen kip en werd dat hele jaar gepest. Vreselijk. Na dat eerste jaar kreeg ik vriendinnetjes en was het gepest over. Daarna heb ik het nooit meer ervaren.”

Willem Nijkerk: “Zelf niet. Wel was ik op mijn 15e met mijn joodse vader (nu 87) op een Haagse sportclub, waar een popiejopie kerel een broodje ham bestelde en tegen mijn vader zei: “Dat mag jij niet hebben, hè Fred, whahaha!” Mijn vader – altijd kwiek, ad rem en grappig – keek zoals ik hem nog nooit gezien had: uit het veld

geslagen. Ik had zo’n medelijden.”

Janss: “Het was misschien bedoeld als grapje?”

Nijkerk: “Ja, totaal!”

Janss: “Toch kan dat kwetsen, merken wij vaak. Mensen weten vaak niet hoe venijnig kleine dingen kunnen overkomen.”

Nijkerk: “Dat is het. Het was vast zonder kwade bedoelingen – maar hij kwam wel binnen. En wacht eens, één keer voelde ik me uitgesloten. Toen ik kanker had, dat is gelukkig goed gekomen, liep ik eens met een kale, ingevallen kop door de supermarkt. Een kennis zag mij en dóók weg. Ik had vooral medelijden met hem, voor mij was en is het niet beladen.”

Waarom discrimineert de mens?

Nijkerk: “Onwetendheid en domheid, denk ik, al klinkt dat denigrerend.”

Janss: “Angst ook. Met name moslimdiscriminatie heeft met angst voor de islam te maken. Plus: jezelf beter voelen, superioriteitsgevoelens. Dat zit in de

genen wellicht. Het recht van de sterkste, wat ook een bekend fenomeen is in de sociale psychologie.”

Nijkerk: “Ja, als Oranje wint, zijn we trots: we zijn beter dan die andere landen. Dat kan niet zo veel kwaad, denk ik. Totdat je elkaar erom op het gezicht gaat slaan.”

Wat kan rechtshandhaving tegen discriminatie?

Janss: “Een strafzitting is niet altijd een goede oplossing. Of het nu als burens is of op het werk: mensen moeten of willen vaak met elkaar door. Bemiddeling, bestuursrecht of voorlichting kan beter helpen dan een rechtszaak, waarin het bewijs ook vaak lastig is. Wij leggen mensen regelmatig uit waarom een zaak niet wordt vervolgd, wanneer het geen zin heeft om aangifte te doen. Dat haalt soms al de angel eruit.”

Nijkerk: “Bewijs is soms lastig. Is iemand de toegang tot een disco geweigerd, omdat hij niet blond is, of was hij te jong? Ik heb een zaak gehad waarbij iemand mishandeld was en werd uitgemaakt voor ‘vuile flikker’. Toen ik beelden en geluid ervan terugzag, hoorde je inderdaad vuile flikker, maar zag je ook dat de aanleiding voor de mishandeling niets met homoseksualiteit had te maken. Maar als geweld homoseksueel gerelateerd is, gaat de OM-eis omhoog.”

Foto: Loes van der Meer

Is discriminatie af te leren, al dan niet door een straf?

Janss: “Moeilijk. Strafrecht is één optie. Denk ook aan de Wet gelijke behandeling die wordt getoetst door het College voor Rechten van de Mens. Toen wij de kledingbranche erop wezen dat personeelsadvertenties verboden leeftijds-grenzen bevatten, boden zij excuses aan en veranderden het. Discriminatie zal wel blijven bestaan. Ik heb ooit bij de anti-apartheidsbeweging gewerkt en op een gegeven moment hebben we onszelf opgeheven, want het regime in Zuid-Afrika ging weg. Ik geloof echter niet dat we ooit de antidiscriminatie-voorzieningen kunnen opheffen. Maar voor slachtoffers is een strafvonnis wel een belangrijke erkenning van de gekwettheid.”

Nijkerk: “Discriminatie leer je zelden af door een straf. Hoewel, een tijdje geleden brachten jongens tijdens dodenherdenking de Hitlergroet. Toen ik hen op een taakstrafzitting toesprak, bleek dat ze zich kapot waren geschrokken. Dus daar heeft het strafrecht – die jongens kregen een kleine taakstraf – wel geholpen. Het blijft maatwerk. Soms moet je het vooral anders oplossen, soms kan het strafrecht niet afzijdig blijven. De zaak van Sylvana Simons, bij voorbeeld. Wat zij niet voor bagger over zich heen heeft gekregen, toen zij aangaf de politiek in te willen! Zelfs een Ku Klux Klan-achtig filmpje waarin ze aan een strop hing. Dat is zo ver over de grens: met zo’n zaak gaan we naar de rechter.”

Versterken jullie elkaars werk?

Nijkerk: “Ja. Wij hebben goede netwerken en korte lijntjes met bijvoorbeeld de meldpunten discriminatie en het COC. We willen insluiten, niet uitsluiten. Het was zo belangrijk dat Job Cohen na de moord op Theo van Gogh in moskeeën thee ging drinken. Mede aan hem is het te danken geweest dat het toen niet is geëscaleerd. Angst is een slechte raadgever.”

Janss: “Inderdaad, wij zien politie en OM als echte samenwerkingspartners. Strafrechtelijk, niet-strafrechtelijk, en preventief. Overigens, als ik naar jullie organisatie kijk, Willem, dan is die wat betreft afkomst nog niet zo divers samengesteld, hè?”

Nijkerk: “Dat klopt, Frederique. Gelukkig wordt daar bij de werving van nieuwe officieren en ondersteuning nu echt werk van gemaakt.”

Slachtoffers

- Het OM staat voor het slachtoffer.
- Positie slachtoffer in strafproces versterkt.
- Vergelding als onderdeel van het verwerkingsproces.

Foto: Loes van der Meer

Het OM richt zich op de dader en staat voor het slachtoffer. Het OM kan door strafrechtelijk optreden het leed van slachtoffers en nabestaanden van een misdrijf niet wegnemen. Wel kan het OM bijdragen aan de verwerking daarvan door te zorgen dat recht wordt gedaan en door slachtoffers in een strafzaak te ondersteunen.

Aanpak en rol van het OM

Het OM staat voor het slachtoffer en informeert en begeleidt slachtoffers tijdens de hele strafzaak. Daarvoor werkt het OM onder meer samen met de politie en Slachtofferhulp Nederland (SHN). Slachtoffers van een ernstig misdrijf krijgen een persoonlijk aanspreekpunt toegewezen, net als bij de politie en SHN. Via het slachtofferloket of het persoonlijk aanspreekpunt worden slachtoffers of nabestaanden op de hoogte gehouden over het verloop van de strafzaak en worden zij ondersteund bij het opstellen van hun verzoek tot vergoeding van schade en het uitoefenen van hun spreekrecht ter terechtzitting.

In 2016 is de positie van het slachtoffer in het strafproces verder versterkt, doordat niet alleen slachtoffers van geweld- of zedenmisdrijven een voorschot kunnen krijgen op hun schadevergoeding, maar alle slachtoffers van een misdrijf. Een van de manieren waarop slachtoffers hun schade vergoed kunnen krijgen, is door een schadeclaim in te dienen bij de rechtszaak tegen de verdachte. De strafrechter beoordeelt dan ook deze schadeclaim. Als hij de schadeclaim toewijst en de dader opdraagt de schade te betalen door een schadevergoedingsmaatregel op te leggen, dan int het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) het geld voor het slachtoffer. Als de dader acht maanden na het vonnis nog niet alles heeft betaald, keert het CJIB het nog openstaande bedrag als voorschot uit. Slachtoffers zijn dan niet meer afhan-

kelijk van de dader voor de uitbetaling. Het CJIB verhaalt dat gehele bedrag uiteraard op de dader. Het voorschot bedraagt maximaal 5.000 euro.

Verder is het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden van ernstige misdrijven uitgebreid. Voorheen konden slachtoffers zich enkel uitspreken over de gevolgen van het strafbare feit. Sinds 1 juli 2016 mogen slachtoffers zich over alles uitspreken; over de mogelijke bewezenverklaring, de schuld van de verdachte en de hoogte van de straf.

Ook zijn in 2016 voorbereidingen getroffen op de invoering van een Europese richtlijn die de rechten van slachtoffers van misdrijven uitbreidt. Slachtoffers krijgen daardoor meer informatie over de strafzaak tegen de verdachte, over juridisch advies en over mogelijkheden voor schadevergoeding. Ook ontvangen slachtoffers, ongeacht de aard van het strafbare feit, informatie over de invrijheidstelling van een verdachte of veroordeelde. Verder krijgt de omgang met minderjarige slachtoffers meer aandacht van bijvoorbeeld de politie en het OM. De behoeften van minderjarige slachtoffers worden onderdeel van de opleidingen van de medewerkers van de organisaties die contact hebben met deze slachtoffers.

Dodelijke aanrijding op de A2

Als je slachtoffer wordt van een misdrijf, ligt je leven van het ene op het andere moment volledig overhoop. Dat overkwam een groep van zeven personen, vier volwassenen en drie kinderen, die op 30 december 2015 op weg waren naar de Efteling. Wat een leuke dag had moeten worden, werd die ochtend een ramp. Op de A2 ter hoogte van Maarssen werd de auto waarin ze reden van achteren aangereden. De auto werd gekatapulteerd en kwam ondersteboven op de weg terecht waar ze tientallen meters doorschoof.

De gevolgen waren niet te overzien. Een van de volwassenen overleed ter plaatse. De andere volwassenen en twee van de drie kinderen raakten zeer ernstig gewond. De twee kinderen blijven hun leven lang gehandicapt. Op de zitting in augustus 2016 werd duidelijk hoe verwoest de levens van de slachtoffers waren.

Pech? Noodlot? Nee, voorwaardelijke opzet op de dood, vond de officier van justitie. De verdachte had die ochtend joints gerookt en cocaïne gebruikt. Daarna was hij de weg op gegaan en in een psychose geraakt. Op het moment van de aanrijding reed hij 220 kilometer per uur. Ondanks dat hij zich realiseerde dat het niet goed zou aflopen ging hij door met 'het maximale uit zijn auto te halen'.

In eerste aanleg eiste de officier van justitie acht jaar celstraf voor doodslag en poging doodslag. De rechtbank vond alleen het veroorzaken van een ongeval bewezen en veroordeelde de man tot drie jaar gevangenisstraf en een ontzegging van de rijbevoegdheid van vier jaar. Reden voor de officier om hoger beroep aan te tekenen.

Doelstelling en resultaten

Vorig jaar zijn ongeveer 102.000 zaken met een of meer slachtoffers ingestroomd. Dat is zo'n 54 procent van het totaal aantal ingestroomde zaken.

In 2016 is de manier van werken van het OM aangepast aan de hiervoor beschreven ontwikkelingen. In één arrondissement is in een pilot met succes een digitaal slachtofferportaal ontwikkeld. Het geeft slachtoffers de mogelijkheid om online de status van hun strafzaak te volgen. De functionaliteit daarvan wordt in 2017 uitgebreid. In hoger beroepszaken is dat al mogelijk sinds 2013.

De schriftelijke communicatie met slachtoffers is onder de loep genomen; briefteksten zijn herschreven, zodat deze geen vakjargon bevatten en nog beter te begrijpen zijn.

Sinds 2013 hebben zes arrondissementsparketten en -rechtbanken geëxperimenteerd met mediation in strafzaken. Mediation vindt plaats op vrijwillige basis onder leiding van een ervaren mediator. De uitkomst van een mediation, bijvoorbeeld of er excuses zijn gemaakt of de schade is vergoed, kan worden meegenomen bij de afdoening van een zaak door de officier van justitie of de rechter. In 2016 is deze pilot geëindigd. De werkwijze wordt in 2017 uitgebreid naar alle arrondissementen. ●

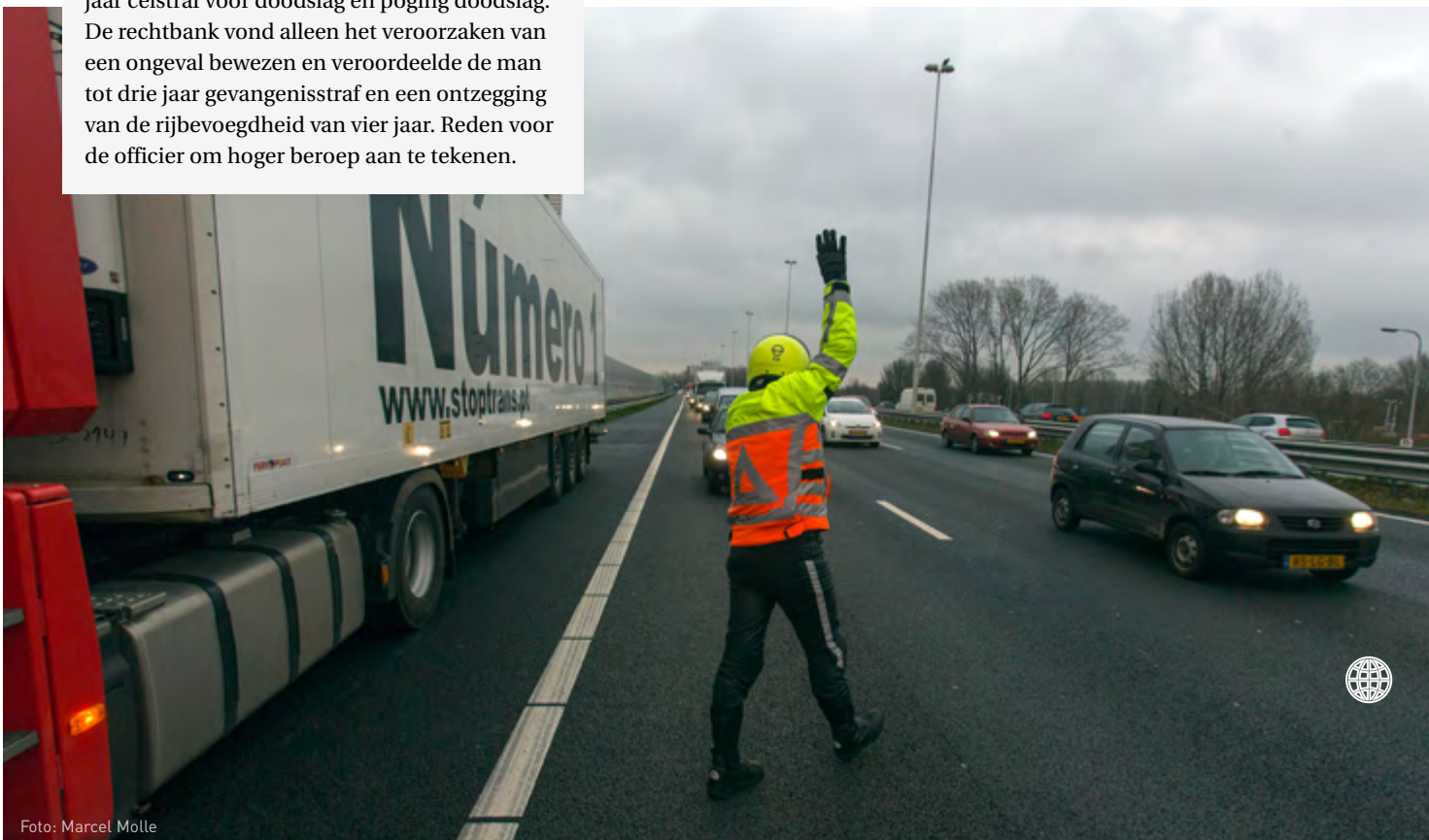

Foto: Marcel Molle

Maatschappelijke resultaten

Ondermijning

De bewustwording van de gevolgen van ondermijnende criminaliteit neemt geleidelijk toe. Met criminaliteit worden enorme bedragen verdiend, die op verschillende manieren hun weg naar de legale economie vinden. De onderwereld en bovenwereld lopen steeds meer door elkaar. Ondermijnende criminaliteit maakt gebruik van legale structuren om werkzaamheden af te schermen en mogelijk te maken. In het handelsverkeer belangrijke schakels, zoals notarissen, makelaars of financiële dienstverleners, lopen een kans te worden ingezet om crimineel vermogen wit te wassen. Reguliere transport- en opslagbedrijven en internationale transportknooppunten als lucht- en zeehavens worden gebruikt voor de productie en het vervoer van verboden middelen. Ook misbruik van de overheid als 'facilitator', bijvoorbeeld door vergunningverlening of wijziging van bestemmingsplannen, wordt niet geschuwd.

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van technologische mogelijkheden om criminaliteit te plegen en verhullen, zoals encryptie van communicatie, handel via internet (dark web), het betalen met bitcoins of hacking.

Liquidaties in de publieke ruimte met gebruik van zware wapens illustreren een toename van de ernst van het geweld tussen criminelen. Bestuurders en ambtenaren worden bedreigd en geïntimideerd en ook corruptie bij overheidsdiensten komt voor. Op die manier proberen criminelen betere

omstandigheden te creëren om hun handel en wandel mogelijk te maken en weerwerk te bieden aan inspanningen van de overheid om dergelijke criminaliteit uit te bannen.

Nederland is nog steeds een wereldwijde topproducent – kwalitatief en kwantitatief – van synthetische drugs en cannabis en een belangrijk in- en doorvoerland in Europa voor cocaïne en heroïne.

Het aantal criminele motorbendes is toegenomen. Ook de dreiging van criminaliteit als terroristische aanslagen ondermijnt rechtstreeks het vertrouwen en de veiligheid in de samenleving. De bestrijding van terrorisme blijft onverminderd noodzakelijk.

Het OM werkt bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit nauw samen met andere overheidspartners, maatschappelijke organisaties en civiele partijen. Daarbij wordt steeds gezien welk instrument of welke maatregel, of een combinatie daarvan, tot het beste resultaat leidt. Naast bestraffing zet het OM stevig in op het afpakken van crimineel vermogen. Zelfstandig, of door bijvoorbeeld te zorgen dat slachtoffers hun schade kunnen verhalen of de belastingdienst tot invordering over kan gaan. Door een integrale aanpak wordt ondermijning zo effectief mogelijk aangepakt en neemt de weerbaarheid daartegen toe. Het delen van informatie, hoewel niet zonder hindernissen, is daarbij essentieel.

Georganiseerde criminaliteit

- 2.081 onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit.
- Doelstelling aantal aangepakte criminele samenwerkingsverbanden ruimschoots gehaald.
- Eén overheidsaanpak van criminaliteit in Zuid-Nederland.

Foto: Hans van Rhoon

Georganiseerde criminaliteit kent vele verschijningsvormen. Intimidatie en geweld op straat of in de wijk zijn uiterst zichtbaar. Cybercrime, drugshandel, mensensmokkel, wapenhandel, witwassen, zware milieucriminaliteit of corruptie gedijen vooral in het verborgene. Het wordt steeds duidelijker dat georganiseerde criminaliteit in sommige wijken een sociaal probleem is. Het vaak onzichtbare en fluïde karakter van georganiseerde criminaliteit maakt betrouwbare schattingen over de omvang lastig. Aangifte wordt vrijwel nooit gedaan en slachtoffers zijn nooit direct bekend. Toch zijn in Nederland naar schatting enkele honderden 'groepen' actief in de georganiseerde criminaliteit en bedraagt de 'winst' uit illegale activiteiten op het gebied van drugs, heling, gokken en smokkel in Nederland ruim 2,6 miljard euro. De omzet is een veelvoud hiervan en wordt in verschillende berekeningen geschat op ruim 9 miljard euro. Het afpakken van crimineel vermogen is daarom een speerpunt in de aanpak van georganiseerde misdaad.

Aanpak en rol van het OM

Georganiseerde criminaliteit is complex en hardnekkig van aard en heeft grote ontwrichtende gevolgen. De aanpak van georganiseerde criminaliteit vergt een lange adem en een stevige integrale aanpak, met inzet van het strafrecht, fiscale maatregelen en bestuurlijke interventies. Ondermijnende criminaliteit heeft veel impact en de strafzaken zijn vaak complex en omvangrijk. Criminelen schermen hun handel en wandel af door geavanceerde technische middelen in te zetten, wat opsporingsonderzoek en bewijsgeving complexer en tijdrovender maakt. Ook kan sprake zijn van grote aantallen getuigen en slachtoffers die moeten worden gehoord. Verder gaat het vaak om internationale zaken, waarbij het uitvoeren van de vele rechtshulpverzoeken veel tijd en doorzettingsvermogen kost. Soms is er geen rechtshulprelatie met een land waarvan het OM wel belangrijke informatie nodig heeft. Dikwijls is sprake van bestuurlijke gevoeligheid of stuit het OM op het verschoningsrecht van geheimhouders. Daarom

werken vaak meerdere officieren van justitie tegelijk aan dit soort grote en ingewikkelde strafzaken.

Voor een effectieve aanpak moet er meer oog zijn voor innovaties binnen het strafrecht en voor creativiteit in de aanpak van ondermijning. Door goed te weten wat de mogelijkheden zijn van elke partner, kan in verschillende situaties de beste mix van interventies worden ingezet. Naast strafzaken en fiscaal optreden kunnen bestuurlijke maatregelen worden ingezet, zodat de georganiseerde misdaad op meerdere manieren wordt bestraft en bestreden. Informatie van het OM kan andere partners in positie brengen. De afgelopen jaren zijn op veel plaatsen in het land interessante innovatieve aanpakken ontwikkeld, zoals het HARC-team Rotterdam (hit-and-run-containerteam), het programma Integere Haven in Rotterdam, het actieprogramma Moerdijk Veilig, het Ondermijningsbeeld Havens Zeeland, Vitale Vakantieparken Noord-Veluwe en de aanpak van ondermijnende criminaliteit in Zuid-Nederland.

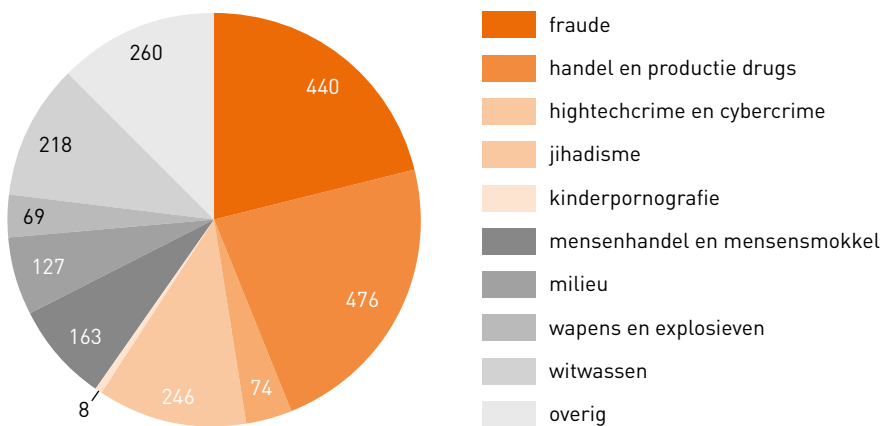
Drugsactie Operatie Trefpunt

Op maandag 4 april 2016 vindt een grote, gecoördineerde drugsactie plaats in Zuid-Nederland: Operatie Trefpunt. Politie en OM houden 124 doorzoekingen en 55 mensen worden aangehouden. Operatie Trefpunt komt voort uit een groot onderzoek, Explorer, naar een ontmoetingsplek voor criminelen in Best (Oost-Brabant). Onder de dekmantel van een party-verhuurbedrijf verzamelden zich hier tientallen verdachten. Ze maakten afspraken over de handel in en productie van synthetische drugs. De politie heeft deze ontmoetingsplek geobserveerd en afgeluisterd. Dit leverde dermate veel informatie op dat hier vele deelonderzoeken uit voortvloeiden.

Operatie Trefpunt valt binnen de in oktober 2014 gestarte geïntensiveerde aanpak van drugscriminaliteit in de drie zuidelijke provincies, Brabant, Zeeland en Limburg. Deze aanpak, 'Intensivering Zuid', heeft tot doel om als één daadkrachtige integrale overheid (OM, politie, openbaar bestuur, Belastingdienst, FIOD, Douane, Koninklijke Marechaussee, de Regionale Informatie en Expertisecentra en de Taskforce Brabant-Zeeland) criminele netwerken te verstoren en de productie van hennep en synthetische drugs substantieel terug te dringen.

Aantal onderzoeken georganiseerde criminaliteit in 2016 op thema

Het OM richt zich niet alleen op de prominente criminele personen en families, maar ook op degenen die de criminaliteit mogelijk maken. Denk aan legale dienstverleners als technici die de hennepplantages inrichten of de productie van xtc mogelijk maken. Of financiële en juridische dienstverleners zoals banken en notaris-kantoren die worden gebruikt om crimineel vermogen wit te wassen. Ook worden degenen die de criminele levensstijl mogelijk maken aangepakt. Denk aan verhuurders die zonder vragen te stellen auto's tegen contant geld verhuren aan criminelen voor het vervoeren van drugs. Naast een strafrechtelijke, bestuurlijke en fiscale aanpak, is het juist van belang om private partijen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid om hun branche schoon te houden. Deze maatschappelijke coalities zijn onmisbare verbonden tegen georganiseerde criminaliteit.

Doelstelling en resultaten

In 2016 heeft een groot aantal organisaties, waaronder het OM, de politie, de regioburgemeesters en het ministerie van VenJ, een agenda opgesteld voor de versterking van de aanpak van ondermijning. De agenda zal een impuls geven aan de integrale aanpak vanuit één overheid.

De aanpak van ondermijning in Zuid-Nederland heeft de speciale aandacht. De politie, het OM, het lokale en provinciale bestuur van Brabant en Zeeland en de Belastingdienst werken integraal samen aan de broodnodige aanpak van de ondermijning in het zuiden van Nederland. Specifiek vanuit OM en politie is in 2014 de Intensivering aanpak ondermijning Zuid-Nederland (kort: Intensivering Zuid) gestart, waardoor 125 vrijgemaakte politie-medewerkers uit vier eenheden vanuit vaste ondermijningsteams werken aan de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. De extra slagkracht is mede ingezet op 'korte klappen' waardoor direct en zichtbaar is gereageerd op uitingen van georganiseerde misdaad. Daarbij lag de focus op de aanpak van synthetische drugs en hennepsteelt. Tussen oktober 2014 en december 2016 zijn in het kader van deze geïntensiverde aanpak 976 interventies

gepleegd. Daarbij vonden 681 aanhoudingen plaats en zijn 82 criminele samenwerkingsverbanden aangepakt. In totaal zijn er 514 wapens in beslag genomen. Mede door deze aanpak hebben we meer zicht gekregen op deze vorm van criminaliteit die zeer diep geworteld en omvangrijk blijkt te zijn. Ook is in 2016 extra (financiële) opsporings- en vervolgingscapaciteit voor afpakken beschikbaar gekomen. De samenwerking in Zuid-Nederland is in 2016 uitgemond in een gezamenlijk plan voor één overheidsaanpak in Zuid-Nederland. Met de minister van Veiligheid en Justitie is afgesproken dat deze gezamenlijke aanpak ten minste tot en met 2019 zal doorlopen.

Om de aanpak van georganiseerde criminaliteit te vernieuwen, is op verschillende plaatsen gewerkt in 'field labs'. Dat is een werkwijze waarin het OM in multidisciplinair verband met partners als de politie, het bestuur en de Belastingdienst samenwerkt om nieuwe oplossingen voor urgente complexe criminaliteitsproblemen te vinden waarvoor niet één oplossing voor de hand ligt. Denk aan recreatieparken waarop van alles mis is. Of aan criminelen die dure auto's huren. Daardoor is onbekend wie de bestuurder is en zo genieten criminelen van een luxe levensstijl, terwijl zij hun vermogen buiten beeld kunnen houden.

Voor wat betreft de landelijke afspraken geldt dat in de Veiligheidsagenda is afgesproken om met de politie minstens 950 projectmatige en grootschalige onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden uit te voeren. Dat doel is met 1.369 onderzoeken ruimschoots gehaald.

Daarnaast werden ook versturende interventies uitgevoerd, zoals het onderscheppen van een drugstransport, en vonden ook korter durende onderzoeken plaats. Ook de Koninklijke Marechaussee en de bijzondere opsporingsdiensten hebben onderzoek naar georganiseerde criminaliteit verricht. Inclusief deze inspanningen liepen in 2016 2.081 onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit. ●

Cocaïne tussen de ananassen

De Douane Rotterdam ontdekt op 1 juni 2016 ongeveer 4.000 kilo cocaïne in een container met ananassen. Deze vangst is de een na grootste ooit in de Rotterdamse haven. De grootste ging om ruim 4.200 kilo. Dat was in 2005.

De zending is afkomstig uit Costa Rica en bestaat uit 3780 pakketten met een bruto-gewicht van 4.252 kilo cocaïne. Het HARC-team, een samenwerkingsverband van Douane, FIOD en Zeehavenpolitie, onderzoekt de smokkel en houdt twee verdachten aan. De drugs, ter waarde van zeker 140 miljoen euro, wordt meteen vernietigd.

In 2016 onderschept het HARC-team in totaal 13.000 kilo cocaïne. Daarnaast wordt 700 kilo marihuana en 400 kilo heroïne ontdekt. De heroïne zit verstopt tussen fruit en marmeren platen en kwam met vrachtwagens uit Iran.

Verdachten in drugssmokkelzaken zoeken vaak bewust naar zwakke schakels in de

haven. 'Een corrupte havenmedewerker of douanier is gewild', aldus het OM. Een drugshandelaar is bereid daar veel geld voor te betalen.

Zo ook bij Gerrit G., de voormalige douanier, die tussen 2013 en 2015 veel geld zou hebben ontvangen voor het doorlaten van containers met drugs in de Rotterdamse haven. Na diepgravend onderzoek eist de officier van justitie in december 2016 een celstraf van 16 jaar tegen Gerrit G. voor drugssmokkel, omkoping en witwassen. Hij zou hebben geholpen met het doorlaten van ten minste vijf transporten waarbij in totaal ruim 4.000 kilo cocaïne zou zijn gesmokkeld.

Tegen drie medeverdachten van de douanier eist het OM celstraffen tussen 8 en 12 jaar. Tegen een aantal andere verdachten die gebruik zouden hebben gemaakt van de diensten van Gerrit G. loopt nog een andere strafzaak bij de rechtbank in Rotterdam.

Afpakken

- Een recordbedrag aan strafrechtelijk afgepakt crimineel vermogen: 416,5 miljoen euro.
- Voor 344 miljoen euro aan beslag gelegd.
- Meer beslag gelegd in drugs- en vermogenszaken.

Foto: Loes van der Meer

Het afpakken van crimineel vermogen is een pijler in de aanpak van criminaliteit. Veel criminaliteit wordt gepleegd om geld te vergaren. Of het nu gaat om uiterst complexe fraudeconstructies of het stelen van goederen uit een winkel, het doel van de crimineel is om er financieel beter van te worden. Het criminele vermogen wordt gebruikt voor het onderhouden van een luxe levensstijl en om nieuwe criminaliteit te financieren. Niet zelden vindt crimineel vermogen via allerlei witwasconstructies zijn weg naar de legale economie. Om dit aan te pakken werkt het OM samen met publieke en private partners. Naast het afpakken via het strafrecht, kunnen namelijk ook andere partijen crimineel geld afpakken, bijvoorbeeld door verleende subsidies terug te vorderen, belasting na te heffen of civiele schadevergoedingsprocedures te starten. Waar mogelijk, helpt het OM daarbij.

Aanpak en rol van het OM

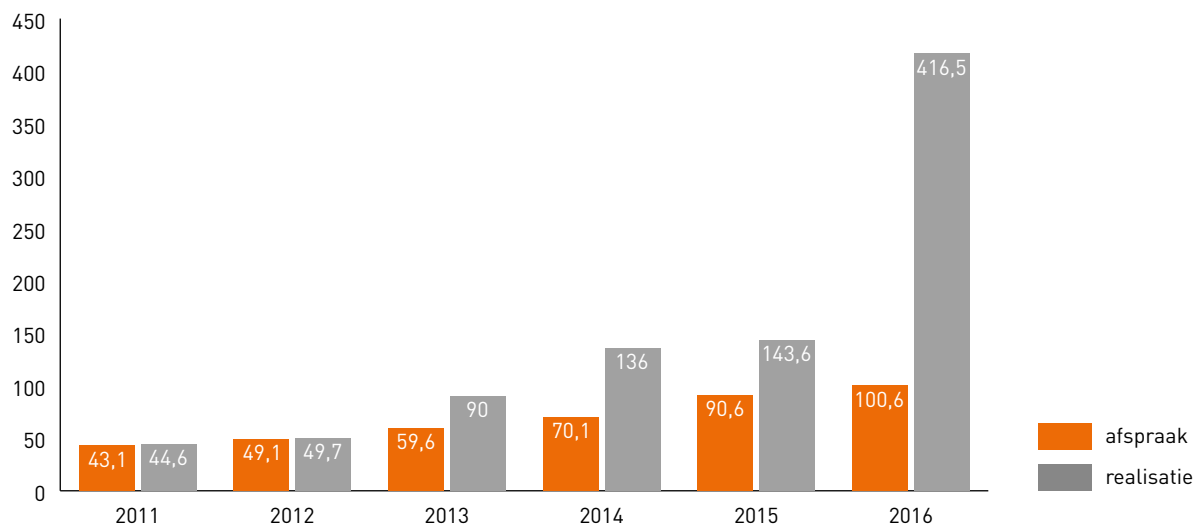
Het OM werkt met politie, bijzondere opsporingsdiensten, het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) en de Koninklijke Marechaussee samen om crimineel vermogen zo slim en effectief mogelijk af te pakken. Daarbij wordt per keer bekeken of gebruik wordt gemaakt van het strafrecht, het fiscaal recht, bestuursrecht of civiel recht. Het maakt niet uit wie het vermogen, het onroerend goed of die dure auto afpakt, als het maar gebeurt. Vermogens gaan met enkele muisklikken de hele wereld over en sommige criminelen leven in verschillende landen, buiten het zicht van de Nederlandse overheid, in grote weelde. Door internationale samenwerking kunnen ook dergelijke vermogens worden getraceerd en afgepakt. Internationale samenwerking is cruciaal om succesvol te kunnen afpakken en een belangrijke pijler in de aanpak. Afpakken kan in alle zaken waar sprake is van crimineel vermogen. Dat kan om zowel kleine als uiterst hoge bedragen gaan.

Afpakken wordt ook ingezet om te zorgen dat slachtoffers zorgvuldig en snel hun schade vergoed krijgen. Alleen bij misdrijven waarvoor zich geen slachtoffers melden, zoals in corruptie- en drugszaken en sommige milieuzaken, vloeit het crimineel vermogen dat wordt afgepakt naar de schatkist. Afpakken moet nog meer in het hart van de criminaliteitsbestrijding komen, van strafbeschikkingen aan de ZSM-tafel tot ontneming in internationaal vertakte, complexe zaken en alles wat daar tussen zit. Het OM blijft inzetten op het versterken van integraal afpakken in samenwerking met partners als de Belastingdienst en het bestuur.

Doelstelling en resultaten

In de Veiligheidsagenda zijn afspraken gemaakt over het minimale strafrechtelijke incassoresultaat. In 2016 was de doelstelling het afpakken van ten minste 100,6 miljoen euro. Met een incassoresultaat van afgerond 416,5 miljoen euro is de doelstelling ver overtroffen. Daarbij moet worden aangetekend dat enkele grote afpakopbrengsten zeer bepalend zijn geweest voor het eind-

Incassonormen en -resultaten afgelopen jaren

resultaat. Verder is het bedrag – onder meer als gevolg van het opnemen van profijtrente – hoger dan het begin 2017 gemelde afpakresultaat van 402 miljoen euro.

Het recordbedrag aan afgepakt crimineel vermogen is geïncasseerd in de vorm van ontnemingsmaatregelen, -schikkingen, verbeurdverklaringen en transacties met een ontnemingscomponent. Het is het gezamenlijk resultaat van de samenwerking tussen het OM en een groot aantal overheidsdiensten,

zoals de politie, bijzondere opsporingsdiensten, Douane, Domeinen Roerende Zaken, het CJIB en vele andere partners.

Het bedrag dat wordt afgepakt ten behoeve van slachtoffers is niet meegenomen in het totaal van 416 miljoen. Ook geldt dat door andere partijen is weggehaald bij criminelen telt niet mee in dit resultaat. Voorgaande jaren bedroeg het strafrechtelijk afpakresultaat 144 miljoen (2015), 136 miljoen (2014), bijna 90 miljoen (2013) en bijna 50 miljoen (2012). ●

Vimpelcom betaalt bijna 400 miljoen dollar aan Nederland voor omkoping in Oezbekistan

De internationale telecomprovider Vimpelcom heeft in 2016 een door het OM aangeboden transactie van in totaal 397.500.000 US dollar geaccepteerd. Multinational Vimpelcom is in het afgelopen decennium uitgegroeid tot een van de zes grootste telecomproviders ter wereld, met markten in onder andere Rusland, Italië, Azië, Afrika, Oekraïne, Kazachstan en Oezbekistan. Het bedrijf is genoteerd aan de Amerikaanse NASDAQ Global Select Market beurs in New York. De multinational is sinds 2010 gevestigd in Amsterdam.

Parallel aan het Nederlandse onderzoek door de FIOD liep er een onderzoek door het Amerikaanse Department of Justice en de Amerikaanse toezichthouder Securities and Exchange Commission. In totaal betaalt Vimpelcom 795.000.000 US dollar aan boete en afpakresultaat. Hiervan wordt de helft aan Nederland betaald en de andere helft aan de Verenigde Staten.

Uit het strafrechtelijk onderzoek door de FIOD komt naar het oordeel van het OM naar voren, dat Vimpelcom steekpenningen aan Oezbeekse overheidsfunctionarissen heeft betaald. Dat gebeurde om in 2006 tot de Oezbeekse telecommarkt toe te treden. Naast betalingen van in totaal 114.500.000 US dollar betaalde Vimpelcom nog eens 30.000.000 US dollar aan liefdadigheidsdoelen waarvan een aantal gelieerd was aan Oezbeekse overheidsfunctionarissen. Deze betalingen leveren

naar het oordeel van het OM de strafbare feiten ambtelijke omkoping (corruptie) en valsheid in geschrift op. Vimpelcom heeft volgens het OM door jarenlange omkoping een dominante positie op de telecommarkt in Oezbekistan verkregen en veel winst kunnen maken. Door haar handelwijze heeft het in Nederland gevestigde Vimpelcom bijgedragen aan corruptie in Oezbekistan.

Bij de bepaling van de Nederlandse boete is rekening gehouden met de omstandigheden dat de betalingen aan Oezbeekse functionarissen gedurende een lange tijd (een periode van 7 jaar) hebben plaatsgevonden en het om hoge omkopingsbedragen gaat. Er is – net zoals gebruikelijk bij het formuleren van de strafeis in de zittingszaal – ook rekening gehouden met de houding van de verdachte. Vimpelcom heeft meegewerkt aan het onderzoek en heeft haar interne onderzoeksgegevens beschikbaar gesteld. Er wordt door Vimpelcom actie ondernomen om schoon schip te maken en de compliance op orde te krijgen. Directieleden die direct of indirect hebben meegewerkt aan de omkoping hebben de onderneming reeds verlaten. De straf bestaat uit een boete van 100.000.000 US dollar en een betaling van 130.000.000 US dollar. Dat laatste bedrag is de geschatte waarde van voorwerpen (in dit geval aandelen), die vatbaar zijn voor verbeurdverklaring. Daarnaast is door het OM een bedrag van 167.500.000 US dollar ontnomen.

Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit

- 34 complexe cybercrime onderzoeken uitgevoerd.
- Groei van aantal reguliere cybercrime onderzoeken van 124 in 2015 naar 171 in 2016.
- Aantal reguliere cybercrime onderzoeken blijft enigszins achter bij de norm.

Nieuwe technologie heeft het dagelijks leven veranderd. Moderne communicatiemiddelen maken het mogelijk om overal en altijd te werken. Steeds meer voorwerpen zijn aangesloten op het internet en kunnen gegevens uitwisselen. In huizen kan op afstand de kachel worden bediend, het energieverbruik worden afgelezen, de verlichting worden ingeschakeld en worden gekeken naar camerabeelden. Veel persoonlijke communicatie verloopt via apps of social media. Dit creëert, naast gemak en economische kansen, ook veiligheidsrisico's en kansen voor criminelen. Het aantal gevallen van cybercrime, waarbij computers niet alleen als middel worden ingezet, maar ook doelwit zijn, neemt hard toe. Ook worden, dankzij het 'internet-of-things', zogenaamde Ddos-aanvallen gepleegd om websites plat te leggen met zwak beveiligde apparaten zoals webcams en digitale videorecorders. Elke burger en ieder bedrijf kan slachtoffer worden van ransomware, kwaadaardige 'gijzelingssoftware'. Met één druk op de knop kunnen duizenden slachtoffers worden gemaakt. Vitale systemen van de Nederlandse fysieke en sociale infrastructuur zijn vatbaar voor hacking en veel internationale bedrijven lijken hun databases onbeveiligd op internet te hebben aangesloten.

Aanpak en rol van het OM

Grensoverschrijdend werken bij opsporing en vervolging wordt steeds belangrijker. Bij de bestrijding van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit betreft dat zowel landsgrenzen als de grenzen tussen verschillende partners. Criminelen maken gebruik van servers in het buitenland, communiceren via versleutelde, beveiligde communicatiediensten en gebruiken het dark web als online marktplaats voor alles waar criminele vraag naar is, zoals drugs, wapens of kinderporno. Het einde van deze ontwikkelingen en de criminele kansen die daaruit volgen is nog lang niet in zicht. Dankzij de technologische mogelijkheden kunnen cybercriminelen in korte tijd vanaf elke plek ter wereld grote aantallen slachtoffers maken. Het beschermen en bijstaan van die slachtoffers vraagt een ander perspectief. Om mee te kunnen

blijven gaan in deze ontwikkelingen, zijn investeringen in hoogwaardige opsporings- en vervolgingscapaciteit noodzakelijk.

Om een veilig digitaal domein te creëren en effectief tegen cybercrime te kunnen optreden, is een zichtbare, integrale en toekomstgerichte aanpak nodig. Een benadering ook die voortbouwt en innoveert op basis van de lessen die uit de aanpak van cybercrime worden geleerd. Bestrijding van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit vergt een nauwe samenwerking tussen publieke en private partijen en de wetenschap. Het OM neemt daarom deel in de Cyber Security Raad (CSR), het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) en de Electronic Crimes Task Force (ECTF). Met zijn ervaring uit concrete strafzaken vervult het OM binnen deze samenwerkingsverbanden

Ontsleutelde berichten bieden schat aan criminele informatie

De Nederlandse politie en het OM krijgen in 2016 toegang tot 3,6 miljoen versleutelde berichten binnen de georganiseerde misdaad. Met het ontsleutelen van de informatie komt bewijsmateriaal beschikbaar voor tientallen strafrechtelijke onderzoeken naar liquidaties, gewapende overvallen, drugshandel, witwassen, pogingen tot moord en andere georganiseerde criminaliteit.

De gegevens zijn afkomstig van computerservers in Canada die op 19 april 2016 worden neergehaald en gekopieerd op verzoek van het Landelijk Parket. Het neerhalen van de servers betekent het einde van dat versleutelde communicatienetwerk.

Deze servers waren in gebruik bij een Nederlands bedrijf, een grote aanbieder van versleutelde communicatie aan criminelen in Nederland met ook verkooppunten in West-Europa en Zuid-Amerika. Het bedrijf garandeerde zijn klanten anonieme communicatie met behulp van aangepaste smartphones. Deze toestellen waren voorzien van specifieke encryptiesoftware (Pretty Good Privacy), die de inhoud van de berichten afschermd. Het bedrijf en de eigenaar

worden verdacht van witwassen, omdat zij als criminele dienstverlener een uitgebreide criminele klantenkring zouden hebben bediend. De eigenaar wordt aangehouden en wacht na een periode van voorlopige hechtenis zijn strafproces vooralsnog in vrijheid af. De PGP BlackBerry smartphones werden voor ongeveer 1.500 euro verkocht. Vaak waren de microfoon en camera uit het toestel verwijderd. Het dataverkeer was voor de autoriteiten onzichtbaar door het gebruik van eigen computerservers in Nederland en Canada, die alle communicatie versleutelde. Het afgeschermd communicatienetwerk bestond uit ongeveer 40.000 geregistreerde smartphones, vermoedelijk overwegend in gebruik bij verdachten van georganiseerde misdaad.

Het grootschalig Nederlands strafrechtelijk onderzoek naar het bedrijf komt voort uit onderzoeken naar liquidaties. Tijdens deze onderzoeken bleek dat verdachten niet alleen gebruik maakten van (automatische) vuurwapens, zoals Kalasjnikovs, snelle gestolen auto's en verboden stoorzenders, maar ook opvallend vaak van telefoons met versleuteling.

Botnet van 500.000 computers offline gehaald

De politie haalt op 30 november 2016 bij een internationaal gecoördineerde actie in samenwerking met onder andere Europol, Eurojust, FBI en de Duitse politie het Avalanche-botnet offline. Het Avalanche-botnet werd door cybercriminelen gebruikt om wereldwijd meer dan 20 soorten banking malware en ransomware te verspreiden. Het Avalanche-botnet bestond gemiddeld uit 500 duizend geïnfecteerde computers.

Het internationale onderzoek begint vier jaar geleden in Duitsland, nadat ransomware een groot aantal computers

in het land infecteert en blokkeert. Duits onderzoek wijst uit dat het botnet uit een grote hoeveelheid geïnfecteerde computers bestaat die gedurende een bepaalde periode zijn aangestuurd vanuit diverse cruciale servers in Nederland. Deze servers worden offline gehaald.

Het team High Tech Crime van de Landelijke Eenheid van de politie plaatst via Duitse rechtshulpverzoeken internettaps op verschillende servers. Ook wordt nog verder onderzoek verricht naar de huurders van de servers en naar Nederlandse verdachten. Deze verdachten hielden

zich met name bezig met de financiële kant van het criminele proces. Zij fungeerden bijvoorbeeld als 'money mule' door hun rekeningen beschikbaar te stellen aan criminelen om gestolen geld te kunnen ontvangen en doorsturen.

In totaal zijn in 30 landen acties uitgevoerd, waarbij vijf verdachten worden aangehouden. Daarnaast zijn 39 servers in beslag genomen en 221 servers offline gehaald. In meer dan 180 landen worden infecties aangetroffen.

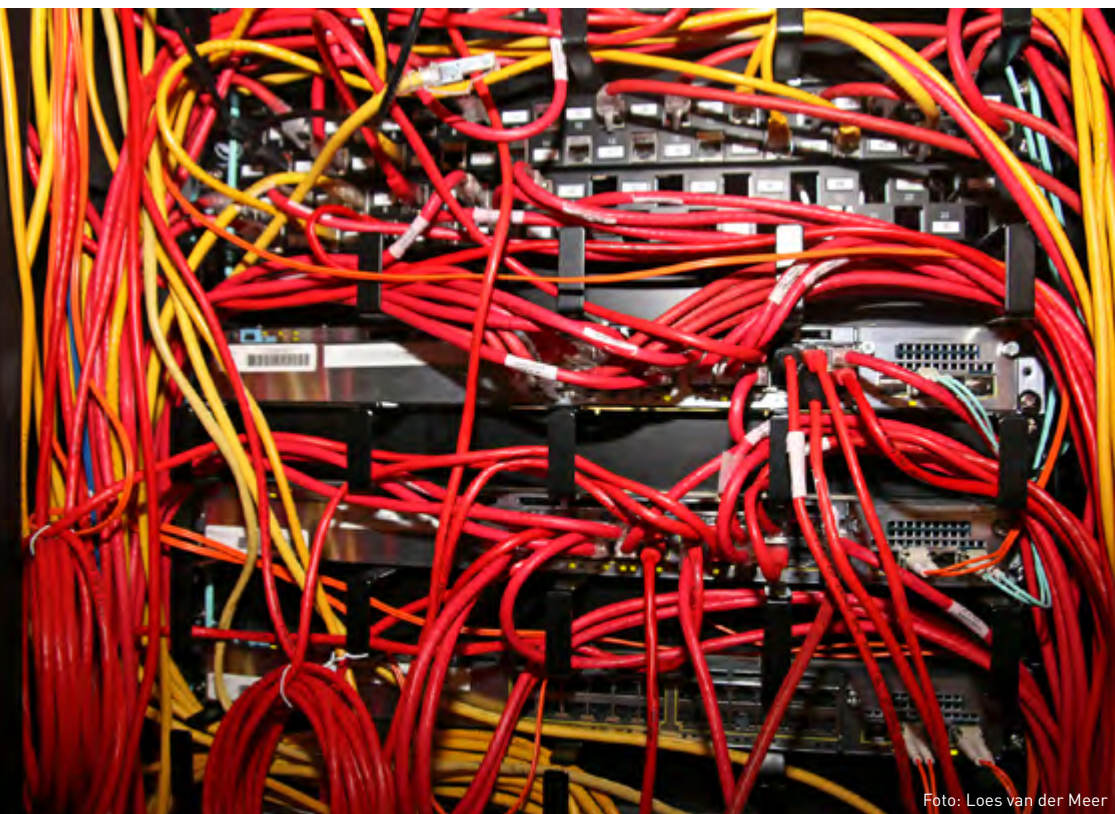

Foto: Loes van der Meer

geregeld een agenderende of signalerende rol. De bedoeling van de aanpak is om samen met verschillende partners steeds te kiezen voor interventies die een optimaal effect hebben. De focus van de integrale aanpak ligt allereerst op het wegnemen van de dreiging en het stoppen of liever nog voorkomen van cybercrime. Vervolgens moet de schade worden beperkt en wordt waar nodig en mogelijk tot vervolging van de daders overgegaan.

Zo hebben de opsporingsdiensten en IT-beveiligingsbedrijven de krachten gebundeld om de activiteiten van cybercriminelen die banden hebben met ransomware te verstoren. Het 'No More Ransom' portal is een initiatief van het Team High Tech Crime van de Nederlandse politie, Europol's European Cybercrime Centre en twee cybersecurity bedrijven – Kaspersky Lab en Intel Security – met als doel slachtoffers van ransomware te helpen bij het herstellen van hun versleutelde bestanden zonder de criminelen te betalen. Omdat voorkomen beter is dan genezen, richt het project zich op het informeren van gebruikers over de werking van ransomware en de maatregelen die hiertegen genomen kunnen worden. Inmiddels is een groot aantal partijen aangesloten bij dit publiek-particuliere initiatief.

Doelstellingen en resultaten

In de actieweek 'Operatie Hyperion' van 22 tot en met 28 oktober 2016 hebben politie en OM wereldwijd de handel en infrastructuur op ondergrondse marktplaatsen op het zogenaamde darknet verstoord. Op dit soort marktplaatsen wordt gehandeld in verboden goederen zoals drugs en wapens. Dit gebeurde door in Australië, Canada, Finland, Frankrijk, Nederland, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten tegelijk acties te doen. Daaruit zijn strafzaken voort gekomen, maar ook hebben OM en politie een Engelstalige darknet website gelanceerd waarop zij duidelijk maken dat zij verkopers en kopers opsporen. Criminelen op het darknet zijn dus niet zo anoniem als zij zichzelf wanen.

Met een aantal van 34 complexe cybercrime-onderzoeken is de in de Veiligheidsagenda afgesproken norm van 30 gehaald. Het aantal reguliere cybercrimezaken dat is ingeleverd bij het OM is gegroeid van 124 in 2015 naar 171 in 2016. Ondanks dat sprake is van een substantiële groei is de instroom achtergebleven bij de afspraak van 190 cybercrimezaken. Dat heeft te maken met het feit dat de politie en OM nog bezig zijn met een noodzakelijke inhaalslag op het vlak van expertise en capaciteit op dit terrein. ●

Zie het interview op pagina 40 met Chief evangelist Edwin van Andel en cybercrimeofficier Martijn Egberts:

'Hackers zijn best lief'

‘Hackers zijn best lief’

Chief evangelist Edwin van Andel (rechts op de foto) en cybercrimeofficier Martijn Egberts

Foto: Loes van der Meer

Hun vertrekpunt verschilt, maar eigenlijk hebben hacker Edwin van Anandel en officier Martijn Egberts dezelfde bestemming: een veiliger internet.

‘Chief evangelist’. Zo staat de functie omschreven van Edwin van Anandel op de website van Zerocopter, een platform waarbij ethische hackers zijn aangesloten en dat tegen betaling bedrijven helpt hun sites en systemen te beveiligen. Wat is het evangelie dat hij wereldwijd op congressen verkondigt? “Dat hackers best lief zijn. Als een hacker een kwetsbaarheid vindt in producten en systemen van bedrijven en overheden, en dat meldt – arresteer hem dan niet. Werk met hem samen en beloon met een *bug bounty* de hacker die aantoont wat er fout zit en oplossingen aandraagt. *Hug a hacker!*”

Hackers knuffelen, landelijk cybercrime-officier van justitie Martijn Egberts vindt het hoog tijd. “De hackers community is lang genegeerd door gewone computer-gebruikers, bedrijven en overheid. Dat kwam vooral, omdat bijna niemand begreep wat hackers doen. Dat kentert langzaam, want bedrijven en consumenten willen veilige producten en een veilig internet. En vanuit de opsporing en vervolging willen we graag gebruik maken van alle kennis die zij hebben. Voor de opsporing is het interessant om te weten waarover criminelen communiceren. Als je versleutelde communicatie wilt blootleggen, moet je niet wegllopen van de hackers community. Tot nu toe hebben we dat niet goed gedurfd.”

In die wereld is de ene hacker de andere niet. *Black hats* zijn uit op illegaal financieel gewin of spionnen van Rusland of China. Die laatsten kunnen zeker de vitale infrastructuur van staten beschadigen. “Maar ik denk dat ze er geen belang bij hebben om dat te doen”, denkt Van Anandel. Veel hackers, weet hij, zijn *white hats*. Echte idealisten of mensen die er gewoon een fatsoenlijke boterham mee verdienen. In het grijze gebied zitten de *script kiddies*. “Jongens en meiden van 13 die willen hacken, maar niet goed weten hoe en die de gevolgen van hun handelen niet kunnen inschatten. Ze plukken een tooltje van het net, klikken op start en komen er een dag

later achter dat ze vijf sites gehackt hebben.”

Zo’n kid komt het OM pas tegen als er een aangifte ligt. Maar hoe moeten we daarmee omgaan, zegt Martijn Egberts. “Die jongens en meiden hebben een passie voor hacken. Als je hard straft, hebben ze een strafblad en kunnen ze niet meer bij de overheid werken. Laten we hen niet meteen diskwalificeren. Kunnen we hen niet begeleiden, opleiden en hen later de overheid binnentrekken? Want de overheid heeft moeite specialisten op dit gebied binnen te halen.” Edwin van Anandel: “Als je hen begeleidt en de *bug bounties* hoog genoeg maakt, maken zij het internet veiliger in plaats van dat ze misschien de criminele weg inslaan.”

Het OM moet niet te huiverig zijn om samenwerking te zoeken met hackers die ‘op het randje’ opereren. Van Anandel: “De ethische hacker gaat wat verder dan een

penetration-test bedrijf dat een stagiair een testlijstje laat afwerken. Om te zien of er echt een kwetsbaarheid is, moet je binnen een systeem soms even ‘om het hoekje’ kijken. Dat wil nog niet zeggen dat je dingen gaat downloaden of uit bent op crimineel gewin.”

Soms heeft het OM specifieke hackersdeskundigheid hard nodig. De officier tegen de evangelist: “Jullie bij Zerocopter hebben een netwerk met allerlei deskundigheid. Het zou soms prettig zijn als de vrijheid bestaat om via een tussenbedrijf aan experts, contacten en informatie te komen, zonder dat je daarbij precies hoeft te weten wie dat zijn. Neem de lijst met gezochte en veroordeelde criminelen, waarop zo’n vijftig Britten staan die vermoedelijk in Nederland verblijven. Ik wil die gasten wel vinden, dus zou graag in contact komen met een bedrijf dat zegt: ‘Jullie zijn op zoek naar die en die? Dan zal ik eens kijken of ik iemand ken die daarover informatie kan geven.’ Ja, daar zitten ethische vraagstukken aan en ik wil die discussie aangaan. Verwachten we echt altijd dat degene van wie je informatie krijgt, volledig blootgeeft hoe hij daaraan gekomen is? We werken toch ook met informanten van wie we weten dat het soms criminelen zijn? Wij ontvangen van derden ook wel bedrijfsgeheimen waarmee zwartsparen en witwassen aan het licht komen en dan maakt het OM of de Belastingdienst daar toch ook gebruik van? Dan moeten we over ethische hackers niet roomser dan de paus willen zijn, maar daar in een open discussie over praten.”

Hoe meer het leven ‘ver-internet’, hoe meer behoefte aan bestrijding van kwets-

‘Script kiddies plukken een tooltje van het net, klikken op start en komen er een dag later achter dat ze vijf sites gehackt hebben’

baarheden. Van Anandel: “Waarom zou een koelkast of videocamera allerlei ‘rare poorten’ moeten hebben? Als iemand vanaf zijn mobiel naar zijn videocamera kijkt, laten we er dan voor zorgen dat dat alléén vanaf die mobiel kan. Nu kijken anderen vaak mee en gebruiken die videocamera ook nog voor een Ddos-aanval op een ander. Het probleem is: om een concurrent voor te zijn, komt alles zo snel op de markt. Er is een idee voor een apparaat, een investeerder geeft geld, goedkope programmeurs gaan aan de slag – en pas als er anderhalf miljoen apparaten zijn verkocht, zegt iemand: Is nagedacht over beveiliging?”

Martijn Egberts: “Ik hoop echt dat men veiligere producten maakt. Dat negentig procent van die producten veilig is. En dat die paar mensen die meer willen halen uit hun apparaat, zelf die poorten kunnen openzetten.”

Bedrijven die geld uitgeven voor hun veiligheid zijn niet per definitie veiliger, zegt Van Anandel. Ooit verkocht hij zelf firewall-kastjes. “Toen riepen we al: blokkeer óók het verkeer dat van binnen naar buiten gaat. Een pc hoeft niet rechtstreeks naar buiten te communiceren, doe dat via de interne mailserver. Maar negen van de tien bedrijven zetten alle poorten van binnen open. Ook bij grote bedrijven gaat het vaak simpel fout. Er wordt zo’n kastje geleverd, aangesloten en gezegd: ‘Het wachtwoord is 1234, geef een nieuw veilig wachtwoord in en dan doet ie het’. De klant tikt een ingewikkeld wachtwoord in met dollartekens, tildes en apenstaartjes. Vervolgens blijkt het kastje dat niet te kunnen accepteren en blijft het wachtwoord 1234...”

Het is moeilijk voor bedrijven om zelf intern mensen op te leiden tegen cybercrime. Van Anandel. “Je moet alle kwetsbaarheden van je systeem kennen en zelf een infrastructuur neerzetten voor het omgaan met meldingen over kwetsbaarheden. Wij als Zerocopter hebben een triageteam dat kijkt hoe de fouten in elkaar zitten. Dat bieden we aan bedrijven aan. We zeggen: Hier heb je een pagina, met je *responsible disclosure* tekst, waarin onder meer staat dat hackers die kwetsbaarheden melden niet worden vervolgd. De pagina bevat ook een link naar ons platform. De hacker vult bij ons in wat hij vond. Ons triageteam kijkt of het klopt en of de hacker helder maakt wat er mis is en hoe dat gefixt zou kunnen worden. Als wij zeggen dat het klopt, en het bedrijf gaat akkoord, pas dan wordt de ethische hacker beloond. Zo beloon je oplossingen in plaats van het schrijven van standaardrapportjes.”

Het OM volgt het met belangstelling. Egberts: “Cyberofficiërs vinden dat hun werk meer is dan opsporen en vervolgen. We moeten breed nadenken en partners kennen die deskundig zijn op het gebied van preventie. In de bestrijding van cybercrime levert de euro die je uitgeeft aan preventie de maatschappij meer op dan de euro die je besteedt aan opsporing en vervolging. Laten politie en OM zich bij de strafzaken dan richten op de categorie echte digitale inbrekers en niet zo zeer op de inbreker die een deur opent die al niet op slot zat. Het is beide strafbaar, maar het een wel strafwaardiger dan het andere.”

‘Vanuit de opsporing en vervolging willen we graag gebruik maken van alle kennis die hackers hebben’

Fraude

- Doelstelling aanpak horizontale fraude ruimschoots gehaald.
- Aanpak witwassen en corruptie versterkt.
- Intensieve publiek-private samenwerking.

Foto: Loes van der Meer

Fraude is op het eerste gezicht onzichtbaar, maar raakt uiteindelijk iedereen. Soms zijn er directe slachtoffers, zoals bij beleggingsfraude of faillissementsfraude. Bij andere fraudevormen zijn de slachtoffers minder snel zichtbaar en komt de rekening terecht bij de belastingbetaler, de aandeelhouder, de consument of de verzekeringnemer. Fraude is berekenende criminaliteit, waarbij complexe constructies worden opgezet om crimineel gedrag te verhullen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van dezelfde instituties, adviseurs, dienstverleners en constructies als gewone burgers en bedrijven. Criminelen zijn creatief in het vinden van mazen in de wet en kwetsbaarheden in werkprocessen. Zij maken misbruik van het vertrouwen waarop het functioneren van de samenleving is gestoeld. Fraude verstoort de werking van de economie, tast de integriteit van het handelsverkeer aan en ontwricht de samenleving.

Aanpak en rol van het OM

Fraude kent vele vormen. Bij fraude met overheidsgeld spreken we over verticale fraude. Als burgers of bedrijven het slachtoffer zijn, heet dat horizontale fraude. Ongeacht de vorm, ligt de sleutel tot een succesvolle aanpak in samenwerking. Een voorbeeld daarvan is de rijksbrede aanpak van fraude, waarin een groot aantal overheidspartners samenwerkt om fraude met overheidsgeld te bestrijden. In het kader van deze aanpak heeft het OM in 2016 meegewerkt aan verschillende projecten, zoals de subjectgerichte aanpak van beroepsfraudeurs door het structureel samenvoegen van informatie uit verschillende overheidssystemen.

Onderdeel van de witwasaanpak is de meldingsplicht van instellingen genoemd in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT). Deze zogenoemde poortwachters, zoals banken, andere financiële instellingen, notarissen, accountants en belastingadviseurs, zijn onmisbaar in de

aanpak van witwassen en daarom is het van belang dat zij hun verplichtingen in het kader van de WWFT nakomen. Het niet naleven van de regels werkt ondermijnend en concurrentievervalsend. Daarom participeert het OM in het Niet-Melders project. Dat is een gezamenlijk project van het Anti Money Laundering Centre (AMLC) van de FIOD, de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie, de Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-NL), het Bureau Financieel Toezicht (BFT), de Belastingdienst en De Nederlandsche Bank (DNB). Het OM pakt in het kader van dit project strafzaken thematisch op. Doel is om de branche beter aan zijn verplichtingen in het kader van witwasbestrijding te laten voldoen. De aanpak heeft bijvoorbeeld geleid tot betere samenwerking in de keten van meldingsplichtigen, toezichthouders, FIU, politie en OM. Ook heeft de aanpak geleid tot significant meer en betere meldingen van ongebruikelijke transacties bij de FIU.

Gevangenisstraf voor fraude bij goed doel

Op 15 december 2016 veroordeelt de rechtbank Amsterdam een voormalig bestuurslid van stichting The Quality of Life Gala tot een gevangenisstraf van 3 jaar, waarvan 6 maanden voorwaardelijk. Ook moet hij ruim 1 miljoen euro schadevergoeding betalen. Eerder had de officier van justitie 3,5 jaar celstraf geëist. Een medeverdachte wordt conform de strafeis veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden en een taakstraf van 240 uur. Hij was penningmeester van de stichting.

Het bestuurslid is schuldig aan een aaneenschakeling van frauduleuze activiteiten. In anderhalf jaar tijd haalt hij 650 duizend euro van de bankrekening van de stichting, die zich inzet voor onderzoek naar kinderkanker. Om dit voor elkaar te krijgen, vervalst hij meerdere documenten. Hierbij krijgt hij hulp van de penningmeester. Met het geld lost het bestuurslid privéschulden af en doet hij privéuitgaven. Tegelijkertijd weet de man ook ABN AMRO, zijn toenmalige werkgever American Express en twee ondernemers op te lichten. Het geld dat hem dit oplevert, gebruikt hij onder andere om een deel van het verduisterde geld van The Quality of Life Gala terug te betalen. In totaal fraudeert de man voor een bedrag van 2,7 miljoen euro. De man benadeelt niet alleen de stichting en de andere gedupeerden financieel, maar beschaamt ook het vertrouwen van de donateurs van The Quality of Life Gala ernstig. Door de ophef is de stichting inmiddels opgeheven, waardoor er minder geld beschikbaar is voor onderzoek naar kinderkanker.

Het OM heeft, samen met de Rijksrecherche en de FIOD, meer aandacht gegeven aan de bestrijding van de aantasting van de integriteit en corruptie in de (semi)overheid en het bedrijfsleven. Vanaf 2018 zal structureel 20 miljoen euro worden geïnvesteerd in versterking van de FIOD en het OM op de terreinen van witwassen en corruptiebestrijding. Om de corruptiebestrijding structureel vorm te geven, heeft de FIOD in 2016 het Anti Corruptie Centrum (ACC) ingesteld. Binnen het OM is in 2016 gestart met de inrichting van een themateam corruptie. Dat themateam is verantwoordelijk voor de coördinatie van de strafrechtelijke aanpak van corruptie, vervult namens het OM de loketfunctie voor de (inter)nationale netwerkpartners en oefent namens het OM het gezag uit over de strafrechtelijke onderzoeken die door het ACC worden uitgevoerd.

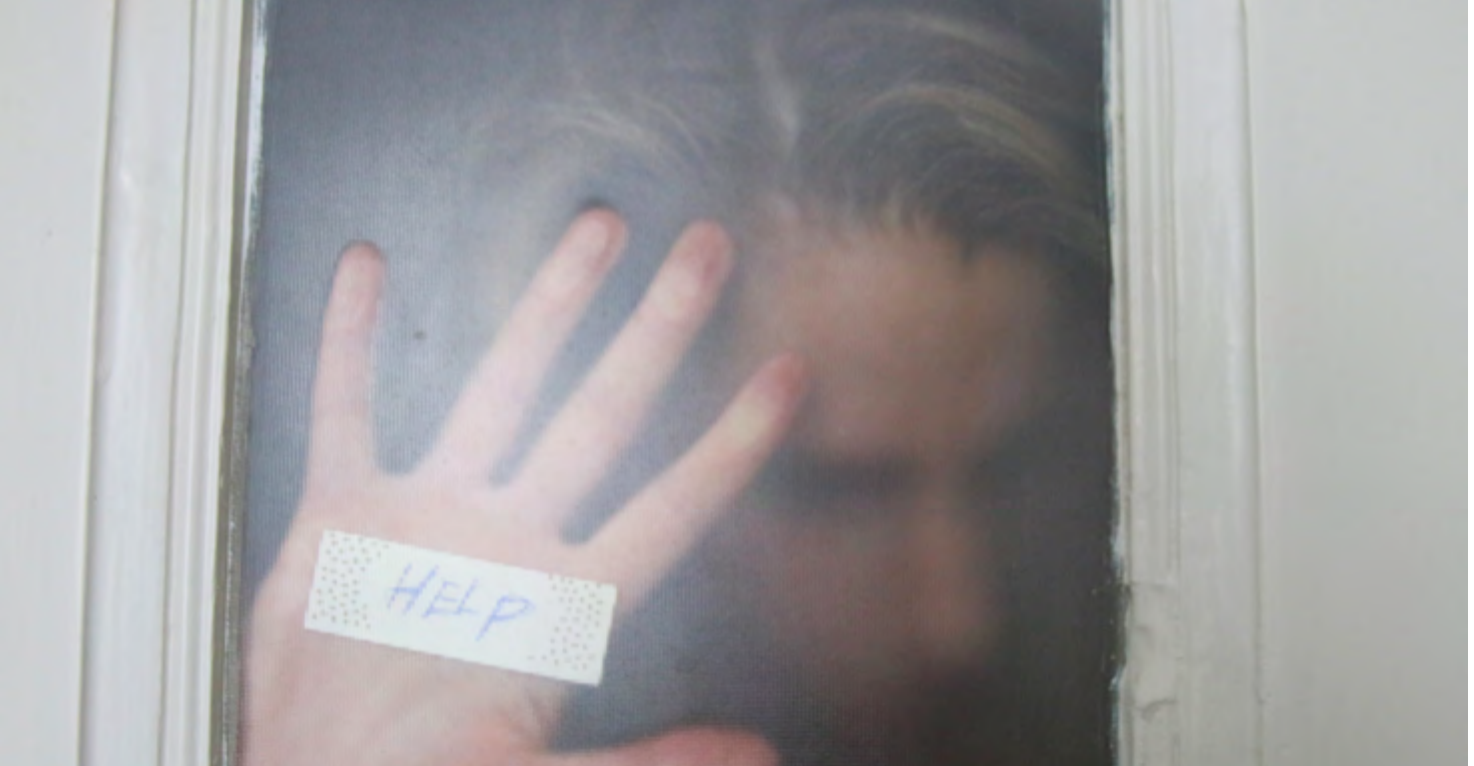
Publiek-private samenwerking vormt een belangrijk onderdeel van de aanpak van horizontale fraude. Het OM werkt onder meer samen met de bancaire sector, de verzekeringsbranche, faillissementscuratoren, sportbonden en aanbieders van online marktplaatsen. Uitgangspunt is dat de mogelijkheden van elke partner om fraude te voorkomen en tegen fraude op te treden op elkaar worden afgestemd. Het strafrecht vervult veelal de rol van stok achter de deur bij andere maatregelen. Daarnaast wordt het strafrecht ingezet om criminele fenomenen bloot te leggen die anders onzichtbaar blijven. In het kader van de samenwerking vent het OM ook de lessen uit de strafzaken uit. Bijvoorbeeld door vertegenwoordigers van een bepaalde branche of sector uit te nodigen voor (thema)zittingen waarop zaken worden behandeld die de werking van bepaalde fraudes illustreren.

Voor fraude geldt bij uitstek dat vaak geen sprake is van directe slachtoffers. Van dergelijke criminaliteit wordt beperkt aangifte gedaan. Het signaleren van fraude vraagt het actief daarnaar op zoek zijn. Vanuit de praktijk van opsporing, intelligence en vervolging bestaat de indruk dat slechts een gering deel in beeld. Op dit moment is sprake van een onaanvaardbaar handhavingstekort. Om meer fraude in beeld te krijgen, is meer gespecialiseerde opsporingscapaciteit nodig.

Doelstellingen en resultaten

In de Veiligheidsagenda is afgesproken dat de regionale eenheden van de politie in 2016 1.600 horizontale fraudezaken zou aanleveren bij het OM. Met een instroom van 2.780 zaken is dat aantal ruimschoots gehaald.

Naast de regionale politie-eenheden, leverden de Landelijke Eenheid en andere opsporingsdiensten nog 536 verdachten van horizontale fraude bij het OM aan. Dat brengt het totaal op 3.316 ingestroomde horizontale fraudezaken. Qua aantallen zijn de prestaties goed. Wel zal meer moeten worden ingezet op het selecteren van zaken met hoog maatschappelijk rendement. Daarvoor is meer financieel-economische expertise en capaciteit in de opsporing hard nodig. Ook gerichte weging en selectie van zaken – waar mogelijk in publiek-private samenwerking – kunnen daar een belangrijke rol in vervullen. ●

Mensenhandel en -smokkel

- 174 verdachten van mensenhandel en 173 van mensensmokkel gedagvaard.
- Actievere opsporing en vervolging van klanten die voor geld seks met een minderjarige hebben.
- Extra inzet aanpak mensensmokkel.

Foto: Loes van der Meer

Mensenhandel en mensensmokkel zijn ernstige vormen van criminaliteit waarachter vaak nationaal en internationaal opererende criminele netwerken schuilgaan. Maar het kan ook om lokale vormen gaan, zoals in de Valkenburgse zedenzaak. Met mensenhandel en mensensmokkel zijn grote bedragen gemoeid. De impact op slachtoffers is groot. Voorbeelden van mensenhandel zijn gedwongen prostitutie, gedwongen bedelarij, het onder dwang laten plegen van criminele activiteiten of arbeidsuitbuiting. Slachtoffers daarvan zijn vaak voor jaren getraumatiseerd.

De migratiestromen vanuit het Midden-Oosten en Afrika hebben mensensmokkel tot een lucratieve vorm van criminaliteit gemaakt met vele kwetsbare slachtoffers. Zij lopen het risico te worden uitgebuit, afgeperst, mishandeld en verkracht.

Het OM komt op voor deze slachtoffers en wil de daders aanpakken. Dat vraagt een internationale aanpak, omdat de bij mensenhandel en mensensmokkel betrokken criminelen zich niet door nationale grenzen laten tegenhouden. Daarom werkt het OM met verschillende landen samen.

Aanpak en rol van het OM

Mensenhandel

De problematiek van mensenhandel en uitbuiting is onverminderd groot en verdient continu aandacht. In 2016 is de aanpak van mensenhandel intensief geweest en ook verbreed. Toch stonden de resultaten in 2016 onder druk. Inzet op de problematiek van de vluchtelingenstroom en terroristische dreiging is bij de betrokken partners deels ten koste gegaan van de beschikbare capaciteit voor de aanpak van mensenhandel.

In de aanpak van mensenhandel heeft de zorg voor slachtoffers een centrale plaats. Een goede behandeling van slachtoffers helpt voorkomen dat zij als het ware voor een tweede maal slachtoffer worden van hetzelfde delict, doordat ze zich geconfronteerd zien met negatieve sociale reacties, functionarissen en instanties die hen niet willen of kunnen helpen, en slopende langdurige, bureaucratische en kostbare procedures.

Informatie uit het financiële onderzoek kan worden gebruikt om de vordering tot schadevergoeding van het slachtoffer te onderbouwen. Het OM ondersteunt slachtoffers hierin.

Het OM werkt, onder andere binnen de Taskforce Aanpak Menschenhandel, samen met de opsporingsdiensten en andere relevante publieke en private partijen. Denk aan de Nationaal Rapporteur Menschenhandel, grote gemeenten, Jeugdzorg Nederland en Comensha (Coördinatiecentrum Menschenhandel), het landelijk meldpunt voor de centrale aanmelding, plaatsing en registratie van slachtoffers van mensenhandel. Het doel is de integrale aanpak van alle vormen van uitbuiting te bevorderen.

Een onderdeel van de aanpak is om partijen te betrekken die een rol kunnen spelen in het voorkomen en signaleren van mensenhandel, zoals hoteluitbaters of ambtenaren van de burgerlijke stand die nieuwe ingezetenen inschrijven.

Het OM blijft in de opsporing en vervolging inzetten op de aanpak van uitbuiters en klanten van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Klanten die tegen betaling seks hebben met een minderjarige maken een ernstige inbreuk op hun seksuele en lichamelijke integriteit. Voor de slachtoffers kan dit ernstige lichamelijke en psychische gevolgen hebben.

Mensensmokkel

Met de grote migratiebewegingen die de afgelopen periode op gang zijn gekomen, heeft de aanpak van mensensmokkel meer prioriteit gekregen en ook van het OM extra aandacht gevraagd. Georganiseerde bendes profiteren van de kwetsbare positie van de vluchtelingen of buiten deze uit door hen onder erbarmelijke toestanden te vervoeren.

Onder andere door intensivering en coördinatie van de nationale en internationale aanpak, heeft het OM samen met politie en de Koninklijke Marechaussee de aanpak van mensensmokkel versterkt. Vanaf de tweede helft van 2016 heeft het OM een flexibele liaisonofficier ingezet om vanuit Nederland de justitiële samenwerking met andere Europese landen te bevorderen.

Doelstelling en resultaten

Mensenhandel

In 2016 zijn 220 verdachten van mensenhandel bij het OM ingeschreven. Het OM heeft in dat jaar 174 verdachten van mensenhandel gedagvaard. De rechter heeft in 103 zaken een veroordeling uitgesproken. Een deel van de zaken die in 2016 zijn ingestroomd of gedagvaard, zullen OM en rechter in 2017 verder behandelen.

Mensensmokkel

Mensensmokkel is vaak moeilijk bewijsbaar. Zaken waarin wel tot vervolging kon worden overgegaan, hebben geleid tot een behoorlijk aantal veroordelingen. In 2016 zijn 251 verdachten van mensensmokkel bij het OM ingeschreven. Het OM heeft in dat jaar 173 verdachten van mensensmokkel gedagvaard. De rechter heeft in 2016 in 76 mensensmokkelzaken een veroordeling uitgesproken. Ook bij mensensmokkel geldt dat een deel van de zaken die in 2016 zijn ingestroomd of gedagvaard, in 2017 nog verder worden behandeld. ●

Smokkel van Syrische asielzoekers

De rechtbank Zwolle veroordeelt op dinsdag 26 januari 2016 twee mannen wegens mensensmokkel tot gevangenisstraffen van 18 en 30 maanden, waarvan 6 maanden voorwaardelijk. Voor beiden geldt een proeftijd van 3 jaar.

De mannen uit Zaandam en Leeuwarden stonden twee weken eerder terecht voor het smokkelen van Syrische asielzoekers naar Nederland. De rechtbank is ervan overtuigd dat de verdachten in een korte periode in 2014 een groot aantal personen hebben gesmokkeld. Tijdens een transport met twee busjes vanuit Milaan via Frankrijk naar het AZC in Ter Apel worden zeven volwassenen en acht kinderen gesmokkeld.

De verdachten waren de asielzoekers uit winstbejag behulpzaam, aldus de rechtbank. Uit het vonnis: “Bij mensensmokkel worden mensen die, om wat voor reden dan ook, hun land willen verlaten op illegale wijze naar een ander, vaak Westers, land gebracht. Door aldus te handelen, hebben de verdachten bijgedragen aan het in stand houden van een illegaal circuit en daarmee het beleid van de betrokken overheden om een gereguleerd immigratiebeleid te voeren, doorkruist.”

Foto: Tineke Dijkstra

Groot internationaal onderzoek kinderuitbuiting

Stelende kinderen bij onder meer het Centraal Station in Amsterdam en in de trein bij Eindhoven zijn twee jaar geleden de aanleiding voor een groot internationaal onderzoek naar kinderuitbuiting. Tijdens observaties duiken keer op keer volwassenen op die de kinderen dwingen om strafbare feiten te plegen zoals winkeldiefstal en zakkenrollerij.

In de vroege ochtend van woensdag 15 juni 2016 houdt het onderzoeksteam van de politie Amsterdam en het Landelijk Parket in goede samenwerking met de Mossos d'Esquadra – de politie in Barcelona – de eerste twee verdachten in dit onderzoek aan. Een 46-jarige vrouw en 49-jarige man uit Oost-Europa. Na een kort verblijf in een Spaanse gevangenis worden de man en de vrouw overgebracht naar Nederland waar hun rechtszaak dient.

Tijdens de aanhoudingen treft de politie ook zes minderjarigen aan. De twee jongens en vier meisjes zijn tussen de 0 en 15 jaar oud en leven onder erbarmelijke omstandigheden in een zwaar vervuilde woning. De jeugdbeschermingsinstelling Stichting NIDOS neemt ze mee naar Nederland en brengt ze onder bij pleeggezinnen. Naar omstandigheden maken ze het goed.

De man en de vrouw zijn waarschijnlijk onderdeel van een groter internationaal netwerk van criminelen dat zich bezighoudt met kinderuitbuiting. In het internationale onderzoek is naar voren gekomen dat minimaal driehonderd kinderen door mensenhandelaars worden gedwongen om strafbare feiten te plegen. Vermoed wordt dat de meisjes regelmatig misbruikt worden en vastgesteld is dat velen van hen op jonge leeftijd zwanger raken. De kinderen gaan vaak niet naar school en hen wordt het recht op een normale toekomst ontnomen.

Terrorisme en radicalisering

- 396 strafrechtelijke onderzoeken (waarvan 246 in georganiseerd verband) naar circa 427 verdachten.
- Om aanslagen te voorkomen, veel aandacht voor terugkeerders.
- Strafrecht onderdeel van multidisciplinaire aanpak.

Foto: Robin Utrecht

De bestrijding van terrorisme en radicalisering is een topprioriteit. Het strafrecht is onderdeel van een breed scala aan preventieve en repressieve maatregelen. De Nederlandse aanpak is allereerst gericht op het voorkomen dat Nederlandse burgers radicaliseren en gaan deelnemen aan de gewapende strijd in Syrië en Irak. Het strafrecht wordt mede ingezet om hen tegen te houden. Teruggekeerde jihadstrijders kunnen een ontwrichtende werking hebben op de Nederlandse samenleving, bijvoorbeeld door het voortzetten of ontwikkelen van ondermijnende criminaliteit. Daarom probeert het OM om verdachten die deelnemen aan gewapende jihadistische strijd waar mogelijk en opportuun al bij verstek te vervolgen. Het OM wil hiermee duidelijk maken dat de rechtsstaat geen afscheid heeft genomen van deze uitreizigers.

Aanpak en rol van het OM

De terroristische aanslagen in Brussel, Nice, Berlijn, Londen en Stockholm onderstrepen dat waakzaamheid geboden blijft. De noodzaak van een integrale aanpak is onverminderd actueel en vraagt om een intensieve samenwerking, coördinatie en afstemming tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten, opsporings- en vervolgingsinstanties en het lokale bestuur. Internationale samenwerking is van groot belang. Dat verlangt een stevige inzet van het OM door bijvoorbeeld strafrechtelijke opvolging te geven aan, onder andere, ambtsberichten van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst. De aanpak van het OM leidt tot meer complexe strafrechtelijke onderzoeken waarin soms nieuw terrein wordt verkend. Vaak gaat het om een intensieve subjectgerichte aanpak, die noodzaakt tot het zeer indringend volgen van betrokkenen.

In 2016 is het OM geconfronteerd met een toename van het aantal terugkeerders uit het jihadistische strijdgebied. Als uitgangspunt geldt dat het OM tegen iedere bekende jihadistische strijder een

strafrechtelijk onderzoek en een Internationaal Arrestatiebevel doet uitgaan. Wanneer verdachten terugkeren vanuit het jihadistisch strijdgebied worden zij in beginsel aangehouden en indien mogelijk en wenselijk strafrechtelijk vervolgd wegens terroristische misdrijven.

Onderdeel van de OM-aanpak is het waar mogelijk bij verstek vervolgen van jihadistische strijders die zich nog in het strijdgebied bevinden. Hiermee stelt het OM vanuit de Nederlandse rechtsstaat de norm dat verdachten van terroristische misdrijven zich niet aan strafvervolging kunnen onttrekken. De bij verstek veroordeelde personen kunnen bij een eventuele terugkeer in Nederland worden aangehouden en worden gedetineerd. Op deze manier draagt het OM er aan bij om het gevaar van terroristische aanslagen door terugkeerders in Nederland te reduceren. In 2016 zijn vier strijders succesvol bij verstek strafrechtelijk veroordeeld. Verder is ingezet op de aanpak van terrorismefinanciering en illegale wapenhandel en op het verder versterken van de internationale informatie-uitwisseling met onder andere de buurlanden.

PALEIS VAN JUSTITIE

Foto: Jerry Lampen

Het OM werkt samen met partners mee aan het doel de voedingsbodem voor radicalisering weg te nemen. Waar het jihadisme zichtbaar op straat wordt gepredikt, kan strafrechtelijk optreden meehelpen de rust in de wijk te laten weerkeren. In casusoverleggen in Veiligheidshuizen versterken OM en ketenpartners elkaar. Concrete signalen van radicalisering worden daar besproken.

Doelstelling en resultaten

In totaal zijn er in 2016 396 strafrechtelijke onderzoeken verricht, waarvan 246 in georganiseerd verband, naar 427 verdachten. Uiteindelijk heeft het OM in 55 zaken vervolging ingesteld tegen een verdachte van terrorisme of gewelddadig jihadisme. ●

Veroordelingen voor uitgereisde jihadstrijders

Op 22 juli 2016 veroordeelt de rechtbank Den Haag de eerste verdachten die zich nog in het jihadistisch strijdgebied bevinden tot zes jaar gevangenisstraf. De rechtbank stelt vast dat de vier mannen zich in het strijdgebied in Syrië en/of Irak bevinden en zich hebben aangesloten bij ISIS, Jabhat al-Nusra of een andere jihadistische strijdgroep. Zij worden allen (onder andere) veroordeeld voor deelneming aan een criminele organisatie met een terroristisch oogmerk en voor de voorbereiding van terroristische misdrijven.

In een andere zaak is een teruggekeerde Syriëganger in hoger beroep veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaar waarvan 2 jaar voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaar. Het gerechtshof acht bewezen dat de verdachte actief en bewapend lid is geweest van een strijdgroep in Syrië en dat hij terroristische misdrijven heeft voorbereid en bevorderd. Ook heeft hij zich getraind tot het plegen van terroristische misdrijven. Daarnaast heeft hij na terugkomst in Nederland opruiend jihadistisch materiaal verspreid. De man heeft ter terechtzitting bekend dat hij in Syrië heeft deelgenomen aan de gewapende (terroristische) strijd.

Maatschappelijke resultaten

Internationale samenwerking

- Bijna 30.000 justitiële vragen ontvangen uit het buitenland.
- Bijna 6.000 rechtshulpverzoeken verstuurd.
- Het OM is een gewaardeerde internationale speler.

Cybercrime, witwassen of de import en export van drugs zijn voorbeelden van grensoverschrijdende criminaliteit. De bestrijding daarvan vraagt om effectieve internationale samenwerking. In individuele strafzaken vindt die samenwerking plaats in de vorm van internationale rechtshulp. Zo kan het OM opsporingsautoriteiten in andere landen vragen onderzoek te doen ten behoeve van een Nederlandse strafzaak. Andersom gebeurt dat ook veelvuldig. Verder wordt soms met andere landen een gezamenlijk onderzoek uitgevoerd in een 'joint investigation team'. Het MH17-onderzoek is daarvan een voorbeeld.

Naast operationele samenwerking, werkt het OM ook op beleidsmatig niveau samen met andere landen. Door mee te praten over de coördinatie en harmonisering van maatregelen tegen grensoverschrijdende criminaliteit kan daartegen effectiever worden opgetreden.

Aanpak en rol van het OM

Nationale grenzen zijn voor criminelen steeds minder een belemmering, waardoor grensoverschrijdende opsporing en vervolging steeds belangrijker wordt. Europese landen werken steeds intensiever samen in de opsporing en vervolging. Ook de samenwerking met landen buiten de Europese Unie is onontbeerlijk. Dit gebeurt via diverse vormen van internationale rechtshulp.

Het OM kan door middel van rechtshulpverzoeken andere landen vragen om informatie te verstrekken ten behoeve van een Nederlands strafrechtelijk onderzoek of om daarvoor opsporingshandelingen te verrichten. Op zijn beurt voert Nederland dergelijke verzoeken ook voor het buitenland uit. Dat gebeurt niet alleen op verzoek. Het OM kan ook zelf besluiten om informatie met betrekking tot strafbare feiten over te dragen.

Tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap in de eerste helft van 2016 heeft het OM op vele momenten en alle niveaus ingezet op versterking van de internationale- en EU-samenwerking op thema's als het afpakken van crimineel vermogen en financieel rechercheren, mensensmokkel, mensenhandel, terrorisme-bestrijding en cybercrime. Dit heeft er onder meer toe geleid dat de ministers van justitie hebben besloten tot het opbouwen van een EU-netwerk van cyberofficieren. Het Nederlandse voorzitterschap is er niet alleen in geslaagd om de lopende EU-wetgevingsagenda verder te brengen, maar het heeft ook een impuls kunnen geven aan de hiervoor genoemde Nederlandse prioriteiten.

Doelstelling en resultaten

In 2016 zijn vanuit het buitenland door middel van rechtshulpverzoeken 29.549 justitiële vragen aan Nederland gesteld. Een rechtshulpverzoek kan een of meerdere justitiële vragen bevatten. De meeste vragen waren afkomstig uit de buurlanden

MH17 neergeschoten door BUK-raket

Het Joint Investigation Team (JIT) is ervan overtuigd onomstotelijk bewijs in handen te hebben om vast te kunnen stellen dat vlucht MH17 op 17 juli 2014 is neergeschoten door een BUK-raket uit de 9M38-serie. Ook de afvuurlocatie kan bewezen worden, aldus het JIT. Het gaat om een landbouwveld bij Pervomaisky, dat op dat moment in handen was van separatisten. Dat heeft het JIT op 28 september 2016 bekendgemaakt tijdens een presentatie aan nabestaanden van de slachtoffers. In het JIT werken Australië, België, Maleisië, Nederland en Oekraïne samen aan het strafrechtelijk onderzoek naar de crash van MH17.

Al het forensisch onderzoek, de getuigenverklaringen, telecominformatie, satellietfoto's, radardata, deskundigenexpertise en ander ondersteunend bewijs, wijst op een aanslag door middel van een grondluchtafweersysteem.

Tijdens de presentatie van het rapport zijn tapgesprekken te horen waarin separatisten praten over de levering van de BUK-raketinstallatie. Ook zijn animaties te zien van onder andere het transport van de BUK-installatie van Rusland naar Oekraïne. Deze animaties zijn ook terug te vinden op de website van het OM en op YouTube.

Het JIT heeft ook onderzoek verricht naar verschillende alternatieve scenario's. Een ongeluk kon al snel worden uitgesloten. Ook zijn geen aanwijzingen gevonden voor een terroristische aanslag van binnenuit het vliegtuig. Alle resultaten uit het forensisch onderzoek wijzen op een aanslag van buitenaf. Het scenario dat de MH17 is neergeschoten door een militair gevechtsvliegtuig kan worden uitgesloten op basis van radargegevens, verklaringen van getuigen en forensisch onderzoek.

Het komt niet vaak voor dat politie en OM met een tussenstand komen van een strafrechtelijk onderzoek. Ditmaal gebeurt dit wel, onder andere om de nabestaanden het vertrouwen te geven dat er alles aan wordt gedaan de zaak op te lossen.

Het onderzoek naar de verantwoordelijken zal langer in beslag nemen. "We hebben zo'n honderd personen geïdentificeerd die betrokken zijn geweest bij de hele operatie. Van een aantal weten we vrij precies wat hun rol en positie was. Denk aan degenen die de komst van de BUK-raket organiseerden", zegt Fred Westerbeke, hoofdofficier van het Landelijk Parket. "We weten wat er is gebeurd, maar wie nou precies in charge was en of er sprake was van opzet, daar gaat het onderzoek nog op door."

België en Duitsland. In de wederzijdse rechtshulp in strafzaken is een toename in intensiteit en complexiteit van de samenwerking zichtbaar. Zo wordt onder meer vaker samengewerkt in een joint investigation team. In dat geval is sprake van een gezamenlijk onderzoek met een gemeenschappelijk doel, waarbij de resultaten van het onderzoek in alle betrokken landen bruikbaar zijn.

Nederland heeft in 2016 5.964 rechtshulpverzoeken aan het buitenland gericht. Ook daarin ligt het zwaartepunt bij België en Duitsland. ●

Recht krijgt zijn loop in zaak tegen vrouwenhandelaar Saban B.

De bende van Saban B. verdiende miljoenen aan de grootschalige uitbuiting van vrouwen in de Amsterdamse prostitutie, vooral op de Amsterdamse wallen. De bendeleden gebruikten grof geweld tegen de slachtoffers, zoals gedwongen abortussen, slaan met honkbalknuppels en het 'brandmerken' van de slachtoffers in de vorm van tatoeages.

Hoofdverdachte Saban B. wordt in 2007 samen met drie andere verdachten aangehouden. Een jaar later veroordeelt de rechtbank hem tot een gevangenisstraf van 7 jaar en 6 maanden. De medeverdachten, onder wie zijn broer, krijgen lagere straffen opgelegd.

In 2009 vlucht Saban B. tijdens een verlof uit de gevangenis naar Turkije. Op verzoek van het OM staat hij vanaf dat moment internationaal gesignaleerd via Interpol. Omdat Turkije geen eigen onderdanen uitlevert, doet het Nederlandse OM aan het Turkse OM het verzoek om de straf die hij in Nederland moet uitzitten alsnog daar uit te zitten.

In 2010 veroordeelt het gerechtshof in Arnhem de vrouwenhandelaar bij verstek tot een gevangenisstraf van 7 jaar en 9 maanden en een geldboete van 150.000 euro.

In 2015 beslist de rechter in Turkije dat Saban B. zijn door het gerechtshof Arnhem opgelegde gevangenisstraf inderdaad moet uitzitten. In 2016 wordt deze straf door het gerechtshof van Istanboel onherroepelijk verklaard. "Het recht krijgt hiermee zijn loop", zegt Herman Bolhaar, voorzitter van het College van procureurs-generaal. "Het besluit van de Turkse rechter is een enorme opsteker voor de slachtoffers van Saban B."

Rijksrecherche

De Rijksrecherche is een algemene opsporingsdienst die valt onder het gezag en beheer van het College van procureurs-generaal. De Rijksrecherche is daardoor de onpartijdige instantie die (vermeend) strafbaar gedrag binnen de overheid onderzoekt.

Foto: Loes van der Meer

Onderzoek door de Rijksrecherche wordt ingesteld als het misdrijven betreft die de rechtsstatelijkheid en daarmee het aanzien van en het vertrouwen in de overheid (kunnen) ondermijnen. In grote lijnen betreft het opsporingsonderzoeken naar corruptie, valsheid in geschrift, fraude of schending van de geheimhoudingsplicht.

Daarnaast doet de Rijksrecherche onder meer onderzoek naar vuurwapengebruik of andersoortig geweld met (zwaar) lichamelijk letsel tot gevolg door onder andere de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar), de bijzondere opsporingsdiensten en de Dienst Justitiële Inrichtingen. Ook het overlijden van personen die zijn ingesloten door politie en de KMar worden door de Rijksrecherche onderzocht.

120 onderzoeken

De Rijksrecherche verrichtte in 2016 120 voornamelijk oriënterende-, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken. Daarnaast stelde de Rijksrecherche ook in 2016 een aantal aan deze onderzoeken gelieerde bestuurlijke rapportages op. Gelet op het werkaanbod in relatie tot de beschikbare capaciteit en de bijzondere expertise van andere diensten werd in veel gevallen de samenwerking met andere partijen gezocht, zoals met de politie, de Koninklijke Marechaussee en de bijzondere opsporingsdiensten.

De meeste onderzoeken richtten zich op schietincidenten(34), overige confrontaties met politie (14), ambtelijke corruptie (20), schenden van de geheimhouding (21) en overige misdrijven (12). In 2016 is een toename te bespeuren van de inzet van het team spoedeisende inzet (TSI). Dit team wordt ingezet bij (gewelds) incidenten waarbij de politie als partij is betrokken. In 2016 is dit team bij 48 gevallen ingezet. Daarbij ging het 34 maal om schietincidenten, waarbij gewonden en 4 dodelijke slachtoffers te betreuren vielen.

In 2016 werden relatief veel onderzoeken verricht naar corruptie of de schending van de geheimhouding binnen de politie. Dit soort onderzoeken kenmerkt zich vaak door haar complexiteit en vraagt naast specifieke expertise ook een hoge mate van vasthoudendheid om de waarheid boven tafel te krijgen. ●

Onderzoeken Rijksrecherche in 2016

Overheidssectoren/diensten	
Gemeente	16
Provincie	0
Rijk	3
Opsporingsinstantie	83
Rechtswezen	4
Andere overheidssectoren	14
Soort incidenten	
Ambtelijke corruptie	20
Schending geheimhoudingsplicht	21
Schietincidenten	35
Celdoden	0
Overige confrontaties met politie (ongeval, achtervolging, aanhouding)	14
Nalatigheid zorgplicht	0
Uitvoering rechtshulpverzoeken	4
Overig (fraude, zedendelicten, verdovende middelen, valsheid in geschrift, diefstal/verduistering, meeneed)	26
Team criminele inlichtingen onderzoeken	18
Totaal aantal onderzoeken	120

Klachten

Het OM heeft professionaliteit hoog in het vaandel staan. Onderdeel daarvan is dat het OM alles in het werk stelt om onverhoopt gemaakte fouten te herstellen en om daarvan te leren. Op die manier kan het werk worden verbeterd.

Het OM werkt in een stelsel van 'checks & balances'. Het beschikt over ingrijpende bevoegdheden en daarom is het belangrijk dat het mogelijk is om beslissingen van het OM te laten toetsen. In veel gevallen gebeurt dat door de rechter, bijvoorbeeld in de strafzaak zelf. Ook kan bij de rechter bezwaar worden gemaakt tegen het in beslag nemen van goederen of kan een klacht worden ingediend bij het gerechtshof als het OM een verdachte niet vervolgt. In dit soort gevallen gaat het telkens om juridische beslissingen.

Niet voor alles staat een gang naar de rechter open. Voor die gevallen waarin dat niet kan, is de klachtprocedure bij het OM bedoeld. Als iemand vindt dat hij niet door het OM is behandeld zoals het hoort, kan hij daarover een klacht indienen. In beginsel kan niet worden geklaagd over juridische beslissingen. Wel over de wijze waarop iemand bijvoorbeeld te woord is gestaan of is geïnformeerd. Door alert en serieus met de klacht om te gaan en uit te zoeken wat aan de klacht ten grondslag ligt, kunnen eventuele fouten worden hersteld, misverstanden worden

opgelost of kunnen onduidelijkheden worden uitgelegd. De klachten geven het OM de mogelijkheid om te kijken waar maatregelen nodig zijn om herhaling te voorkomen. Daarom is het belangrijk om lering uit deze klachten te trekken.

In 2016 zijn bij het OM in totaal 841 van dergelijke klachten ingediend. De klachten kunnen in een aantal categorieën worden onderscheiden. Bij klachten over de toegepaste sepotcode gaat het er bijvoorbeeld om dat het OM een sepot registreert op de grondslag dat het wettig en overtuigend bewijs ontbreekt, terwijl een klager meent dat hij onterecht als verdachte is aangemerkt. Verder kunnen klachten gaan over het niet of onvoldoende informeren van slachtoffers, waardoor zij zich niet konden voegen in het strafproces. Of over het niet adequaat informeren over een aangifte of het verloop van een strafzaak. Een andere categorie klachten betreft de bejegening door medewerkers van het OM. Klachten die niet onder deze noemers passen, worden geregistreerd als 'overig', wat met 42 procent de grootste categorie is.

Klachten

	Aantal	Percentage t.o.v. totaal	Oordeel		
			Gegrond	Ongegrond	Geen oordeel
1. Sepot	70	8%	26	41	3
2. Bejegening	94	11%	25	41	28
3. Niet tijdig/laat optreden	157	19%	117	30	10
4. Informatieverstreking	165	20%	73	50	42
5. Overig	355	42%	71	216	68
Totaal	841	100%	312	374	151

Foto: Loes van der Meer

In totaal is 37 procent van de ingediende klachten gegrond verklaard. In dat geval worden verontschuldiging en waar mogelijk herstelactiviteiten in gang gezet, zoals het met voorrang oppakken van de strafzaak, het alsnog versturen van een brief met nadere informatie of het aanbieden van een gesprek. Bij 151 ingediende klachten was het voor het OM niet mogelijk om tot een inhoudelijk oordeel over de klacht te komen, omdat deze niet door nadere feiten en omstandigheden gestaafd kon worden. ●

Klachten oplossen is maatwerk

De klachtprocedure biedt de mogelijkheid om een dialoog met de klager aan te gaan, zodat die zich serieus genomen voelt. Naast het onderzoeken van een klacht en het vellen van een oordeel, is het belangrijk dat wordt gekeken hoe de klacht kan worden opgelost en in de toekomst kan worden voorkomen. Uiteraard biedt het OM ruiterlijk excuses aan als er fouten zijn gemaakt. Soms is het daarbij voldoende om alsnog een beslissing te nemen of een reactie te geven. Niet altijd leidt een klacht tot een andere beoordeling. Dan is het belangrijk om dat helder en duidelijk uit te leggen, bijvoorbeeld in een persoonlijk gesprek tussen de klager en de (hoofd) officier. Uiteindelijk vraagt elke klacht om maatwerk.

Integriteit

Het OM neemt anderen de maat. Dat is alleen mogelijk als de integriteit van het OM en zijn medewerkers boven elke twijfel zijn verheven. Daarom maakt het OM werk van zijn eigen integriteit. Door alert te zijn op mogelijke integriteitsschendingen en daar adequaat en serieus op te handelen. En door integriteit voortdurend onderwerp van gesprek te maken. Elke medewerker kan tegen dilemma's aanlopen waarin verschillende belangen met elkaar strijden. Daarover samen het gesprek aangaan zorgt ervoor dat integriteit voortdurend onder de aandacht blijft.

Jaarcijfers 2016

Het Bureau Integriteit OM houdt centraal zicht op het aantal vermoedelijke integriteitschendingen en de wijze van afhandeling daarvan. In 2016 zijn bij het Bureau 31 vermoedelijke integriteitsincidenten gemeld. Het grootste deel daarvan is in de loop van het jaar onderzocht en afgehandeld. Eind 2016 stonden nog elf zaken uit 2016 open en drie (langlopende) zaken uit 2014 en 2015.

In voorgaande jaren hadden de meeste integriteitschendingen te maken met oneigenlijk gebruik van dienstmiddelen en overtreding van interne regels. In 2015 waren de schendingen meer divers van aard. De meest gemelde categorie betrof ongewenste omgangsvormen. Hierbij kan worden gedacht aan discriminerend of grensoverschrijdend gedrag tussen collega's onderling. Een andere relatief veel gemelde categorie betrof misdragingen in de privésfeer. Dit gaat bijvoorbeeld om medewerkers die in privétijd betrokken raken bij een strafbaar feit. In 2016 zijn 27 onderzochte zaken – deels uit 2016 en deels uit de jaren daarvoor – tot een (disciplinaire) afronding gekomen. In 22 daarvan zijn daadwerkelijk integriteitsschendingen geconstateerd. De meeste van deze zaken hadden te maken met oneigenlijk gebruik van dienstmiddelen en overschrijding van interne regels. De disciplinaire maatregelen die zijn genomen zijn: één schriftelijke berisping, drie financiële afdoeningen, één verplaatsing, drie voorwaardelijke ontslagen, één strafontslag en twee beëindigingen van een tijdelijk dienstverband. Verder was elf keer sprake van een ambtelijke afdoening, zoals een waarschuwing.

Adviescommissie

In november 2016 heeft het College van procureurs-generaal besloten tot het instellen van een *Adviescommissie afdoening integriteitsincidenten*. Deze commissie heeft tot doel om aan het bevoegd gezag – de lokale hoofdofficiëren c.q. hoofden van dienst – advies te geven over welke disciplinaire maatregel kan worden opgelegd naar aanleiding van plichtsverzuim dat is voortgevloeid uit een integriteitsincident. Het instellen van deze commissie wordt gezien als een volgende en belangrijke stap in het streven van het OM om vergelijkbare situaties op een zo vergelijkbaar mogelijke wijze af te wikkelen.

Bureau Integriteit OM

Het Bureau Integriteit OM (BI-OM) is sinds juli 2012 een landelijk expertisecentrum met een adviserende, stimulerende en beheersende rol op het gebied van integriteit. Het BI-OM fungeert als vraagbaak en sparingpartner voor de OM-onderdelen, stimuleert bewustwording en communicatie rondom integriteit en houdt centraal zicht op aantallen integriteitschendingen en de wijze van afhandeling daarvan.

Onderdeel van het BI-OM is een poule van onderzoekers. Hierop kunnen OM-onderdelen een beroep doen om een (vermoedelijke) integriteitschending te onderzoeken. In de poule zitten acht hiertoe opgeleide collega's van verschillende OM-onderdelen, aangevuld met twee ervaren onderzoekers van de Rijksrecherche. In 2016 hebben zes BI-OM-onderzoeken – steeds uitgevoerd door twee onderzoekers – plaatsgevonden.

Bewustwording

Uiteraard is adequaat, eenduidig en zichtbaar optreden van groot belang als gedragingen de norm overschrijden. Dit vormt echter wel het sluitstuk van het integriteitsbeleid. De eerste prioriteit is om aan de voorkant actief te werken aan het bewustzijn rondom integriteit en integer handelen en het gesprek daarover steeds levend te houden.

In dat kader heeft het OM in 2016, in samenwerking met een gespecialiseerd theatergezelschap, een op maat gemaakte theatervoorstelling ('Ons DNA') ontwikkeld over het thema integriteit. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat integriteit geen op zichzelf staand thema is en niet los kan worden gezien van thema's als professionaliteit, kwaliteit en (persoonlijk) leiderschap. De voorstelling fungeert als katalysator voor dialoog én als startpunt voor het ontwikkelen van gedragsprikkels en gedragsinterventies waar de organisatie in de periode na de voorstelling zelf actief mee aan de slag kan gaan.

De voorstelling is in eerste instantie aan de medewerkers van drie OM-onderdelen aangeboden. Gezien het enthousiasme over de voorstelling en de aansluitende dialoogsessies worden in de eerste helft van 2017 ook de andere onderdelen in de gelegenheid gesteld de voorstelling bij te wonen. ●

Organisatie

Optimale organisatie

Het OM wil een effectieve bijdrage leveren aan een veiliger en rechtvaardiger samenleving. Om die maatschappelijke rol te kunnen vervullen, moet het OM over goed opgeleide medewerkers met de juiste kennis en vaardigheden beschikken. Met passie voor hun vak en grote betrokkenheid bij de bestrijding van criminaliteit zetten de mensen die bij het OM werken zich elke dag in ten dienste van de samenleving. Zij doen belangrijk werk en moeten daarbij optimaal worden gefaciliteerd door de organisatie, in de zin van goede ICT-voorzieningen, huisvesting en werkprocessen. Ook de juiste organisatievorm is van belang, zodat iedereen zich op zijn taak kan concentreren. Net zoals een open cultuur waarin kennis wordt gedeeld en iedereen de ruimte en steun krijgt om

zijn eigen loopbaan vorm te geven en creativiteit en vernieuwing in zijn werk te brengen. Daarom investeert het OM in zijn medewerkers; in hun kennis, vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling.

Het veranderende werk van het OM vergt een voortdurende vernieuwing en verbetering in en van de organisatie. De afgelopen jaren heeft het accent gelegen op het uitvoeren van achterstallig onderhoud en het creëren van voorwaarden voor vernieuwing op tal van terreinen. Daardoor kan nu worden gewerkt aan een organisatie die op flexibele wijze weet in te spelen op veranderende omstandigheden en waarin continu wordt gewerkt aan het bevorderen van deskundigheid en het professioneel uitvoeren van taken.

Organisatie

Kwaliteit en organisatieontwikkeling

- Gewerkt aan het verbeteren van kritische processen.
- Kwaliteitseisen aan de strafbeschikking OM-breed ingevoerd.
- Bij 4.664 veroordeelden beoordeeld of zij alsnog DNA moesten afstaan.

De maatschappij vraagt veel van de medewerkers van het OM. Daarbij hoort een organisatie – denk aan huisvesting, inrichting van processen, HRM-beleid, ondersteuning door ICT – die optimaal faciliteert om mensen tot hun recht te laten komen. Het OM is nooit af. De criminaliteit en maatschappelijke problematiek veranderen voortdurend. De organisatie moet zich daarom constant verbeteren, zodat de mensen die bij het OM werken met de goede dingen bezig kunnen zijn. Dat gebeurt onder de noemers van de programma's 'OM2020' en 'Strafvordering 2020'.

Leren van kritiek en gemaakte fouten zijn daarvan onlosmakelijke onderdelen. En vooral luisteren naar de mensen die het werk doen. Zij zijn de experts en met hun creativiteit vinden zij telkens nieuwe oplossingen voor de bestrijding van criminaliteit. De organisatie moet hen daarvoor ruimte bieden. Met de veranderingen in de organisatie, en gerichte verbeteringen in ICT en HRM, is de basis gelegd voor een organisatie die ook in de toekomst effectief de rechtsorde handhaaft.

In 2016 is het programma Strafvordering 2020 gestart. Dit meerjarige programma is gericht op het beter uitvoeren van kritische strafrechtelijke processen, zoals 'OM-strafbeschikking', 'beslag', 'DNA' en 'executie'. Het OM heeft, naar aanleiding van het kritische rapport van de procureur-generaal van de Hoge Raad, geïnvesteerd in de kwaliteit van de strafoplegging door middel van de strafbeschikking. Dat betekent dat het OM extra

beoordelingscapaciteit heeft ingezet om de strafvorderlijke kwaliteit op dit onderdeel te verhogen. Ook heeft het OM, naar aanleiding van het eveneens kritische rapport van de commissie-Hoekstra, de bezetting op specifieke terreinen, zoals de wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen en DNA-afname bij veroordeelden, uitgebreid. Daarbij heeft een herstelactie plaatsgevonden waarbij aan veroordeelden waaraan in de periode vanaf 1 mei 2010 ten onrechte geen bevel voor afname van celmateriaal was afgegeven waar dat volgens de Wet DNA-V wel had dienen te gebeuren, alsnog een bevel is gegeven. In totaal zijn er in het kader van de inhaalactie van het Openbaar Ministerie 4.664 parketzaken opnieuw beoordeeld. Na beoordeling zijn in totaal 2.993 nieuwe bevelen voor DNA afname uitgevaardigd. Tot begin 2017 is van 2.456 veroordeelden celmateriaal afgenomen. Dit is een percentage van 82 procent. •

Foto: Loes van der Meer

‘We willen in de eerste plaats goede vakmensen zijn’

*Remco van Tooren, programmaleider
Strafvordering 2020*

“In het programma Strafvordering 2020 kijken allerlei OM’ers op de parketten hoe de uitvoering van het vak beter kan. Dan gaat het om kritische processen zoals de uitvoering van de strafbeschikking. In 2016 keken we eerst hoe de wetgever het bedoeld heeft: de harde vereisten. De belangrijkste? Dat je achteraf precies kunt reproduceren hoe de schuld is vastgesteld bij mensen die een strafbeschikking kregen. Daarna verrichtten we een ‘nulmeting’. Toen bleek dat er tussen bedoeling en praktijk licht zit. Op parketten wordt die schuld op verschillende manieren en in verschillende systemen vastgesteld: van BOSZ en GPS tot telefoonnotities. Ook de manier waarop vervolgens de strafbeschikking zelf is gedocumenteerd liep uiteen. Soms is de beschikking moeilijk te vinden; soms kun je in de registratie niet achterhalen voor welk feit een strafbeschikking is opgelegd. Dat is eigenlijk wonderlijk.

Verder leerden de cijfers dat er een ‘verzetsbonus’ is. Voor de bestrafte loont

het om in verzet te gaan en de zaak alsnog voor de rechter te laten komen. Door de tijd die verstrijkt voordat de zaak op zitting komt, verlaagt de rechter bijvoorbeeld een boete. Advocaten venten dat uit.

Die tijd kán verstrijken, omdat het lang kan duren voordat de bestrafte, die moeilijk vindbaar kan zijn, de beschikking heeft gekregen. Ook gebeurt het dat de executie zelf mislukt, omdat iemand maar niet betaalt of onvindbaar is. In beide gevallen kan het tijdsverloop voor de rechter reden zijn voor strafverlaging. We hebben geleerd dat als de executie binnen twee maanden niet slaagt, het daarna zelden meer lukt. Stop die executie eerder, zeggen we nu. Dan kunnen we, voordat te veel tijd verstrijkt, een bestrafte dagvaarden. Dan kan ook een voorwaardelijk (deel van een) straf worden geëist en vervangende hechtenis. Die mogelijkheden biedt de strafbeschikking niet. Ook het CJIB kijkt met ons naar mogelijkheden tot versnelling.

Dit jaar gaan we al die opbrengsten uit 2016 omzetten in verbeteringen. In regionale bijeenkomsten en verbeter-

plannen benutten parketten hun *quick wins*. Landelijk bouwen we met al die *best practices* aan een professionele standaard. Uiteindelijk geven we het een plek in onze planning en verantwoording en borgen we dat. Naast de strafbeschikking zijn we dit jaar doorgegaan en gestart met het kritische proces ‘beslag’, en binnenkort doen we dat ook bij ‘tenuitvoerlegging’.

Wat ik hier nou mooi aan vind, is het volgende. Een tijd lang lag veel aandacht op de productie, op de enorme zittings- en roosterdruk. Nu mag ik op de kwaliteitskant duwen. Eerst en vooral willen we goede vakmensen zijn. Strafvordering 2020 is een samenspel tussen allerlei professionals op de parketten met wat landelijke ondersteuning. Elk parket levert mensen. Er is een officierspool die bij elkaar kijkt hoe het gaat en we trekken iedereen erbij die al veel weet van het onderwerp. Iedereen leert van elkaar en samen slaan we de brug. Een prachtige klus. Spannend ook. Want uiteindelijk telt niet het papieren plan, maar praktijkgedrag in de werkdruk van alledag.”

‘DNA geven we nu de aandacht die het verdient’

Ellen Termaat en Fleur van Veen, DNA-coördinatoren parketten Noord-Holland en Amsterdam

“2016 was een bewogen jaar voor DNA-coördinatoren binnen het OM. Eerst even terug naar 2015. Naar aanleiding van de zaak-Bart van U. deed de commissie-Hoekstra aanbevelingen over de uitvoering van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden (DNA-V). Zoals: versterk het aantal mensen op de ‘DNA-blokken’ en breid het DNA-blok uit met een coördinator op HBO-niveau. Het College van procureurs-generaal heeft een projectteam DNA-V ingesteld dat op 30 maart 2015 is begonnen met zijn werkzaamheden. Zo zijn wij in april 2016 aangesteld als DNA-coördinator op de arrondissementsparketten Noord-Holland en Amsterdam.

Er is in 2016 veel gebeurd. Speciaal voor de DNA-coördinatoren is er een twee- en een driedaagse georganiseerd waarin het DNA-proces geheel onder de loep is genomen, zowel binnen het OM als in de samenwerking met onze ketenpartners. Ook is veel aandacht besteed aan de rol van de DNA-coördinator. Die moet in het nemen van beslissingen altijd rekening houden met drie belangrijke collega's: de forensisch opsporingsofficier (juridisch inhoudelijk), de leidinggevende (capaciteit) en de politie (uitvoering).

Het is mooi om te zien dat het kritische DNA-proces nu de aandacht krijgt die het verdient. Het DNA-proces wordt landelijk langzaam gelijkgetrokken, bijvoorbeeld door de goede samenwerking tussen DNA-coördinatoren. Elke zes weken zien wij elkaar en proberen wij met landelijke afspraken het DNA-proces zo uniform mogelijk een plek te geven. Verschillende DNA-coördinatoren belichten delen van het proces en koppelen de bevindingen in het eerstvolgende coördinatorenoverleg terug. Zo zoekt een groepje coördinatoren nu uit in hoeverre wij DNA-stukken mogen digitaliseren. Ook alle brieven die wij verzenden, worden opnieuw bekeken en beoordeeld. Daarmee voorkomen we fouten in formulieren. De samenwerking voorkomt dat twee parketten op één moment met dezelfde casus aan de slag gaan. Parketoverschrijdende verbeteringen dus.

In november zijn wij tweeën samen het project ‘TaskForce DNA’ gestart. We hebben een team samengesteld van vaste DNA-medewerkers Miranda van Tiggeloven (Noord-Holland), Monique Oude-Veldhuis (Midden-Nederland) en Mandy Staal (Amsterdam) en twee uitzendkrachten. In zes maanden bezoeken wij elk parket om de achterstanden te verwerken, zodat de parketten zelf de nieuwe zaken kunnen oppakken. Tijdens het bezoek aan parketten bespreekt ons team de verschillende manieren van werken, brengt kennis over en geeft aan de DNA-blokken tips om het proces efficiënter te laten verlopen. Kleine verbeteringen hebben grote effecten: we voorkómen bijvoorbeeld dat parketten nog alles bewaren in ‘dossieromslagen’. We gebruiken nu opgeschoonde dossiers, minder papier en een handigere archivering. De TaskForce geeft ook tips om handiger met het systeem werken. Ons speerpunt is dat we werken vanuit de ‘overzichtlijsten’ waarop zaken staan die nog moeten worden behandeld of gecorrigeerd. Inmiddels weet iedereen waar die staan en ook steeds meer wat je ermee kan. We delen dat soort tips en benoemen verbetermogelijkheden.

Wij hopen dat deze samenwerking blijft, we leren veel van elkaar. Naar ons idee is dit dé manier om kritische processen onder de loep te nemen en om landelijk op eenzelfde manier te werken en de processen zuiver neer te zetten. Met de basis die we gebouwd hebben, kunnen we straks zéker ook het DNA-verdachtenproces verbeteren.”

‘Kleine verbeteringen hebben grote effecten’

Foto: Loes van der Meer

“Traditionele onderzoeken gaan veranderen”

Mariska Wijnbelt, afdelingshoofd Beleid, Strategie & Recherche, parket Oost-Brabant

“Lange tijd hebben we gedacht dat er weinig zou veranderen voor officieren die grote onderzoeken naar high impact crimes draaien. Daar werd immers het traditionele, klassieke werk gedaan! Maar dat gaat veranderen en 2016 is het jaar geweest waarin we met velen binnen het OM die nieuwe ideeën hebben uitgewerkt. Onlangs zijn die ideeën vastgelegd in een zogenoemd inrichtingskader voor de onderzoeksomgeving.

Ook wij willen nu de luiken openzetten, net zoals onze collega's op ZSM eerder al de aanpak van veelvoorkomende criminaliteit hebben vernieuwd. Onze strafzaak blijft centraal staan, maar daarbij gaan we intensief samenwerken met ketenpartners en zoeken naar maatschappelijke toegevoegde waarde.

Opsporing en vervolging is een schaars goed, dus dat moet je slim en verantwoord inzetten. Je wilt met de inzet van opsporing en vervolging maatschappelijk zo effectief mogelijk zijn. Je zult met de politie goed moeten nadenken hoe je de capaciteit inzet. Planmatig en efficiënt. Dus: dát is het doel, dit is de richting en dán willen we klaar zijn. Bij het maken van keuzes houd je ook rekening met interventiemogelijkheden van andere

partners, zoals het bestuur en de Belastingdienst. Met je teamleider bespreek je als officier op een paar momenten het zaaksplan en de voortgang. Je moet zowel inhoudelijk als logistiek slimme keuzes maken. Want je wilt ook voorkómen dat zaken vertraging oplopen en door de rechter worden aangehouden. Transparantie, laten zien wat je doet, is een stuk professioneler dan als officier een zaak bij je houden en zeggen: vertrouw me nou maar.

In zaken waarin er al een verdachte is, willen we meer, snel en eerder gebruik maken van informatie van ketenpartners. Zo kunnen we voor een goede afdoening kiezen. Vanuit één ketenbureau kan in de systemen van alle partners wordt gecheckt wat er over een verdachte bekend is. Daar wordt al mee gepioneerd en die werkwijze wordt wat ons betreft landelijk de standaard. Deze check bepaalt het vervolg. Als blijkt dat een verdachte een strafblad heeft én zowel bij gemeenten als in de zorg al bekend is, dan gaan we die zaak ook samen met justitiële en zorgpartners bespreken: wie kan het best wat doen? De huidige verschillen in werkwijzen bij ZSM en Onderzoeken zullen een stuk kleiner worden. Helemaal aan de voorkant willen we een poortwachtersfunctie organiseren. Zodat we snel bepalen wie een zaak gaat doen en waar binnen het OM dat gebeurt.”

Organisatie

HRM

Het OM bevindt zich in een samenleving die voortdurend in beweging is. Het werk van het OM vraagt specialistische kennis, vele vaardigheden, passie en inzet. Goed toegeruste en gemotiveerde mensen zijn de kurk waarop het OM drijft. Daarom is investeren in vakmanschap, persoonlijke ontwikkeling en inzetbaarheid van groot belang. In 2016 heeft het OM stevig geïnvesteerd in de medewerkers om nu en in de toekomst te kunnen voldoen aan de kwalitatieve eisen die de samenleving aan het OM stelt.

Ook het OM zelf is veranderd. Personele krimp aan de ene kant en uitbreiding op basis van beleidsintensiveringen aan de andere kant hebben gevolgen gehad voor de inrichting en samenstelling van het OM. Afscheid gaat samen met bij- en omscholing en het aantrekken van nieuwe medewerkers. Er zijn nieuwe functies gecreëerd, loopbaan- en leiderschapsontwikkeling krijgen meer aandacht en er is geïnvesteerd in het opleiden van mensen om hen de ruimte geven hun vakmanschap verder te ontwikkelen.

De strafzaken die het OM behandelt zijn gevarieerd in omvang, complexiteit en gewicht. De verschillende soorten zaken vragen ook om een andere aanpak. Dat verschil in aanpak komt terug in de organisatie van het OM. Het OM kent vijf verschillende werkomgevingen, elk specifiek ingericht voor de optimale behandeling van een bepaalde soort zaken. Deze inrichting heeft grote gevolgen gehad voor het HRM-beleid van het OM. Er zijn nieuwe en andere functies binnen het OM geïntroduceerd, zoals de assistent-officier van justitie en de ketenprocescoördinator in de Interventie-omgeving. Ook wordt in een proefomgeving verkend of de functie van adjunct officier van justitie een meerwaarde heeft in de aanpak van high impact crime en ondermijningszaken. Evenals de assistent-officier, verricht de adjunct-officier – naast afgebakende officierswerkzaamheden – de taken van de parketsecretaris. Door deze nieuwe functies is het personeelsbestand meer divers en flexibeler geworden.

Om de transitie en ontwikkeling van de medewerkers optimaal te ondersteunen, is in 2016 geïnvesteerd in de verankering van in 2015 ontwikkelde HRM-instrumenten als de OM-breed toegepaste gesprekscyclus, personeelsschouw, verzuimbeleid, loopbaanbegeleiding en opleidingen. Voor elke functiegroep is een daarop toegesneden palet aan opleidingen beschikbaar. Daarbij wordt gewerkt vanuit een optimale mix van werken en leren, waarbij steeds meer aandacht bestaat voor actuele criminaliteits-

thematiek, zoals de bestrijding van jihadisme, terrorisme, ondermijning en cybercrime. Er is geïnvesteerd in de vergroting van het vakmanschap ten aanzien van, in het bijzonder, de onderwerpen DNA-Veroordeelden en de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen. Dit is onder andere gebeurd door het opleidingscurriculum rondom deze onderwerpen aan te scherpen en uit te breiden, door extra capaciteit in te zetten op deze onderwerpen en door hoger gekwalificeerd personeel aan te trekken en in te zetten op nieuwe, coördinerende functies binnen DNA-V. Leidinggevend en medewerkers met senioriteit worden gefaciliteerd om alle medewerkers binnen het OM te motiveren het eigen vakmanschap meer te ontplooien. In 2016 is dat onder andere gebeurd via de doorontwikkeling van de basisopleiding voor leidinggevend en door concrete ondersteuning bij de 'p-schouw' en de personele gesprekscyclus.

Het optimaliseren van de kwaliteiten en de inzetbaarheid van de medewerkers en het herinrichten van de organisatie zijn geen doelen op zich. Het moet ertoe bijdragen dat het OM effectief en efficiënt in staat is om te gaan met de eisen die veranderende veiligheidsvraagstukken, criminaliteitsbeelden en de samenleving aan het OM stellen. Eisen die ervoor hebben gezorgd dat het OM aan de ene kant is gekrompen, terwijl aan de andere kant als gevolg van gerichte intensiveringen nieuwe of andere medewerkers nodig zijn.

Personele bezetting (in aantal fte's en aantal medewerkers)

	Aantal fte				Aantal medewerkers			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Rijksambtenaren	3895	3739	3808	3818	4283	4112	4170	4162
Rechterlijke ambtenaren	802	837	832	861	827	859	852	879
Totaal	4697	4576	4640	4679	5110	4971	5022	5041

Onze opdracht vraagt om voortdurende ontwikkeling van medewerkers, om flexibiliteit én om diversiteit. Diversiteit, omdat de vraagstukken vanuit de samenleving divers zijn. Diversiteit, omdat de samenleving zelf divers is. En diversiteit, omdat de opgaven waar het OM voor staat vragen om een divers interventiepalet. In 2016 heeft het OM daarom het streven naar een meer divers medewerkersbestand – ten aanzien van onder andere etnische achtergrond, opleiding, ervaring en expertise – gecontinueerd.

De HRM-functionaliteit is in 2016 verder geprofessionaliseerd. Hierbij is de goede dialoog met en het positief-kritisch commentaar van de (centrale) medezeggenschap van groot belang.

Bezetting

In 2016 is de totale bezetting van het OM met 39 fte. iets toegenomen ten opzichte van 2015. Desondanks is de bezetting van het OM nog steeds kleiner dan een aantal jaren geleden. De groei hangt, zowel reagerend als anticiperend, samen met een aantal ontwikkelingen dat al vóór 2016 in gang is gezet.

Het OM heeft in het kader van enkele verbetertrajecten extra beoordelingscapaciteit ingezet. Daarnaast is het OM, vooruitlopend op extra uit te trekken middelen, sinds 2016 gaan intensiveren op een aantal specialistische gebieden, zoals de bestrijding van jihadisme, terrorisme en cybercrime.

Met de groei van het aantal assistent-officieren is de bezetting binnen de zogeheten Interventie-omgeving in toenemende mate in lijn gebracht met de voor deze werkomgeving vastgestelde referentieformatie.

Door de ontwikkelingen is de behoefte aan andere functies afgenomen. Dat betekent een transitie waarin mensen moeten worden bij- of omgeschoold of zorgvuldig van werk naar werk moeten worden begeleid. De daling van het aantal administratief juridisch medewerkers (AJM'er) en de afkondiging van de vrijwillige Van Werk Naar Werk-fase voor deze doelgroep en voor administratief medewerkers op schaal vijf en lager, passen in de verandering om te komen tot de nieuwe OM-organisatie (OM2020).

Ondanks deze kleine toename van de bezetting is de feitelijk inzetbare capaciteit niet evenredig toegenomen. In een (personele) transitie kiezen medewerkers er soms voor om uit te zien naar een betrekking buiten het OM. Dat betekent dat in 2016 zo'n 140 medewerkers weliswaar op de loonlijst van het OM stonden, maar feitelijk niet inzetbaar waren, omdat ze op basis van een

detachering elders werkzaam waren. Daarnaast zijn in 2016 steeds meer medewerkers van het OM vrijgemaakt en ingezet om samen met de politie – in duo's – te werken aan de kwaliteit van de opsporing en vervolging en uitvoering te geven aan het kwaliteitsplan Politie-OM. ●

Organisatie

Financiën

Net als veel andere diensten van de Rijksoverheid heeft het OM te maken met opgelegde bezuinigingen. De totale taakstelling loopt op tot circa 140 miljoen euro in 2018; een daling van ruim een kwart van het budget ten opzichte van 2011. Tegenover de taakstelling heeft het OM in 2016 ook extra geld ontvangen. Deze extra budgetten zijn geormerkt en zijn bedoeld om te investeren in specifieke taakvelden, zoals de bestrijding van terrorisme en jihadisme, grootschalige fraude of het afpakken van crimineel vermogen. Daarnaast heeft het OM budget ontvangen voor het structureel op orde brengen van een aantal kritische processen, zoals de afname van DNA bij veroordeelden en de verbetering van de ICT-omgeving. Uiteindelijk heeft het OM 2016 afgesloten met een tekort van 453.000 euro. Dat is minder dan 0,1 procent van het budget.

Het budget voor gerechtskosten is anders dan in vorige jaren niet overschreden. De kosten voor de opsporing en vervolging (die betaald worden uit de zogenaamde gerechtskosten) stijgen al enkele jaren. Dat laat zich onder andere verklaren door het feit dat in de opsporing en vervolging van criminelen steeds geavanceerdere technieken beschikbaar zijn die veelvuldig toegepast moeten worden. Het gaat dan om de toepassing van

forensische opsporingstechnieken zoals DNA-onderzoeken, of de inzet van digitale opsporingsmiddelen. Dat stelt het OM en de politie in staat om zaken die een aantal jaren geleden niet opgelost konden worden, vandaag de dag wel tot een goed einde te brengen. Het betekent echter ook dat deze technieken steeds vaker door deskundigen en specialisten in de rechtszaal verklaard en toegelicht moeten worden. •

Uitgaven 2016 (x 1000 euro)

	Budget	Realisatie	Verschil
P&M budget*	€ 507.650	€ 508.103	€ -453
Gerechtskosten	€ 33.581	€ 32.975	€ 606
Domeinen	€ 12.368	€ 12.099	€ 269

*Het P&M-budget (Personeel -en Materieelbudget) is het reguliere budget van het OM. Gerechtskosten, Domeinen zijn specifieke doelbudgetten waarover het OM het beheer voert. De eerste kolom toont het initieel beschikbaar gestelde budget conform de begroting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De tweede kolom geeft de uiteindelijke hoogte van de uitgaven in 2016 weer. De verschillen tussen deze kolommen geven in de derde kolom het financieel resultaat weer.

Organisatie

ICT en informatievoorziening

Het OM heeft in 2016 een aantal belangrijke doelen voor ICT en informatievoorziening kunnen realiseren, binnen het beperkte financieel kader. De nadruk lag op 'de basis op orde' brengen: een stevig fundament voor ongestoord werken met ICT. Nagenoeg het hele ICT-budget is noodzakelijk voor het op peil houden van de huidige informatiesystemen, de zogenaamde legacy. Dit op peil houden vergt forse inspanningen als gevolg van gedateerdheid van de technologie, fragmentering van de automatisering en de verwevenheid van complexe wet- en regelgeving in de software.

Door scherp te prioriteren kon het OM een aantal functionele verbeteringen doorvoeren en, zij het beperkt, vernieuwingen realiseren. Daarmee is het OM begonnen om de randvoorwaarden te creëren waarop vooral vernieuwing buiten de bestaande systemen succesvol kan zijn. Om de maatschappelijke opdracht te kunnen blijven vervullen, is een ketenbrede 'systeemsprong' op het gebied van digitalisering en ICT nodig.

In 2016 is het elektronisch berichtenverkeer tussen het OM en haar ketenpartners sterk verbeterd. Het aantal fouten van en naar de kernapplicaties GPS, AMBer, NIAS en Compas is structureel fors afgenomen. Het project BIAM heeft ervoor gezorgd dat applicaties straks geautomatiseerd beschikbaar kunnen komen voor OM-medewerkers. Voor de grote contracten voor ICT-beheerdiensten wordt een uitbestedingstraject doorlopen. Voor kantoorautomatisering heeft dat inmiddels geleid tot een Europees aanbestedingstraject.

Het programma DigiOM gaat het digitaal werken in het strafproces mogelijk maken. In 2016 is gestart met de landelijke uitrol van centraal scannen van processtukken, waardoor het primair proces aan efficiency wint. Tevens heeft het OM webportalen gemaakt waardoor de mogelijkheden van de burger om digitaal met het OM te communiceren worden verruimd. Het slachtofferportaal fase 1 is gebouwd en staat klaar voor implementatie. Verder zijn extra functionaliteiten toegevoegd aan het Digitaal loket Verkeer. In 2016 is begonnen met de ontwikkeling van een generieke dossierviewer, waardoor de OM-medewerkers zaken en zittingen digitaal kunnen voorbereiden.

In het verbeterprogramma Maatschappelijke veiligheid realiseert het OM de aanbevelingen van de commissie-Hoekstra. In 2016 heeft het OM ICT-aanpassingen gedaan om het proces van DNA-afname en -verwerking aantoonbaar correct te laten verlopen. Vooral ook op het snijvlak tussen processen en techniek, die nu beter op elkaar aansluiten. Binnen de 'Recidiveregeling ernstige

verkeersdelicten' krijgen burgers nu automatisch een waarschuwingsbrief. Daarvoor is een ICT-ondersteunde oplossing gebouwd. Voor slachtofferzorg is geïnvesteerd om de slachtofferbrieven kwalitatief op orde te brengen. In 2017 wordt het mogelijk om standaardbrieven sneller en eenvoudiger aan te passen.

In 2016 zijn het Meerjarenplan Informatievoorziening OM en de 'enterprise architectuur' vastgesteld. Die beschrijven hoe een situatie te creëren waarin stap voor stap afscheid genomen kan worden van de grote 'legacysystemen': de oude bedrijfsinformatiesystemen die wel een functie hebben, maar niet meer voldoen aan de huidige eisen van het OM. Met de bouw van de Onderzoeksmodule in het primair processysteem GPS is deze trend in gang gezet. De Onderzoeksmodule is in 2016 afgebouwd en beschikbaar voor implementatie gekomen.

Voor de werkomgeving Interventies is het technisch mogelijk geworden om bestanden uit te wisselen tussen partners in de strafrechtsketen. Tevens is het nu technisch mogelijk gemaakt om vanuit elke mobiele werkplek veilig in te loggen op het OM-netwerk.

Vanuit de gelegde basis kan en moet de volgende stap worden gezet. De bedrijfsprocessen in de strafrechtketen zijn kwetsbaar en daardoor foutgevoelig. Met name de informatievoorziening, in het bijzonder de digitale gegevensstroom door de keten, werkt nog niet naar behoren. De kans op fouten is daardoor groot en er wordt onvoldoende geprofiteerd van moderne mogelijkheden. De afgelopen jaren zijn belangrijke verbeterstappen gezet, maar het verandertempo van de informatievoorziening van de strafrechtspiegeling moet omhoog. Dat vereist forse investeringen van alle betrokken organisaties, zowel individueel als collectief. De uitdaging daarbij is door in een complex samenspel van verschillende wetgevingen en partijen toch op het niveau van informatie en digitalisering gedeelde oplossingen te creëren. ●

Prestaties in woord en getal

Productie

- Daling instroom neemt af.
- Voorraad misdrijfzaken verder verminderd.
- Meer OM-afdoeningen en minder zaken aan de rechter voorgelegd.

Als alle verschillende prestaties bij elkaar worden opgeteld, wordt zichtbaar dat de medewerkers van het OM in 2016 een groot aantal strafzaken hebben behandeld. Naast de behandeling van 254.000 misdrijfzaken, waren zij betrokken bij meer dan 2.000 grote opsporingsonderzoeken naar criminele organisaties, hebben zij 102.800 slachtoffers begeleid bij het strafproces en meer dan 416 miljoen euro afgepakt van criminelen. Daarnaast werden nog eens 130.000 overtredingszaken en meer dan 372.000 beroepsschriften behandeld. Al met al een flinke prestatie.

Behandelde strafzaken

Misdrijfzaken

De aanlevering van verdachten door opsporingsinstanties daalde de afgelopen jaren. Zeker in 2015 daalde de aanlevering van verdachten vanuit de politie opvallend snel: het OM ontving 18.700 zaken minder dan in het jaar ervoor. Die sterke daling lijkt voorbij. Het aantal nieuwe misdrijfzaken dat in 2016 bij het OM is ingestroomd, is stabiel ten opzichte van 2015. De aanlevering van zaken door de politie daalde weliswaar nog met 3.000 zaken, maar die daling is gecompenseerd door een toegenomen aanbod van andere opsporingsorganisaties.

De daling van het aantal verdachten ziet het OM vooral terug in de zogenaamde 'interventiezaken'; misdrijfzaken die zich op lokaal en regionaal niveau afspelen. Dat zijn zaken die meestal via de ZSM-aanpak worden afgehandeld. In dat geval behandelt het OM op één locatie samen met politie en ketenpartners als de Reclassering en de Kinderbescherming direct een strafzaak. Meestal gaat het daar om delicten als bedreiging, eenvoudige mishandeling, diefstal en inbraak. De afname van het aantal interventiezaken is niet verrassend voor het OM. Het aantal slachtoffers in Nederland van dit type delict, ook wel samenvattend aangeduid als aangiftedelinquente, daalt al enkele jaren.

Op de ZSM-units worden meer zaken beoordeeld dan uiteindelijk bij het OM worden ingeschreven. Een officier van justitie kan namelijk ook kiezen voor een zogenaamde 'niet-strafrechtelijke' interventie, zoals een verwijzing naar HALT of een reprimande. In totaal zijn in 2016 circa 5.200 zaken op deze wijze afgehandeld.

Daarnaast beoordeelt de officier van justitie alle zaken waarin geen strafrechtelijke vervolging mogelijk lijkt vanwege een gebrek aan bewijs, maar waarin wél een verdachte bekend is. Dat is werk dat zij voor 2013 niet deden. In vier jaar tijd is het aantal door het OM beoordeelde politiedossiers heel snel toegenomen: van circa 20.000 in 2013 tot bijna 52.000 in 2016.

Het aanbod van verdachten in zwaardere zaken, waarin bijvoorbeeld sprake is van een verdachte die door de rechter-commissaris in bewaring of zelfs in gevangenschap wordt gesteld, daalt niet, maar is al drie jaar stabiel. Het aantal zaken dat het OM als ondermijningszaken typeert, neemt in 2016 zelfs weer toe ten opzichte van het jaar ervoor.

Het feit dat het aantal zwaardere zaken stabiel blijft of zelfs licht toeneemt, hangt direct samen met het omvangrijke aantal onderzoeken naar criminele groepen die het OM samen met de politie, maar ook met opsporingsorganisaties zoals de FIOD of de Koninklijke Marechaussee in 2016 hebben uitgevoerd. Dat zijn er maar liefst 2.081, naar uiteenlopende thema's zoals de handel en productie van drugs, mensensmokkel en mensenhandel, jihadisme, kinderpornografie, witwassen van geld, fraude en cybercrime. In 2015 waren dat nog 1.765 onderzoeken.

Het aantal zaken dat de officier van justitie aan de strafrechter voorlegde, is voor het eerst sinds jaren afgenomen. Dat is vooral zichtbaar in het aantal zaken dat de politierechter behandelde. In 2015 sprak de politierechter in 96.000 zaken een vonnis uit. In 2016 is dat aantal gedaald naar 85.000. Dat is overigens goed te verklaren. In 2015 heeft het OM een grote voorraad strafzaken

aan de rechter voorgelegd en hiervoor ook extra zittingsruimte met de Rechtspraak afgesproken. Daarnaast heeft het OM in 2016 vaker gekozen om een verdachte een strafbeschikking op te leggen in plaats van de verdachte voor de rechter te brengen.

Net als in 2015 behandelt het OM een groot aantal zaken (9.500) dat na een eerdere beslissing van het OM *opnieuw* behandeld moet worden. Het gaat dan vooral om strafbeschikkingen waartegen een verdachte verzet instelt (4.950 zaken) of die niet door het CJIB geëxecuteerd kunnen worden (4.500 zaken). De stijgende trend van het aantal verzetten vraagt extra capaciteit van het OM: er volgt in meer strafzaken meer dan één keer een beslissing, vaak na de beoordeling van het verzetschrift en eventueel aanvullend bewijs. Daarbij kost de weg naar de rechter meer capaciteit dan de andere manieren van afdoen.

Het aandeel door het OM in behandeling genomen zaken dat alsnog is geseponeerd, is stabiel gebleven met 20 procent van de OM-beslissingen. Dat een officier van justitie een zaak seponereert, betekent overigens niet dat er geen bewuste ingreep plaatsvindt. Dat blijkt ook uit de toename van het aandeel beleidssepots. Dat aantal is in vier jaar met 34 procent toegenomen. Het aandeel technische sepots (ten onrechte verdacht of geen wettig bewijs) is in dezelfde periode afgenomen met 20 procent. Maar ook als de officier van justitie besluit om vanwege technische of om beleidsredenen niet strafrechtelijk in te grijpen, kunnen de ketenpartners maatregelen treffen. Jeugdzorg kan bijvoorbeeld een zorgtraject starten, de gemeente kan een vergunning intrekken of de Belastingdienst legt bijvoorbeeld een fiscale boete op.

Al drie jaar achtereen zijn de medewerkers van het OM erin geslaagd om de aanwezige werkvoorraad die in 2013 was ontstaan verder terug te brengen tot een laag en gecontroleerd niveau. Bij enkele parketten is inmiddels geen enkele voorraad misdrijfzaken meer, anders dan de normale werkvoorraad.

Omdat misdaad niet mag lonen, zet het OM steeds meer in op het afpakken van het crimineel verdiend vermogen. Dat kan zijn via een ontnemingsmaatregel, maar ook via schikkingen of transacties. In 2016 heeft de officier van justitie in meer dan 1.700 zaken een ontnemingsprocedure ingesteld. In bijna 1.300 zaken heeft de rechter zo'n vordering ook (geheel of gedeeltelijk) toegewezen. Daarnaast heeft het OM meer dan 1000 schikkingen getroffen, 90 transacties aangeboden met een ontnemingscomponent en voor meer dan 400 miljoen euro beslag gelegd. Al deze inspanningen hebben uiteindelijk in 2016 geleid tot een afgepakt vermogen van 416,5 miljoen euro.

Tot slot: het effect van de sterke daling van het aantal ingestroomde strafzaken in 2015 bij de arrondissementsparketten wordt in 2016 zichtbaar in een afnemend aantal zaken dat het Ressortsparket behandelt. Het aantal nieuw ingestroomde (en niet ingetrokken) appelzaken is met 10 procent afgenomen.

Overtredingszaken

Het aantal afgehandelde overtredingszaken was in 2016 – net als in 2015 – hoger dan in de jaren daarvoor. Het parket *cvom* behandelde 80 procent van alle overtredingszaken. Dat zijn meer dan 130.000 zaken. Net als bij de misdrijven, ziet het OM dat het aantal mensen dat verzet aantekent tegen een oplegde strafbeschikking of het aantal mensen dat de strafbeschikking niet betaalt (of kan betalen) een flink volume aanneemt. In 2016 ontving het OM bijna 42.000 zaken van het CJIB die in eerste instantie direct door de politie of door een bijzondere opsporingsambtenaar waren opgelegd, maar vanwege verzet of het ontbreken van een betaling werden voorgelegd aan de officier van justitie. Het gaat dan om relatief lichte vergrijpen zoals zwart rijden, het zich ophouden op een verboden plaats of het nuttigen van alcohol waar dat niet is toegestaan. Ondanks dat het OM in de afgelopen twee jaren een flink hogere productie heeft geleverd, is nog steeds een flinke werkvoorraad aan te behandelen overtredingszaken aanwezig. Die situatie baart zorgen, omdat het vanuit maatschappelijk oogpunt wenselijk is dat alle burgers mogen rekenen op een tijdige reactie van het OM. Daarom hebben we voor 2017 afspraken gemaakt met de minister van VenJ over de verdere afbouw van deze werkvoorraad.

WAHV-beroepen

Als burgers het niet eens zijn met een verkeersboete (Mulderbeschikking) die hen wordt opgelegd, kunnen ze in beroep gaan bij het OM conform de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV). Het aantal verkeersboetes dat in 2016 is uitgeschreven steeg weer, nadat het aantal in 2015 sterk was gedaald. Medewerkers van parket *CVOM* behandelden 372.000 beroepschriften in 2016. Dat zijn bijna 3.500 beroepschriften meer dan in het jaar daarvoor. Het aantal behandelde beroepen op de kantonrechter nam echter flink af tot iets minder dan 40.000 beroepen. ●

Kerncijfers

(afgerond op honderdtallen)

Onderzoek georganiseerde criminaliteit*	2013	2014	2015	2016
Totaal aantal onderzoeken (gestart en lopend)			1.765	2.081
Fraude			349	440
Handel en productie drugs			341	476
Hightechcrime & cybercrime			67	74
Jihadisme			178	246
Kinderpornografie			13	8
Mensenhandel en mensensmokkel			158	163
Milieu			124	127
Wapens en explosieven			44	69
Witwassen			282	218
Overig			209	260
Instroom misdrijvenzaken	2013	2014	2015	2016
Aantal geseponeerde zaken in voorfase (vanwege gebrek aan bewijs)	20.000	42.500	48.500	51.800
Aantal in voorfase afgedane zaken via HALT+ of reprimande		3.600	4.100	5.200
Instroom totaal (nieuw en herinstroom)	218.600	221.500	200.400	197.500
Waarvan herinstroom (opnieuw te beoordelen)	9.100	10.600	10.100	7.900
Waarvan instroom in eerste aanleg	209.500	210.900	190.300	189.600
waarvan door				
Politie	191.100	191.700	173.300	170.200
KMAR	5.100	5.400	4.700	4.500
BOD/overig	7.700	7.100	6.700	7.000
CJIB (strafbeschikkingen)	5.600	6.700	5.600	7.900
waarvan				
vanwege verzet verdachte	3.000	3.800	2.300	4.900
niet executeerbaar	2.600	2.900	3.300	3.000
waarvan				
Meerderjarig	186.100	190.100	171.400	169.500
Minderjarig	19.100	16.700	15.500	15.600
Rechtspersonen	4.300	4.100	3.500	4.500
waarvan				
Feitgecodeerde zaken	13.600	16.800	17.500	20.000
Interventiezaken	164.500	164.900	143.000	139.600
Onderzoekszaken	22.500	20.900	22.200	22.000
Ondermijningzaken	8.900	8.300	7.600	7.900
waarvan				
Via ZSM	83.500	106.000	105.400	108.900
Niet-ZSM	125.900	104.900	84.900	80.600
waarvan prioritaire delicten **				
Woninginbraak			2.500	2.290
Overvallen			660	660
Straatroof			890	1.060
Kinderporno			400	390
Horizontale fraude			2.400	3.310
Cybercrime			140	180
Jihadisme			20	55
Mensensmokkel			220	250
Mensenhandel			215	220
Huiselijk geweld			7.200	8.800
Zeden			3.000	3.000
Aantal strafzaken met één of meer slachtoffers	105.900	115.600	106.300	102.800

Uitstroom misdrijfzaken	2013	2014	2015	2016
Totaal aantal uitgestroomde zaken***	226.900	223.000	211.200	198.500
Zelfstandig afgedaan door het OM	115.200	111.600	95.900	95.000
<i>waarvan</i>				
Onvoorwaardelijk sepot	42.800	43.800	41.500	42.600
<i>waarvan</i>				
beleid	15.700	18.600	19.500	20.800
technisch	23.500	21.400	19.000	18.700
administratief	3.700	3.800	2.900	3.100
Strafbeschikking				
opgelegd door OvJ	42.300	39.000	31.300	34.200
ingestelde verzetten door verdachte****	6.100	6.300	5.700	5.000
niet executeerbaar	6.500	5.000	5.300	4.500
Transactie	17.500	15.400	11.800	7.500
<i>waarvan</i>				
geldsom/overig	10.200	8.500	7.000	4.200
taakstraf	7.300	6.900	4.700	3.400
Voorwaardelijk sepot	9.600	10.900	9.500	8.800
Voegen	3.000	2.400	1.800	1.900
Afgedaan door de rechter na dagvaarding of oproeping				
Uitstroom met een eindvonnis	111.700	111.500	115.300	103.500
<i>waarvan</i>				
Meervoudige kamer	14.700	14.900	13.500	12.600
Politierechter	90.400	90.400	96.100	85.200
Kinderrechter	6.600	6.100	5.700	5.700
<i>waarvan</i>				
Strafoplegging	90.000	87.400	88.700	79.900
Schuldig zonder straf	2.000	2.400	3.200	2.400
Vrijspraak	9.700	10.400	11.800	10.200
OM niet ontvankelijk	700	800	1.800	1.500
Ter terechtzitting gevoegd	8.300	9.400	8.700	8.600
Overige uitspraken	970	1.000	1.100	900
Geslaagde strafrechtelijke interventies	188.300	185.500	175.800	164.100
Interventiepercentage	83%	83%	83%	83%
Aantal ingestelde ontnemingsvordering	1.810	1.780	2.100	2.250
<i>waarvan</i>				
Toewijzing vordering ontneming	940	900	1.080	1.000
Gedeeltelijke toewijzing vordering ontneming	380	390	450	620
Afwijzing vordering ontneming	480	490	570	630
Aantal ontnemingschikkingen (art 511 Sv)		420	1.050	950
Aantal ontnemingstransacties (art 74 Sr)		100	90	270
Gerealiseerde incasso afpakkelden (in miljoen euro's)	90	136	144	416
Gerealiseerde waarde van beslag (in miljoen euro's)	210	250	407	344

* Geteld zijn de onderzoeken in de tactische of vervolgingsfase die in 2016 zijn gestart of nog liepen. Over de jaren voorafgaand aan 2015 zijn deze cijfers niet beschikbaar.

** Het OM heeft een nieuw stelsel van maatschappelijke classificaties ingevoerd. Een maatschappelijke classificatie wordt bij de beoordeling van een strafzaak toegekend als er sprake is van een beleidsprioriteit. De invoering van het nieuwe stelsel heeft in 2015 tot gevolg gehad dat het aantal getelde zaken voor 2015 lager uitkomt dan in eerdere jaren.

*** In de uitstroomcijfers zijn dit jaar voor het eerst zaken meegeteld die meerdere keren van een juridisch inhoudelijke beslissing zijn voorzien en zijn uitgestroomd. Het gaat dan met name om zaken die initieel door het OM zijn afgedaan met een strafbeschikking.

**** Vanwege een naijl-effect in de registratie van verzetten zal het aantal verzetten voor 2016 verder toenemen.

Instroom overtredingszaken	2013	2014	2015	2016
Instroom totaal (nieuw en herinstroom)	106.000	128.700	139.600	133.200
waarvan herinstroom (opnieuw te beoordelen)	13.000	10.200	27.500	16.800
waarvan instroom in eerste aanleg	93.000	118.500	112.100	116.400
<i>waarvan door</i>				
Politie	48.800	55.100	46.400	47.800
KMAR	1.200	1.200	1.800	2.000
BOD/overig	14.900	20.700	14.300	24.600
CJIB (strafbeschikkingen)	28.100	41.500	49.600	42.000
<i>waarvan</i>				
vanwege verzet verdachte	13.000	16.500	18.700	21.600
niet executeerbaar	15.100	25.000	30.900	20.300
<i>waarvan</i>				
Meerderjarig	79.900	101.300	95.300	96.300
Minderjarig	11.900	15.900	13.700	14.200
Rechtspersonen	1.250	1.300	2.900	6.000
<i>waarvan</i>				
Feitgecodeerde zaken	74.900	102.200	94.800	101.000
Uitstroom overtredingszaken	2013	2014	2015	2016
Totaal aantal uitgestroomde zaken***	104.400	109.900	136.100	130.400
Zelfstandig afgedaan door OM	47.800	54.400	76.200	79.500
<i>waarvan</i>				
Onvoorwaardelijk sepot	19.700	21.700	41.100	44.000
<i>waarvan</i>				
beleid	10.800	12.600	24.700	20.700
technisch	8.100	8.300	15.600	22.300
administratief	760	750	780	1.030
Strafbeschikking				
opgelegd	24.100	30.000	32.400	33.400
ingestelde verzetten door verdachte****	3.100	3.900	5.000	3.600
niet executeerbaar	7.900	5.400	22.500	13.200
Transactie	3.000	2.000	2.000	1.600
<i>waarvan</i>				
geldsom/overig	2.500	1.600	1.700	1.300
taakstraf	500	400	300	300
Voorwaardelijk sepot	1.000	700	700	500
Voegen	40	20	20	30
Administratief afgedaan	20	20	20	40
Afgedaan door de kantonrechter na dagvaarding of oproeping	56.600	55.500	59.900	50.900
<i>waarvan</i>				
Strafoplegging	50.700	47.900	50.600	43.600
Schuldig zonder straf	2.000	2.700	3.200	2.100
Vrijspraak	2.900	3.500	4.400	3.200
OM niet ontvankelijk	470	530	900	1.100
Ter terechtzitting gevoegd	120	130	150	140
Overige uitspraken	430	690	630	770
Geslaagde strafrechtelijke interventies	80.900	83.500	89.100	81.400
Interventiepercentage	77%	76%	65%	62%

Hoger beroep misdrijven en overtredingen	2013	2014	2015	2016
Instroom (rechtbank- + kantonappèllen)				
Instroom ingestelde appèllen	20.800	20.600	21.100	19.800
Ingetrokken appèllen / afgevoerde appèllen	2.400	3.200	3.000	2.800
Uitstroom eindarresten				
Kantonappèllen	3.300	2.900	2.500	2.100
Standaard zaken	9.400	9.800	9.100	8.100
Maatwerk zaken	6.200	5.500	5.500	5.400
Megazaken	80	140	100	90
Aantal verdachten megazaak	250	420	460	348
Beschikkingen				
Art 12 Sv	2.600	3.100	3.100	2.900
Appèl gevangenhouding	3.900	3.300	3.000	2.900
Verzoekschriften ex art. 89/591	3.100	3.600	3.000	2.900
Overig	3.700	3.200	2.700	2.800
ingestelde cassaties door OM	90	140	160	140
WAhV-beroepen	2013	2014	2015	2016
Ingestelde beroepen op de OvJ	449.900	386.300	357.600	394.700
Ingestelde beroepen op de kantonrechter	66.300	50.300	50.100	38.000
Beoordeelde beroepen op de OvJ	514.100	376.500	368.800	372.200
Beoordeelde beroepen door de kantonrechter	50.300	63.700	65.700	39.500

* Geteld zijn de onderzoeken in de tactische of vervolgingsfase die in 2016 zijn gestart of nog liepen. Over de jaren voorafgaand aan 2015 zijn deze cijfers niet beschikbaar.

** Het OM heeft een nieuw stelsel van maatschappelijke classificaties ingevoerd. Een maatschappelijke classificatie wordt bij de beoordeling van een strafzaak toegekend als er sprake is van een beleidsprioriteit. De invoering van het nieuwe stelsel heeft in 2015 tot gevolg gehad dat het aantal getelde zaken voor 2015 lager uitkomt dan in eerdere jaren.

*** In de uitstroomcijfers zijn dit jaar voor het eerst zaken meegeteld die meerdere keren van een juridisch inhoudelijke beslissing zijn voorzien en zijn uitgestroomd. Het gaat dan met name om zaken die initieel door het OM zijn afgedaan met een strafbeschikking.

**** Vanwege een naijl-effect in de registratie van verzetten zal het aantal verzetten voor 2016 verder toenemen.

Colofon

Ontwerp en opmaak

VormVijf, Den Haag

Met medewerking van:

Miek Smilde (tekstcorrecties)

Druk

XEROX/OBT, Den Haag

Mei 2017

OPENBAAR MINISTERIE

Uitgave

Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag
www.om.nl

Mei 2017